

ใบรับรองวิทยานิพนธ์
บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

..... วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

ปริญญา

..... การจัดการทรัพยากร

สาขา

..... การจัดการทรัพยากร

ภาควิชา

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช

People's Participation in Mangrove Forest Resource Conservation at Laem Talumpuk,
Nakhon Si Thammarat Province

นามผู้วิจัย ว่าที่ร้อยตรี อนิวัตต์ พ่วงทอง

ได้พิจารณาเห็นชอบโดย

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก

(..... รองศาสตราจารย์ สันต์ เกตุปราณีต, Ph.D.)

อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม

(..... รองศาสตราจารย์ วุฒิพล หัวเมืองแก้ว, Ph.D.)

หัวหน้าภาควิชา

(..... ผู้ช่วยศาสตราจารย์ สุวรรณา ประณีตวาทกุล, Ph.D.)

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์รับรองแล้ว

(..... รองศาสตราจารย์ กัญญา วีระกุล, D.Agr.)

คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

วันที่ เดือน พ.ศ.

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

วิทยานิพนธ์

เรื่อง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช

People's Participation in Mangrove Forest Resource Conservation at Laem Talumpuk,
Nakhon Si Thammarat Province

โดย

ว่าที่ร้อยตรี อนิวัตต์ พ่วงทอง

เสนอ

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

เพื่อความสมบูรณ์แห่งปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร)

พ.ศ. 2553

ลิขสิทธิ์ มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์

อนิวัตต์ พ่วงทอง, ว่าที่ร้อยตรี 2553: การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ปริญญาวิทยาศาสตรมหาบัณฑิต (การจัดการทรัพยากร) สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร โครงการสหวิทยาการระดับบัณฑิตศึกษา อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก: รองศาสตราจารย์สันต์ เกตุปราณีต, Ph.D. 136 หน้า

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ ศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชน และปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช การเก็บข้อมูลดำเนินการ โดยใช้แบบสอบถาม สัมภาษณ์ หัวหน้าครัวเรือน ตัวอย่าง จำนวน 346 ราย การวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า t-test และค่า F-test

ผลการศึกษา พบว่าผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย มีอายุ 46 ปี การศึกษา ระดับประถมศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐานมากกว่า 50 ปี ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนอยู่ระหว่าง 1-5 กิโลเมตร อาชีพหลักทำการประมง ส่วนใหญ่ไม่มีอาชีพรอง รายได้ของครัวเรือนเฉลี่ย 87,500 บาทต่อปี มีที่ดินของตัวเอง 1.04 ไร่ ส่วนใหญ่เป็นสมาชิกอนุรักษ์ป่าชายเลน และไม่เคยฝึกรอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน นอกจากนี้ส่วนใหญ่ได้รับข้อมูลข่าวสารการอนุรักษ์ป่าชายเลน และมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อยมาก ส่วนปัจจัยที่มีผลอย่างมีนัยสำคัญต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน การได้รับการฝึกรอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสาร ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน

Aniwat Puangthong, Acting Sub Lieutenant. 2010: People's Participation in Mangrove Forest Resource Conservation at Laem Talumpuk, Nakhon Si Thammarat Province. Master of Science (Resource Management), Major Field: Resource Management, Interdisciplinary Graduate Program. Thesis Advisor: Associate Professor San Kaitpraneet, Ph.D. 136 pages.

The objectives of this research were to study socio-economic characteristics of people, level of people participation, and factors affecting people participation in mangrove forest resource conservation at Laem Talumpuk, Nakhon Si Thammarat Province. Data collection was conducted by using designed questionnaires to interview 346 household head samples. Statistical software package was employed to calculate percentage, mean, standard deviation, t-test and F – test

Results revealed that the most respondents were male with average age of 46 years. They graduated at primary school level. Their numbers of household member averaged 4 persons. Their settlement periods were more than 50 years. Their homesteads to the mangrove forest were between 1 and 5 kilometers. Their annual household incomes averaged 87,500 baths. Their average land occupancy was 1.04 rais. They were mostly mangrove forest conservation member and they had never trained about mangrove forest conservation. Besides, they mostly received information about mangrove forest conservation and they were mostly acquainted to forest officers.

Regarding to participation level, the people participation in the mangrove forest resources conservation was at low level. For hypothesis testing, it was found that factors significantly affecting people participation in the mangrove forest resource conservation at Laem Talumpuk were education level, number of household member, settlement periods, distance between homestead and mangrove forest, main occupation, minor occupation, household income, size of land occupancy, member being of mangrove forest conservation group, training, receiving of mangrove forest information, acquaintance to forest officers and knowledge of mangrove forest conservation.

Student's signature

Thesis Advisor's signature

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษาวิจัยในวิทยานิพนธ์ฉบับนี้สำเร็จลุล่วงลงได้ด้วยดี เนื่องจากได้รับความกรุณา และได้รับความร่วมมือจากหลายฝ่าย ในโอกาสนี้ ไคร่ขอกราบขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ ดร.สันต์ เกตุปราณีต อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์หลัก รองศาสตราจารย์ ดร.วุฒิพล หัวเมืองแก้ว อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ร่วม รองศาสตราจารย์ อภิวัน กำลังเอก ประธานกรรมการสอบและ รองศาสตราจารย์ สยาม อรุณศรีมรกต ผู้ทรงคุณวุฒิภายนอก ซึ่งเป็นผู้แทนบัณฑิตวิทยาลัย ที่กรุณา ให้คำปรึกษา แนะนำ และตรวจสอบแก้ไขวิทยานิพนธ์ฉบับนี้จนเสร็จสมบูรณ์ด้วยดีขอขอบพระคุณ ประชาชนตำบลแหลมตะลุมพุก และตำบลปากน้ำฝั่งตะวันออก อำเภอปากน้ำ จังหวัด นครศรีธรรมราช ประชาชนศึกษากลุ่มตัวอย่างที่กรุณาตอบแบบสอบถามและมีส่วนเกี่ยวข้องในข้อมูล ต่างๆ ที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ขอขอบพระคุณคณาจารย์ทุกท่านที่ได้ประสิทธิ์ประสาทวิชา รวมถึงผู้เขียนตำรา เอกสาร บทความต่างๆ ที่ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าและนำมาอ้างอิงในงานวิจัยครั้งนี้ และขอกราบขอบพระคุณ บิดา มารดาที่เป็นครูคนแรก คอยอบรม สั่งสอนเลี้ยงดูด้วยดี

ในท้ายที่สุด วิทยานิพนธ์ฉบับนี้จะพึงมีประโยชน์สักเพียงใด ผู้วิจัยขอมอบเป็นเครื่องบูชา พระคุณบิดา มารดา ครู อาจารย์ และผู้มีพระคุณทุกท่าน ที่ได้อบรมสั่งสอนผู้วิจัยให้มีความรู้ มีความสามารถ จนสามารถสำเร็จการศึกษาในครั้งนี้ด้วยดี ซึ่งผู้วิจัยจะได้นำความรู้ ความสามารถ ดังกล่าว ไปใช้ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ต่อองค์กร และสังคมโดยส่วนรวมในอนาคตสืบไป

อนิวัตต์ พ่วงทอง
พฤษภาคม 2553

สารบัญ

	หน้า
สารบัญตาราง	(3)
สารบัญภาพ	(8)
บทที่ 1 บทนำ	1
ความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการศึกษา	4
ขอบเขตการวิจัย	4
นิยามศัพท์	5
บทที่ 2 การตรวจเอกสาร	8
แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม	8
ทรัพยากรป่าชายเลน	24
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน	28
พื้นที่ที่ศึกษา	40
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	49
กรอบแนวคิดในการวิจัย	53
สมมติฐานในการวิจัย	54
บทที่ 3 วิธีการวิจัย	56
การตรวจเอกสาร	56
การสร้างแบบสอบถาม	56
วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล	61
วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	64

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
บทที่ 4 ผลและวิจารณ์	65
ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม และข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหัวหน้าครัวเรือนหรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน	65
ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	78
การทดสอบสมมติฐาน	86
ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	106
บทที่ 5 สรุปและข้อเสนอแนะ	109
สรุป	109
อภิปรายผล	112
ข้อเสนอแนะ	113
เอกสารและสิ่งอ้างอิง	115
ภาคผนวก	122
ประวัติการศึกษา และการทำงาน	136

สารบัญตาราง

ตารางที่		หน้า
1	ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเมล็ดป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	37
2	จำนวนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้านเป้าหมาย	63
3	จำนวนและร้อยละของข้อมูลสภาพส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคม และข้อมูลอื่นๆที่เกี่ยวข้องของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน ในท้องที่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	69
4	คะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนที่อาศัยอยู่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	75
5	ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	77
6	การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	79
7	ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ทั้ง 4 ด้าน	81
8	สรุปภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	85
9	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุต่างกัน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	87

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
10	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	88
11	การเปรียบเทียบรายคู่การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	89
12	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	90
13	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของครัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	90
14	การเปรียบเทียบรายคู่การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	91
15	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	92
16	การเปรียบเทียบรายคู่ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	93

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
17	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพหลักต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	94
18	การเปรียบเทียบรายคู่อาชีพหลักกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	94
19	การทดสอบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรองต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	95
20	การเปรียบเทียบรายคู่อาชีพรองกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกัน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	96
21	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	97
22	การเปรียบเทียบรายคู่รายได้กับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	98
23	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ถือครองในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	99

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
24	การเปรียบเทียบรายคู่การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับขนาดพื้นที่ ถือครองที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	100
25	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับการเป็น สมาชิกกลุ่มทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากรแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	101
26	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับการได้รับ การฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	102
27	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับการได้รับ ข่าวสารกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	103
28	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับ ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	104
29	การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับความรู้ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	105
30	การเปรียบเทียบรายคู่การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับความรู้เกี่ยว กับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากร ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	105

สารบัญตาราง (ต่อ)

ตารางที่		หน้า
31	ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลูกฟูก จังหวัดนครศรีธรรมราช	107
32	สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วม ของหัวหน้าครัวเรือนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลูกฟูก จังหวัดนครศรีธรรมราช	108

สารบัญภาพ

ภาพที่		หน้า
1	เขตการปกครองของจังหวัดนครศรีธรรมราช และที่ตั้งพื้นที่ป่าชายเลน แหลมตะลุมพุกอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	42
2	แผนที่แสดงแนวเขตป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช	47
3	ความสัมพันธ์ระหว่างตัวแปรอิสระกับตัวแปรตามในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	53

บทที่ 1

บทนำ

ความสำคัญของปัญหา

แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นที่รู้จักจากการที่เคยเป็นดินแดนวิปโยค เนื่องจากการเกิดวาทภัยเมื่อปี พ.ศ. 2505 ภายหลังการเกิดวาทภัย ทรัพยากรธรรมชาติโดยเฉพาะ พื้นที่ป่าชายเลนส่วนใหญ่ถูกทำลายลงเป็นจำนวนมาก รัฐบาลได้เข้ามาดำเนินการฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติ โดยการปลูกป่าชายเลนเพื่อให้ธรรมชาติที่เคยมีความอุดมสมบูรณ์กลับคืนมา จนมีความอุดมสมบูรณ์ เช่นที่เคยเป็นมาในอดีต พื้นที่เขตป่าชายเลนบริเวณแหลมตะลุมพุก ได้รับการประกาศเป็นเขตห้ามล่าสัตว์ป่า เนื่องจากมีความสมบูรณ์และความหลากหลายทางชีวภาพ นอกจากนี้ป่าชายเลนยังมีความสำคัญต่อระบบนิเวศหลายประการ เช่น เป็นแหล่งอนุบาลและเพาะฟักสัตว์น้ำวัยอ่อน เป็นที่อยู่อาศัย สืบพันธุ์ วางไข่และหลบภัยของสัตว์น้ำและสัตว์บก แหล่งเก็บกักตะกอนและกักกรองความสกปรกจากแผ่นดิน

แหลมตะลุมพุกมีเนื้อที่ประมาณ 54.28 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 33,756.5 ไร่) แบ่งเป็น ตำบลแหลมตะลุมพุก 29.41 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 18,212.50 ไร่) ปากพน้ำฝั่งตะวันออก 24.87 ตารางกิโลเมตร (ประมาณ 15,544 ไร่) แหลมตะลุมพุกมีสภาพทั่วไปเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล สูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1-8 เมตรพื้นที่ลาดเทจากทางตะวันตกไปทางตะวันออกจนจรดอ่าวไทยมีทะเลล้อมรอบทั้ง 3 ด้าน ปลายสุดของแหลมตะลุมพุกมีลักษณะเป็นพื้นที่ยื่นออกไปในทะเลตรงกับปากนครของอำเภอเมืองนครศรีธรรมราชมีอ่าวปากพน้ำคั่นกลาง ทะเลด้านนอกสุดของแหลมตะลุมพุกเป็นหาดทรายธรรมชาติมีความสวยงามโดยตลอดและมีทิวสนตลอดแนว ทะเลด้านในมีป่าเสม โกงกางและป่าชายเลนโดยทั่วไป เป็นพื้นที่เพาะพันธุ์ของสัตว์น้ำเหมาะแก่การประกอบอาชีพประมงและการท่องเที่ยว แหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปากพน้ำไหลผ่านทางทิศตะวันตกและทิศใต้ของตำบลปากพน้ำฝั่งตะวันออก (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547)

สถานการณ์ทรัพยากรชายฝั่งนครศรีธรรมราช ในปัจจุบันจังหวัดนครศรีธรรมราชมีพื้นที่ด้านตะวันออกจรดอ่าวไทย ตั้งแต่อำเภอหัวไทรถึงอำเภอขนอม รวมความยาวของแนวชายฝั่งทะเล

ประมาณ 236 กิโลเมตร เนื่องจากเวียงอ่าวในเขตจังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นเขตน้ำตื้น ที่มีลำน้ำไหลลงสู่อ่าวหลายสาย โดยเฉพาะแม่น้ำสายใหญ่ที่ไหลมาจากยอดเขาหลวง ไหลลงสู่ปากแม่น้ำปากพ่อง เป็นแม่น้ำที่มีสัตว์น้ำนานาชนิด ได้หล่อเลี้ยงชีวิตก่อกำเนิดขึ้นอย่างมากมาเป็นแม่น้ำที่มีความอุดมสมบูรณ์ของห่วงโซ่อาหาร จึงทำให้มีปลาชุกชุม ทรัพยากรประมงที่สำคัญได้แก่ ปลาทุ ปลาลัง ปลาเลย ปลาฉลาม ปลากระเบน ปลาเบ็ด กุ้ง กุ้งเคย ปู ปลาหมึก หอย แมงกะพรุน และสัตว์น้ำอื่นๆ อีกมากมาย ที่คนนครศรีธรรมราชได้รับมาในอดีต ซึ่งสอดคล้องกับวิถีชีวิตของคนลุ่มน้ำที่ประกอบอาชีพเกี่ยวกับการประมงน้ำตื้น เช่น ทอดแห ลอยอวน ดักไซ ดักเร็ว เพื่อนำสัตว์น้ำมาบริโภคเลี้ยงครอบครัวความอุดมสมบูรณ์ของสายน้ำทำให้เกิดห่วงโซ่อาหาร หากมีสิ่งใดมาเปลี่ยนแปลงย่อมมีผลต่อการเปลี่ยนห่วงโซ่อาหารตามด้วย สิ่งที่มีผลกระทบต่อห่วงโซ่อาหาร เช่น การปิดกั้นลำน้ำทำให้สัตว์น้ำจืดบางชนิดต้องการวางไข่ในน้ำกร่อย สัตว์ทะเลบางชนิดที่อยู่ในทะเลลึก ต้องการวางไข่ในน้ำกร่อย ดังนั้นการปิดกั้นลำน้ำทำให้สายน้ำเปลี่ยนแปลง จึงทำให้สัตว์หลายชนิดในลำน้ำไม่ได้มาเจริญเติบโต จึงเป็นการเปลี่ยนห่วงโซ่อาหาร สภาพแวดล้อมจึงเปลี่ยนแปลงตาม ดังเช่นในปัจจุบันในลำน้ำปากพ่องจะไม่ปรากฏการจับกุ้งก้ามกรามได้เลย แต่กลับมีชาวบ้านในแถบลุ่มน้ำปากนครกลับได้กุ้งก้ามกรามกันมากกว่าปกติเมื่อเทียบกับในอดีตสภาพแวดล้อมป่าชายเลนที่ถูกทำลาย จากสถิติที่กรมป่าไม้ได้รายงานเมื่อปี 2539 ว่ามีป่าชายเลน 216.17 ตารางกิโลเมตร ในอำเภอขนอม อำเภอเมือง อำเภอปากพ่อง ซึ่งป่าชายเลนได้แบ่งออกเป็น 3 เขต คือ

1. เขตอนุรักษ์เป็นพื้นที่หวงห้ามไม่ให้เปลี่ยนแปลงสภาพ 22.05 ตารางกิโลเมตร
2. เขตเศรษฐกิจ ก. เป็นพื้นที่ยอมให้เปลี่ยนสภาพเพื่อประโยชน์เฉพาะกิจ 96.85 ตารางกิโลเมตร
3. เขตเศรษฐกิจ ข. เป็นพื้นที่ยอมให้ใช้ประโยชน์ที่ดิน โดยคำนึงถึงผลเสียด้านสิ่งแวดล้อม 97.27 ตารางกิโลเมตร (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2547)

ปัจจุบันมีพื้นที่ป่าชายเลนที่มีความสมบูรณ์ของระบบนิเวศอยู่ไม่เกิน 3.70 ตารางกิโลเมตร จึงเป็นปัจจัยอีกด้านหนึ่งที่มีผลต่อห่วงโซ่อาหารของสัตว์น้ำที่เป็นทรัพยากรชายฝั่งนครศรีธรรมราช เป็นสิ่งที่น่าห่วงอย่างยิ่งสำหรับคนรุ่นหลังที่ต้องมารับสภาพความยากลำบาก จากการเปลี่ยนแปลงครั้งนี้

แนวทางการแก้ไขปัญหาสำคัญที่ทำให้จำนวนทรัพยากรป่าชายเลนลดน้อยลงในพื้นที่ของป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกมีสาเหตุจากการบุกรุกเพื่อทำนาทุ่งกุลาคำ การบุกรุกป่าชายเลนเพื่อหาผลผลิตจากป่า ตลอดจนการอนุญาตให้ประชาชนได้เข้าไปตัดไม้จากป่าชายเลน เพื่อนำไปใช้ประโยชน์ในด้านต่างๆ ผลที่ตามมาทำให้เกิดการเสื่อมโทรมพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ดังนั้นการแปรสภาพป่าชายเลน เช่น การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ การทำบ่อปลาและการพัฒนาเป็นที่อยู่อาศัย มักจะได้รับการพิจารณาว่ามีคุณค่าและได้รับการสนับสนุนให้เข้าไปใช้ประโยชน์ในพื้นที่ป่าชายเลนเพิ่มมากขึ้น กิจกรรมการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนที่มากเกินไป รวมทั้งกิจกรรมที่ต้องอาศัยการแปรสภาพป่าชายเลน ก่อให้เกิดผลกระทบในทางลบด้านเศรษฐกิจสังคมสำหรับชุมชนชายฝั่งทะเล ดังเช่นป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ยิ่งไปกว่านั้น กิจกรรมต่างๆ เหล่านี้ยังทำให้พืชและสัตว์หลายชนิดในป่าชายเลนต่างก็สูญพันธุ์ไปมากแล้วจากป่าชายเลน (สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม, 2547) ดังนั้นทาง สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัด นครศรีธรรมราชได้มีการดำเนินการ แก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในพื้นที่แหลมตะลุมพุก โดยมีการจัดตั้ง ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน (รสทช.) และ โครงการฟื้นฟูป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก โดยการดำเนินการเกี่ยวกับ การประเมินความเสียหาย การวางแผนและการเตรียมการ การเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์ การเพาะชำและทำโรงเรือนเพาะชำ การปลูกและการจัดการ การติดตามและการดูแลรักษาซึ่งโครงการดังกล่าวได้ดำเนินเสร็จไปเรียบร้อยแล้วในการฟื้นฟูโดยการปลูกเสริมในส่วนที่เสื่อมโทรมของป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2547) แต่ปัจจุบัน โครงการฟื้นฟูป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ยังไม่ประสบความสำเร็จเท่าที่ควรเพราะกิจกรรมส่วนใหญ่จะดำเนินงานโดยบุคลากรของสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราชเป็นหลัก การมีส่วนร่วมจากประชาชนในพื้นที่มีเพียงส่วนน้อย ในการทำงานที่จะสามารถอนุรักษ์ป่าพื้นที่ที่มีความยั่งยืนได้นั้นจึงจำเป็นต้องอย่างยิ่งที่จะต้องส่งเสริมให้ประชาชนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก และเข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแห่งนี้ให้มากกว่าที่เป็นอยู่ ดังนั้นผู้วิจัยจึงเกิดความสนใจที่จะศึกษาว่ามีปัจจัยใดบ้างที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนในพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคม ของประชาชนที่อาศัยอยู่รายรอบและในพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช
2. เพื่อศึกษาระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช
3. เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ขอบเขตการวิจัย

การศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้ มีขอบเขตของการวิจัยกับประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องที่แหลมตะลุมพุกซึ่งแหลมตะลุมพุกอยู่ในเขตของพื้นที่ประกอบด้วย 2 ตำบล ได้แก่ ตำบลแหลมตะลุมพุก และ ตำบลปากพั่นฝั่งตะวันออก จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่ง 2 ตำบลมี จำนวน 11 หมู่บ้าน รวมจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,537 ครัวเรือน ประชากร มีทั้งสิ้น 10,223 คน แยกเป็นตำบลแหลมตะลุมพุก มีประชากร 2,240 คน จำนวนครัวเรือน 643 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมตะลุมพุก, 2550) และ ตำบลปากพั่นฝั่งตะวันออก มีประชากร 7,983 คน จำนวนครัวเรือน 1,894 ครัวเรือน (องค์การบริหารส่วนตำบลปากพั่นฝั่งตะวันออก, 2550) ซึ่งได้ทำการศึกษาวิจัยระหว่างเดือน มิถุนายน 2551 ถึงเดือน เมษายน 2552 รวมเป็นระยะเวลา 11 เดือน สถานที่ทำการวิจัยประกอบด้วย ตำบลแหลมตะลุมพุก ซึ่งมี 4 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปลายทราย หมู่ที่ 2 บ้านแหลมตะลุมพุก หมู่ที่ 3 แหลมตะลุมพุก หมู่ที่ 4 บ้านแหลมตะลุมพุก และ ตำบลปากพั่นฝั่งตะวันออก มี 7 หมู่บ้าน ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านชายทะเล หมู่ที่ 2 บ้านบางจนาก หมู่ที่ 3 บ้านเนินสำโรง หมู่ที่ 4 บ้านบางไค้ หมู่ที่ 5 บ้านบางวัง หมู่ที่ 6 บ้านเนินน้ำหัก หมู่ที่ 7 บ้านเกาะไชย ซึ่งทั้ง 2 ตำบล อยู่ในพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพั่น จังหวัดนครศรีธรรมราช

นิยามศัพท์

การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมในการจัดกิจกรรมตามโครงการต่างๆ ทั้งด้วยการร้องขอจากหน่วยราชการหรือด้วยความสมัครใจทำเอง ได้แก่ ด้านการศึกษาปัญหา ด้านการวางแผน ด้านการปฏิบัติตามแผน ด้านการติดตามและประเมินผล ที่เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชาชน หมายถึง ประชาชนที่เป็นหัวหน้าครัวเรือนเท่านั้น อาศัยอยู่รายรอบและอยู่ในพื้นที่บริเวณป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ได้แก่ประชาชนที่อยู่อาศัยในท้องที่ ตำบลแหลมตะลุมพุก และตำบลปากพ่องฝั่งตะวันออก อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมจำนวน 11 หมู่บ้าน ซึ่งประกอบด้วยจำนวนครัวเรือนทั้งสิ้น 2,537 ครัวเรือน

การอนุรักษ์ หมายถึง การมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ รู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม ใช้ด้วยวิธีการสงวน หรือเก็บรักษาทรัพยากรที่หายากเอาไว้เป็นการใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้ได้ยาวนานที่สุด รวมทั้งป้องกันมิให้เกิดการสูญเสียในการใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจะมีการร่วมเป็นเจ้าของที่หรือราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน (รสทช.) และการร่วมกิจกรรมโครงการฟื้นฟูป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก หรือเรียกอีกชื่ออย่างเป็นทางการว่า ป่าสงวนแห่งชาติป่าเลนปากพ่องฝั่งตะวันออกและป่าเลนเกาะไชย หมายถึง พื้นที่ป่าที่ได้ประกาศให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 63 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ. 2481 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 82 ตอนที่ 55 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 ครอบคลุมอยู่ในเขตท้องที่อำเภอปากพ่อง จังหวัดนครศรีธรรมราช

เพศ หมายถึง สถานภาพของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างที่ระบุว่าเป็น เพศชาย หรือเพศหญิง

อายุ หมายถึง ระยะเวลาตั้งแต่เกิดของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง

การนับถือศาสนา หมายถึง การเคารพนับถือศาสนาของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง

ระดับการศึกษา หมายถึง ระดับวุฒิของการศึกษาที่จบชั้นสูงสุดของหัวหน้าครัวเรือน ตัวอย่างที่ได้รับการรับรองจากสถาบันการศึกษาของรัฐบาล

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน หมายถึง จำนวนสมาชิกทั้งหมดที่อาศัยอยู่ในครัวเรือนตัวอย่าง

ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน หมายถึง จำนวนปีที่อยู่อาศัยหรือตั้งถิ่นฐานในท้องที่ที่อาศัยอยู่ในปัจจุบัน ของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงปัจจุบัน มีหน่วยนับเป็นปี

ระยะทางระหว่างที่พักถึงป่าชายเลน หมายถึง ระยะทางจากที่ตั้งของครัวเรือนตัวอย่างถึงป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

อาชีพหลัก หมายถึง หน้าที่การงาน ภาระ หรือความรับผิดชอบ อันนำมาซึ่งรายได้สูงสุด หรือก่อให้เกิดผลตอบแทนที่มีลักษณะเป็นประจำของครัวเรือนตัวอย่าง

อาชีพรอง หมายถึง หน้าที่การงาน ภาระ หรือความรับผิดชอบ อันนำมาซึ่งรายได้รองจากรายได้หลักหรือก่อให้เกิดผลตอบแทนที่มีลักษณะเป็นประจำหรือเป็นช่วงเวลาของครัวเรือนตัวอย่าง

รายได้ของครัวเรือน หมายถึง รายได้ที่เป็นตัวเงินทั้งหมดรวมกันของสมาชิกในครัวเรือนจากการประกอบอาชีพเป็นรายปีโดยประมาณ ซึ่งยังมีได้มีการหักค่าใช้จ่ายของครัวเรือนตัวอย่าง

ขนาดพื้นที่ถือครอง หมายถึง ขนาดพื้นที่ของดินที่อยู่ในความครอบครอง เพื่อใช้ในการประกอบอาชีพและเป็นที่อยู่อาศัย ทั้งที่มีเอกสารสิทธิ์ และไม่มีเอกสารสิทธิ์ของครัวเรือนตัวอย่าง

การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างได้เข้าร่วมเป็นสมาชิกกลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง ที่ทางราชการหรือประชาชนภายในหมู่บ้านตั้งขึ้น เพื่อการดำเนินกิจกรรมอย่างหนึ่งอย่างใดร่วมกัน ทั้งนี้ให้หมายความรวมถึงกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติด้านต่างๆ ด้วย

การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง การเคยเข้ารับการฝึกอบรม โดยการฝึกฝน การรับรู้ รับฟังซึ่งเป็นหลักสูตรการปลูก การดูแล การบำรุง หรือหลักสูตรอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องกับด้านทรัพยากรป่าชายเลน ของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง

การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง การที่หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง ได้รับรู้ข้อมูลจากสื่อฯ ต่างเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่ทำให้เกิดความรู้ความเข้าใจในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน

ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ หมายถึง การที่หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างได้ใกล้ชิด สนทนาสนม กับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ แล้วเกิดความคุ้นเคยรู้จักมักคุ้นกันในการทำงานหรือการติดต่อสื่อสารกันจนเกิดความคุ้นเคยซึ่งกันและกัน

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึง ระดับความรู้ในด้านต่างๆ ของหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่าง เกี่ยวกับการใช้ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ที่มีอยู่อย่างเหมาะสม รู้จักใช้ด้วยวิธีการสงวน หรือเก็บรักษาที่หายากเอาไว้เป็นการใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้ได้นานที่สุด

บทที่ 2

การตรวจเอกสาร

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ทำการตรวจเอกสารที่เกี่ยวข้องกับการศึกษา ตลอดจนผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง และได้นำเสนอแนวคิด ทฤษฎี หลักการ ตามหัวข้อดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
2. ทรัพยากรป่าชายเลน
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน
4. พื้นที่ที่ศึกษา
5. ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม

ความหมายของการมีส่วนร่วม ได้มีผู้ให้ความหมายไว้อย่างหลากหลาย ดังนี้

เจมส์ คี ปันทอง (2535) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การที่ประชาชนมีการพัฒนาการจัดการ การใช้ประโยชน์ทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่น เพื่อเอื้อเพื่อประโยชน์ต่อการดำรงชีวิตทางเศรษฐกิจและทางสังคม โดยการพัฒนาความรู้และภูมิปัญญา การตัดสินใจในการดำรงชีวิตของตนเอง

กมล สุคประเสริฐ (2540) ได้ให้ความหมายของกระบวนการมีส่วนร่วมว่า หมายถึง กระบวนการของการทำงานร่วมกัน อันต้องอาศัยการสืบสวนค้นคว้าหาปัญหาและข้อโต้แย้งร่วมกัน เป็นกลุ่ม วิเคราะห์สาเหตุแห่งปัญหา (ทางเศรษฐกิจ สังคม การเมืองการปกครอง วัฒนธรรม และทางส่วนบุคคล) ร่วมกันเป็นกลุ่ม และเหนือสิ่งอื่นใดต้องปฏิบัติงานร่วมกันอย่างเป็นกลุ่มในการแก้ปัญหานั้น ๆ ทั้งในระยะสั้นและระยะยาว ยิ่งไปกว่านั้น กระบวนการมีส่วนร่วมยังเป็นกระบวนการวิจัยที่ค่อนข้างไปในด้านกระบวนการประชาธิปไตย

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา (2547) ได้กล่าวโดยสรุปว่า การมีส่วนร่วม คือ การที่ฝ่ายหนึ่งฝ่ายใดที่ไม่เคยได้เข้าร่วมในกิจกรรมต่างๆ หรือเข้าร่วมการตัดสินใจ หรือเคยเข้ามาร่วมด้วยเล็กน้อย ได้เข้าร่วมมากขึ้น เป็นไปอย่างมีอิสรภาพ เสมอภาค มิใช่เพียงมีส่วนร่วมอย่างผิวเผิน แต่เข้าร่วมด้วยแท้จริงยิ่งขึ้น และการเข้าร่วมนั้นต้องเริ่มตั้งแต่ขั้นแรกจนถึงขั้นสุดท้ายของโครงการ

อมรา พงศาพิชญ์ (2547) ได้กล่าวไว้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง การมีส่วนร่วมเกี่ยวข้องของทุกฝ่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมสร้างและพัฒนาตัวชีวิต ตั้งแต่เริ่มต้นจนถึงสิ้นสุดการสร้างและพัฒนาตัวชีวิต

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ได้อธิบายเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในชุมชนว่าหมายถึง การที่ประชาชนมีสิทธิและหน้าที่ที่จะเข้าร่วมในการแก้ปัญหาของเขา มีความรับผิดชอบมากขึ้นที่จะสำรวจตรวจสอบความจำเป็นในเรื่องต่างๆ การระดมทรัพยากรท้องถิ่น และเสนอแนวทางแก้ไขใหม่ ๆ เช่นเดียวกับการก่อตั้งและดำรงรักษาองค์กรต่าง ๆ ในท้องถิ่น

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล (2549) ได้สรุปไว้ว่าการมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน ตั้งแต่การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่าง ๆ ของตนเองร่วมกับความรู้และวิทยาการที่เหมาะสมอย่างสร้างสรรค์ พร้อมไปกับการเป็นผู้รับแบ่งปันผลประโยชน์และร่วมกันรับผิดชอบในผลกระทบที่ตามมาด้วย

ดังนั้น จึงอาจสรุปได้ว่า การมีส่วนร่วม หมายถึง กระบวนการที่ให้ประชาชนเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในทุกขั้นตอน โดยทุกฝ่ายที่เข้าร่วมในกิจกรรมมีการสร้างและพัฒนาตัวชีวิตร่วมกัน ตั้งแต่เริ่มต้นไปจนถึงสิ้นสุดโครงการ อาทิ การร่วมรับรู้ ร่วมคิดริเริ่ม ร่วมตัดสินใจร่วมปฏิบัติ และร่วมตรวจสอบ โดยใช้พลังความสามารถในด้านต่าง ๆ ซึ่งเป็นกระบวนการสื่อสารสองทางที่มีเป้าหมายโดยรวมเพื่อที่จะให้เกิดการตัดสินใจที่ดีขึ้น และเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

หลักการสำคัญของการมีส่วนร่วมในกระบวนการพัฒนา

การพัฒนาแบบมีส่วนร่วม เป็นกระบวนการพัฒนาที่มุ่งไปสู่การระดมความหลากหลายของมนุษย์ทุกส่วนในสังคมมาร่วมกันกำหนดแนวทางวิถีทางในการพัฒนาสังคม อันจะช่วยประสานความขัดแย้งและช่องว่างที่แตกต่างเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคม เป็นการกระจายอำนาจในการพัฒนาไปสู่คนทุกส่วนในสังคมให้เกิดความร่วมมือและร่วมเป็นเจ้าของในสิ่งที่ดำเนินการร่วมกัน รวมทั้ง

ผลที่เกิดขึ้นจะกระจายไปสู่ทุกส่วนอย่างเท่าเทียม ผู้สังคมที่เป็นธรรมและยั่งยืนกระบวนการพัฒนาแบบมีส่วนร่วมเกิดขึ้นจากกระบวนการเรียนรู้ร่วมกันของชุมชนที่ทำให้ทุกคนตระหนักถึงหลักการสำคัญร่วมกัน ดังนี้ (วาราลักษณ์ ไชยทัพ, 2544)

1. การจัดการความสัมพันธ์ที่เสมอภาค เท่าเทียมกัน

การจัดการความสัมพันธ์ด้านบทบาทระหว่างนักพัฒนาและชุมชนที่เท่าเทียมกันเป็นหลักการสำคัญของกระบวนการมีส่วนร่วม โดยต่างฝ่ายควรมีความตระหนักถึงความต้องการของตนเองและสิ่งที่คุณเองสามารถทำได้ รวมทั้งควรตระหนักในความเป็นเจ้าของต้องการคิดเอง ทำเอง กำหนดเอง ซึ่งสิ่งเหล่านี้จะเป็นส่วนที่คอยกำกับ กำหนดให้เกิดบทบาทการทำงานที่เหมาะสมตามศักยภาพและเป็นที่พอใจร่วมกัน

2. การมีอิสระ ไม่ครอบงำ

ความเชื่อมั่นในความเป็นมนุษย์ควรอยู่บนฐานของการไม่ครอบงำ การให้อิสระภาพในการคิดและแสดงออก โดยไม่มีอคติ และไม่นำความคิด ความเชื่อของตนมาวัดหรือตีคุณค่า หรือชักจูงครอบงำให้เปลี่ยนแปลง โดยเฉพาะความเชื่อมั่นในศักยภาพ ฐานความรู้ภูมิปัญญา และประวัติศาสตร์ วัฒนธรรมดั้งเดิมของสังคม ของชุมชน ที่จะป็นฐานพลังสำคัญในการแก้ไขปัญหาด้วยตนเองต่อไป

3. การมีส่วนร่วมของทุกคนในสังคม

ในชุมชนหนึ่ง ๆ ย่อมประกอบด้วย ความแตกต่างหลากหลายทั้งด้านฐานะ เพศ วัย สถานะทางสังคม ฯลฯ การสร้างโอกาส เปิดพื้นที่ทางสังคมอย่างเท่าเทียม ในการให้ทุกคนได้มีส่วนร่วมในการแสดงออกทางความคิด ศักยภาพ ความรู้ และร่วมมือบทบาทดำเนินการต่อเนื่อง ซึ่งจะทำให้งานที่ดำเนินไปนั้นไม่ไปกระจุกตัวอยู่ที่กลุ่มใดกลุ่มหนึ่ง และส่งผลกระจายไปสู่คนทุกส่วนในชุมชนในสังคมอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม

4. การมีส่วนร่วมในทุกกระบวนการทุกขั้นตอน

การดำเนินงานพัฒนาตามโครงการพัฒนาหนึ่ง ๆ นั้น มีกระบวนการ ขั้นตอนที่ต่อเนื่อง เชื่อมโยงกัน หลายครั้งที่เราพบว่าโครงการพัฒนาต่างๆ ที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนขาดการมีส่วนร่วมของชุมชน ตั้งแต่ขั้นตอนการศึกษาข้อมูลและการรับรู้ข้อมูลข่าวสารซึ่งเมื่อถึงขั้นการดำเนินการแล้ว มักเกิดปัญหาความขัดแย้ง และสร้างผลกระทบต่อชุมชนมากมายตามมา รวมทั้งการให้ความหมายของการมีส่วนร่วม ที่ขาดความเข้าใจอย่างแท้จริงของหน่วยงานทั้งหลายที่เข้ามาดำเนินงานร่วมกับชุมชนที่มักอ้างเสมอว่า ได้เปิดโอกาสการมีส่วนร่วมของชุมชนแล้ว โดยการเชิญตัวแทนของชุมชน เข้าร่วมประชุมและร่วมกิจกรรมในขณะที่โครงการที่ดำเนินไปนั้นผ่านการวางแผน และตัดสินใจมาแล้วโดยที่ชุมชนไม่มีโอกาสรับรู้มาก่อน แต่เป็นเพียงผู้ร่วมมีส่วนในบางส่วนที่กำหนดโดยเจ้าของโครงการนั้นๆ ซึ่งการมีส่วนร่วมที่แท้จริงควรให้ประชาชนมีส่วนร่วมตั้งแต่การรับรู้ข้อมูลข่าวสาร การวิเคราะห์ปัญหาการวางแผน กำหนดเป้าหมาย การตัดสินใจ การปฏิบัติ การตรวจสอบ ติดตามประเมินผลการสรุปบทเรียน แก้ไขปรับปรุง และรวมทั้งการขยายผล และเผยแพร่ผลสู่สาธารณะ

สากล สติวัตยานันท์ (2532) ได้กล่าวไว้ว่า แนวความคิดในการที่ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามีแนวคิดอยู่ 3 ประการ ได้แก่

1. เกิดจากความสนใจและความห่วงกังวลร่วมกัน โดยเกิดจากปัจเจกบุคคลแล้วพ้องต้องกันกลายเป็นส่วนร่วม
2. เกิดจากความเดือดร้อนและความไม่พึงพอใจร่วมกัน ที่มีผลต่อสถานการณ์ ที่เป็นอยู่ นั้น ผลักดัน ให้มุ่ง ไปสู่การรวมกลุ่มวางแผนแล้วลงมือกระทำร่วมกัน
3. เกิดจากการตกลงใจร่วมกันที่จะเปลี่ยนแปลงกลุ่มหรือชุมชนไปในทิศทางที่ปรารถนาการตัดสินใจร่วมกันนี้จะต้องรุนแรงมากพอที่จะก่อให้เกิดความริเริ่มกระทำและสนองตอบความเห็นชอบของคนส่วนใหญ่ที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมนั้น

ทฤษฎีที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วม

การมีส่วนร่วม เป็นพฤติกรรมอย่างหนึ่งที่เกิดขึ้นภายในสังคม การศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชายเลนครั้งนี้ จึงได้นำทฤษฎีที่เกี่ยวข้องมาเป็นแนวทางในการศึกษา ดังนี้

ศรีปริญา ฐปกระจำง (2539) ได้กล่าวถึงทฤษฎีการมีส่วนร่วม 5 ทฤษฎี ซึ่งสรุปความได้ดังต่อไปนี้

ทฤษฎีการเกลี้ยกล่อมมวลชน (mass persuasion)

การเกลี้ยกล่อม หมายถึง การใช้คำพูดหรือการเขียน เพื่อมุ่งให้เกิดความเชื่อถือ และการกระทำ ซึ่งการเกลี้ยกล่อมมีประโยชน์ในการแก้ไขปัญหาการขัดแย้งในการปฏิบัติงาน และถ้าจะให้เกิดผลดีผู้เกลี้ยกล่อมจะต้องมีศิลปะในการสร้างความสนใจในเรื่องที่จะเกลี้ยกล่อมให้เข้าใจแจ่มแจ้งให้เกิดศรัทธาตรงกับความต้องการของผู้ถูกเกลี้ยกล่อม โดยเฉพาะในเรื่องของความต้องการของตนตามหลักทฤษฎีของ Maslow ที่เรียกว่า ลำดับขั้นของความต้องการ (hierarchy of needs) คือ ความต้องการของตนเป็นไปตามลำดับจากน้อยไปหามาก มีทั้งหมด 5 ระดับ ดังนี้ คือ (Maslow, 1954)

1. ความต้องการทางด้านสรีระวิทยา (physiological needs) เป็นความต้องการขั้นพื้นฐานของมนุษย์ (basic needs) ได้แก่ ความต้องการในเรื่อง อาหาร น้ำ เครื่องนุ่งห่ม ที่อยู่อาศัย ยารักษาโรค และความต้องการทางเพศ เป็นต้น
2. ความต้องการความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิต (security and safety needs) ได้แก่ ความต้องการที่จะอยู่อย่างมีความปลอดภัยจากการถูกทำร้ายร่างกาย หรือถูกขโมยทรัพย์สิน หรือความมั่นคงในการทำงาน และการมีชีวิตอยู่อย่างมั่นคงในสังคม
3. ความต้องการทางด้านสังคม (social needs) ได้แก่ ความต้องการความรักความต้องการที่จะให้สังคมยอมรับว่าตนเป็นส่วนหนึ่งของสังคม
4. ความต้องการจะมีเกียรติยศชื่อเสียง (self esteem needs) ได้แก่ ความภาคภูมิใจ ความต้องการดีเด่นในเรื่องใดเรื่องหนึ่งที่จะให้ได้รับการยกย่องจากบุคคลอื่น ความต้องการด้านนี้เป็น

ความต้องการระดับสูงที่เกี่ยวกับความมั่นใจตนเองในเรื่องของความรู้ ความสามารถและความสำคัญของบุคคล

5. ความต้องการความสำเร็จแห่งตน (self actualization needs) เป็นความต้องการในระดับสูงสุดซึ่งเป็นความต้องการที่อยากจะทำให้เกิดความสำเร็จในทุกสิ่งทุกอย่างตามความนึกคิดของตนเอง เพื่อจะพัฒนาตนเองให้ดีที่สุดเท่าที่จะทำได้ ความต้องการนี้จึงเป็นความต้องการพิเศษของบุคคลที่จะพยายามผลักดันชีวิตของตนเองให้เป็นไปในแนวทางที่ดีที่สุดตามที่ตนคาดหวังไว้

จากทฤษฎีดังกล่าวพอสรุปได้ว่า การเกลี้ยกล่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่จะนำไปสู่การมีส่วนร่วมของประชาชนได้ โดยเฉพาะถ้าการเกลี้ยกล่อมนั้นเป็นเรื่องที่ตรงกับความต้องการขั้นพื้นฐานที่เกิดจากความพึงพอใจของมนุษย์แล้ว ก็ย่อมจะส่งผลให้เกิดการมีส่วนร่วมได้ในที่สุด

ทฤษฎีการระดมสร้างขวัญของคนในชาติ (national morale)

คนเรามีความต้องการทางกายและใจ ถ้าคนมีขวัญดีผลการทำงานก็จะสูงตามไปด้วย แต่ถ้าขวัญไม่ดีผลงานก็จะต่ำไปด้วย ทั้งนี้ เนื่องจากว่าขวัญเป็นสถานการณ์ ทางจิตใจที่แสดงออกในรูปพฤติกรรมต่าง ๆ นั่นเอง การจะสร้างขวัญให้ดีต้องพยายามสร้างทัศนคติที่ดีต่อผู้ร่วมงาน เช่น การไม่เอารัดเอาเปรียบให้ข้อเท็จจริงเกี่ยวกับงาน เปิดโอกาสให้แสดงความคิดเห็นเป็นต้น และเมื่อใดก็ตามถ้าคนทำงานมีขวัญดีจะเกิดมีความสำนึกในการรับผิดชอบอันจะเกิดผลดีแก่หน่วยงานทั้งในส่วนที่เป็นขวัญส่วนบุคคล และขวัญของกลุ่ม

ดังนั้น จะเห็นได้ว่าขวัญของคนเรา โดยเฉพาะคนมีขวัญที่ดีนั้นย่อมเป็นปัจจัยหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่าง ๆ ได้เช่นกัน

ทฤษฎีการสร้างความรู้รักสามัคคีชาตินิยม (nationalism)

ปัจจัยประการหนึ่งที่น่าไปสู่การมีส่วนร่วม คือ การสร้างความรู้รักสามัคคีชาตินิยมให้เกิดขึ้นซึ่งหมายถึง ความรู้สึกเป็นตัวของตัวเองที่จะอุทิศ หรือ เน้นค่านิยม เรื่องผลประโยชน์รวมของชาติ มีความพอใจในชาติของตัวเอง พอใจเกียรติภูมิ จงรักภักดีผูกพันต่อท้องถิ่น

ทฤษฎีการสร้างผู้นำ (leadership)

การสร้างผู้นำจะช่วยจูงใจให้ประชาชนทำงานด้วยความเต็มใจ เพื่อบรรลุเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ร่วมกัน ทั้งนี้ เพราะผู้นำเป็นปัจจัยสำคัญของการรวมกลุ่มคน จูงใจคนไปยังเป้าหมายโดยทั่วไปแล้วผู้นำอาจจะมีทั้งผู้นำที่ดีเรียกว่า ผู้นำปฏิฐาน (positive leader) ผู้นำพลวัตคือเคลื่อนไหว นำทำงานอยู่เสมอ (dynamic leader) และผู้นำทางไม่ดีคือไม่มีผลงานสร้างสรรค์ที่เรียกว่า ผู้นำนิเสธ (negative leader)

ทฤษฎีการใช้วิธีและระบบทางการบริหาร (administrative theory)

การใช้ระบบบริหารในการระดมความร่วมมือเป็นวิธีหนึ่งที่ยากเพราะใช้กฎหมายระเบียบแบบแผนเป็นเครื่องมือในการดำเนินการ แต่อย่างไรก็ตามผลของความร่วมมือยังไม่มีระบบใดดีที่สุดในเรื่องการใช้การบริหารเพราะธรรมชาติของคน ถ้าทำงานตามความสมัครใจอย่างตั้งใจไม่มีใครบังคับก็จะทำงานด้วยความรัก แต่ถ้าไม่ควบคุมเลยก็ไม่เป็นไปตามนโยบายและความจำเป็นร่วมกันของรัฐ เพราะการใช้ระบบบริหารเป็นการให้ปฏิบัติตามนโยบายเพื่อให้บรรลุถึงเป้าหมาย

จากทฤษฎีดังกล่าวพอจะสรุปได้ว่า การพัฒนาโดยใช้สิ่งเร้าที่เหมาะสมจะนำไปสู่การเข้าร่วมกิจกรรมของชุมชนในรูปแบบของการมีส่วนร่วมที่สมาชิกมีความสมัครใจ ซึ่งการเร้าให้เกิดกิจกรรมทางสังคมเพื่อให้คนเข้าร่วมกิจกรรมนั้น ต้องมีความเข้าใจในวิถีชีวิต ค่านิยม จารีตประเพณี และทัศนคติของบุคคลด้วย

องค์ประกอบของการมีส่วนร่วม

องค์ประกอบสำคัญของการมีส่วนร่วมของประชาชน มีดังนี้ (พัชรี สิโรต, 2546)

1. การมีส่วนร่วมของประชาชนเป็นกระบวนการที่มีความต่อเนื่องมีการเรียนรู้ร่วมกันของผู้ที่เกี่ยวข้องทั้งฝ่ายรัฐ องค์กรเอกชน และประชาชนทั่วไป โดยเน้น การสื่อสารสองทาง ทั้งช่องทางที่เป็นทางการและไม่เป็นทางการ ไม่ใช่การทำครั้งเดียวจบและเกิดขึ้นตลอดโครงการ

2. เป้าหมายของการมีส่วนร่วมไม่ใช่เพียง การจัดให้มีการรับฟังความคิดเห็น ตามกฎหมาย หรือการทำให้ ไม่มีความขัดแย้งหาก แต่กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนโดยมุ่งให้ประชาชน เข้ามามีส่วนร่วมอย่างกว้างขวางและเป็นวิธีการเพื่อทำให้เกิดการตัดสินใจของรัฐดีขึ้นและเป็นที่ยอมรับร่วมกัน

ถวิลวดี บุรีกุล (2548) ยังได้กล่าวถึงองค์ประกอบของการมีส่วนร่วมไว้ว่ามี 3 ด้านที่แตกต่างกันออกไป คือ

1. ต้องมีวัตถุประสงค์ หรือ จุดมุ่งหมายชัดเจนการให้ประชาชนเข้าร่วมใน กิจกรรมหนึ่งๆ จะต้องมี วัตถุประสงค์และเป้าหมาย ที่ชัดเจนว่าเป็น ไปเพื่ออะไรผู้เข้าร่วมจะได้ตัดสินใจดีกว่าควร เข้าร่วมหรือไม่
2. ต้องมีกิจกรรมเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมต้องระบุลักษณะของ กิจกรรมว่ามีรูปแบบและลักษณะอย่างไร เพื่อที่ประชาชนจะได้ตัดสินใจว่าควรเข้าร่วมหรือไม่
3. ต้องมีบุคคลหรือกลุ่มเป้าหมาย การให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมจะต้องระบุกลุ่มเป้าหมาย ใดๆก็ตาม โดยทั่วไปกลุ่มบุคคลเป้าหมาย มักถูกจำกัดโดยกิจกรรมและวัตถุประสงค์ ของการมีส่วนร่วมอยู่แล้ว โดยพื้นฐาน

ระดับการมีส่วนร่วม

ระดับการมีส่วนร่วมโดยหลักการทั่วไปนั้น ขึ้นอยู่กับว่าจะมีส่วนร่วมประเภทใดหรือ ขึ้นตอนใด แต่หลักใหญ่ อาจแบ่งเป็น 5 ระดับ อย่างกว้างๆ ดังนี้ (นรินทร์ชัย พัฒนพงศา, 2547)

1. การมีส่วนร่วมเป็นผู้ให้ข้อมูล ของตน/ ครอบครัว/ชุมชน
2. การมีส่วนร่วมรับรู้ข้อมูล ข่าวสาร
3. การมีส่วนร่วมตัดสินใจ
4. การมีส่วนร่วมทำ

5. การมีส่วนร่วมสนับสนุน

สำหรับการมีส่วนร่วมในการแก้ไขปัญหาที่เกิดขึ้นในชุมชนนั้น แบ่งได้ดังนี้

1. ร่วมค้นหาปัญหาของตนให้เห็นว่าสิ่งใดที่เป็นปัญหา-รากเหง้าของปัญหา
2. ร่วมค้นหาว่าสิ่งที่จำเป็นของตน พวกตน ในปัจจุบันคืออะไร
 - 2.1 ร่วมคิดช่วยตนเองในการจัดลำดับปัญหา เพื่อจะแก้ไขสิ่งใดก่อน-หลัง
 - 2.2 วางแผนแก้ไขปัญหาเป็นเรื่องราว
 - 2.3 ร่วมระดมความคิดถึงทางเลือกต่างๆ และเลือกทางที่เหมาะสม
 - 2.4 ร่วมพัฒนาเทคโนโลยีที่จะนำมาใช้แล้วร่วมดำเนินการแก้ไขปัญหาต่างๆ
 - 2.5 ร่วมติดตามการดำเนินการ และประเมินผลการดำเนินงาน
 - 2.6 ร่วมรับผลประโยชน์หรือร่วมเสียผลประโยชน์จากการดำเนินการ

ขั้นตอนและลักษณะของการมีส่วนร่วม

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์ (2527) ได้กล่าวถึงลักษณะการมีส่วนร่วมว่า มีหลายระดับ ตั้งแต่เป็นสมาชิกจนถึงเป็นผู้นำ หรือ ประธานกรรมการดังนี้ คือ การเป็นสมาชิก เป็นสมาชิกเข้าประชุม เป็นสมาชิกที่บริจาคเงินช่วยเหลือ เป็นกรรมการ เป็นประธานกรรมการ สมาชิกผู้นั้นทำอะไรระหว่างประชุมสมาชิกผู้นั้นเล่นบทอะไรในที่ประชุม

ปกรณั์ ปรียากร (2530) ได้กล่าวถึงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาว่า เป็นการที่ประชาชนเข้ามามีบทบาทในการร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ไขและร่วมมีผลประโยชน์ ซึ่งกระทำได้ 4 ลักษณะ ดังนี้

1. เป็นผู้มึบทบาทสำคัญในการกำหนดว่า อะไรคือความจำเป็นขั้นพื้นฐานของชุมชน
2. เป็นผู้ระดมทรัพยากรต่าง ๆ เพื่อสนองตอบต่อความจำเป็นพื้นฐาน
3. เป็นผู้มึบทบาทในการปรับปรุงวิธีการกระจายสินค้าและบริการให้สมบูรณ์ขึ้น
4. เป็นผู้ได้รับความพึงพอใจ และเกิดแรงจูงใจในการที่จะสร้างกระบวนการในการพัฒนาอย่างต่อเนื่อง

ประภาพร ศรีสถิตธรรม (2543) ได้รายงานถึงรูปแบบของกระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนในการวางแผน 5 รูปแบบ ดังนี้

1. การรวบรวมข้อมูลรายละเอียดของโครงการต่าง ๆ
2. การวิเคราะห์หรือสรุปปัญหา
3. การจัดลำดับความสำคัญของปัญหา
4. ดำเนินการแก้ไขปัญหา
5. ติดตามและประเมินผลความสำเร็จของโครงการ เพื่อนำไปสู่การพัฒนาและปรับปรุงการดำเนินงานให้มีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

ไชยชนะ สุทธิวิรัชย์ (2536) ได้กล่าวว่า ลักษณะการมีส่วนร่วมของประชาชน คือ การที่ประชาชนอาจเข้าร่วมกระบวนการตัดสินใจว่าจะทำอะไรอย่างไร เข้าร่วมในการนำโครงการไปปฏิบัติโดยเสียดุลทรัพยากรต่างๆเช่น แรงงาน วัสดุ เงิน หรือร่วมมือในองค์การหรือกิจกรรมเฉพาะด้านเข้าร่วมในผลประโยชน์ที่เกิดจากการพัฒนา และร่วมในความพยายามประเมินโครงการ

Cohen and Uphoff (1980) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมในแง่ของรูปแบบ (ชนิด) ของการมีส่วนร่วมแบ่งออกเป็น 4 รูปแบบ คือ

1. การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ (decision-making) อาจเป็นการตัดสินใจตั้งแต่ระยะเริ่มการตัดสินใจในช่วงของกิจกรรม และการตัดสินใจในการดำเนินกิจกรรม

2. การมีส่วนร่วมในการดำเนินกิจกรรม (implementation) อาจเป็นไปในรูปแบบของการเข้าร่วมโดยทำให้มีการสนับสนุนทางด้านทรัพยากร การเข้าร่วมในการบริหารและการร่วมมือรวมทั้งการเข้าร่วมในการร่วมแรงร่วมใจ

3. การมีส่วนร่วมในการรับผลประโยชน์ (benefits) อาจเป็นผลประโยชน์ทางวัตถุ ทางสังคมหรือการรับผลประโยชน์โดยส่วนตัว

4. การมีส่วนร่วมในการประเมินผล (evaluation) เป็นการควบคุม ตรวจสอบการดำเนินกิจกรรมทั้งหมด และเป็นการแสดงถึงการปรับตัวในการมีส่วนร่วมต่อไป

อकिन ริฟิพัฒนา (2527) ได้กล่าวว่า การมีส่วนร่วมของชุมชนอย่างน้อยต้องมีลักษณะ 2 ประการ คือ (1) ลักษณะเหตุผลของการมีส่วนร่วม คือ การเข้าร่วมเพราะเกรงใจ การเข้าร่วมเพราะถูกบังคับ การเข้าร่วมเพราะมีสิ่งจูงใจเฉพาะหน้า การเข้าร่วมเพราะเข้าใจวัตถุประสงค์ของการเข้าร่วม การเข้าร่วมเพราะอยากเข้าร่วมโดยที่คิดว่าจะก่อประโยชน์ระยะยาวต่อตนเองและชุมชน (2) ลักษณะขั้นตอนของการเข้าร่วมของประชาชนในชุมชน คือ ขั้นตอนการค้นหาปัญหาและแนวทางแก้ไข ขั้นตอนการตัดสินใจวางแผนพัฒนาแก้ไขปัญหา ขั้นตอนการปฏิบัติกิจการพัฒนาตามแผนและการประเมินผลงานกิจกรรมการพัฒนา

เงื่อนไขการมีส่วนร่วม

นิรันดร์ จงวุฒิเวทย์ (2527) กล่าวถึงเงื่อนไขการมีส่วนร่วมว่าอย่างน้อยต้องประกอบด้วย 3 ประการ คือ

1. ประชาชนต้องมีอิสระที่จะมีส่วนร่วม (freedom to participate)
2. ประชาชนต้องสามารถที่จะมีส่วนร่วม (ability to participate)
3. ประชาชนต้องเต็มใจที่จะมีส่วนร่วม (willingness to participate)

มานะ บุญยพันธ์ (2542) ได้เสนอเงื่อนไขของการมีส่วนร่วมที่จะก่อให้เกิดการพัฒนา มี 3 ประการ คือ

1. ความช่วยเหลือจากภายนอก ซึ่งอาจจะเป็นองค์กรของรัฐ องค์กรเอกชน นักวิชาการและนักพัฒนาในรูปของการช่วยเหลือทางการเงิน และความรู้ด้านเทคนิค
2. ความพร้อมภายใน เช่น ผู้นำ สภาพแวดล้อมทางเศรษฐกิจ และกายภาพ โอกาสการเข้าร่วม วัฒนธรรมประเพณีท้องถิ่น
3. การบำรุงรักษา เช่น ในรูปของสิ่งจูงใจ การบริหาร จัดการองค์กร และกิจกรรม ตลอดจนแทรกแซงจากภายนอก

จากแนวคิดเกี่ยวกับเงื่อนไขของการมีส่วนร่วม สามารถนำมาสรุปได้ ดังนี้

1. ประชาชนต้องมีความเป็นอิสระและสามารถที่จะมีส่วนร่วมได้อย่างเสรีโดยไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายมากเกินไปความสามารถของเขา
2. ประชาชนต้องได้รับการสนับสนุนจากหลายฝ่าย เช่น หน่วยงานราชการ องค์กรเอกชน และนักพัฒนาในท้องถิ่น
3. ประชาชนต้องมีความสนใจที่จะเข้าร่วม และสามารถที่จะสื่อสารรู้เรื่องในกิจกรรมต่างๆ ได้อย่างดี

ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม

ปัจจัยที่ทำให้ประชาชนเกิดการมีส่วนร่วมนั้น ได้มีผู้เสนอปัจจัยต่าง ๆ ไว้ดังนี้

World Health Organization (1981) ได้ระบุถึง ปัจจัยพื้นฐานในการระดมการมีส่วนร่วมของประชาชน เกิดจากปัจจัยดังต่อไปนี้

1. ปัจจัยของสิ่งจูงใจ การที่จะเข้าร่วมในกิจกรรมใดกิจกรรมหนึ่งนั้น ต้องมีสิ่งจูงใจจากเหตุผลของการมองเห็นผลประโยชน์ตอบแทน และการถูกชักชวนจากเพื่อน หรือจากการบอกกล่าวให้เข้าร่วมโดยมีสิ่งจูงใจ เป็นตัวนำ

2. ปัจจัยโครงสร้างของช่องทางการเข้ามามีส่วนร่วม เป็นปัจจัยที่ให้โอกาสชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมในรูปแบบการมีตำแหน่งทางสังคม การเป็นตัวแทนหรือการเข้าร่วมโดยตรง โดยการกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน เพื่อให้ผู้เข้าร่วมจะสามารถกำหนดเงื่อนไขของตนเองตามสภาพความเป็นจริงในการเข้าร่วมกิจกรรม

3. ปัจจัยอำนวยความสะดวกในการส่งเสริมกิจกรรมของการมีส่วนร่วม เป็นการให้ผู้เข้าร่วมมีโอกาสกำหนดกิจกรรมของตนเองได้ด้วยตนเอง

นิรันดร์ จงวุฒิเวทย์ (2527) กล่าวว่า การมีส่วนร่วมประกอบด้วยปัจจัย 3 ประการคือ

1. มีความเกี่ยวข้องทั้งทางด้านจิตใจ อารมณ์ (ego-involve) และด้านการทำงาน (task - involved)
2. มีการประสานงานเพื่อให้บรรลุจุดประสงค์ของกลุ่มและมีการติดต่อสื่อสารทั่วไประหว่างบุคคลในกลุ่มนั้น
3. มีความรับผิดชอบร่วมกับกลุ่มทั้งในด้านความสำเร็จและความล้มเหลวเป็นความรู้สึกที่ผูกพันกับการทำงานและการเชื่อถือไว้วางใจ

ทวิทอง หงษ์วิวัฒน์ (2527) ได้กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่

1. ความศรัทธาที่มีต่อความเชื่อถือบุคคลสำคัญและสิ่งศักดิ์สิทธิ์ทำให้ประชาชนมีส่วนร่วมในกิจกรรมต่างๆ เช่น การลงแขก การบำเพ็ญประโยชน์ การสร้างโบสถ์วิหาร
2. ความเกรงใจที่มีต่อบุคคลที่เคารพนับถือ การมีเกียรติยศ การมีตำแหน่ง อาทิเช่น ผู้ใหญ่ ออกปากขอแรงให้ผู้น้อยช่วยทำงาน

3. อำนาจบังคับที่เกิดจากบุคคลที่มีอำนาจเหนือกว่า ประชาชนถูกบีบบังคับให้มีส่วนร่วมในการกระทำต่างๆ เช่น บิบบังคับให้ทำงานเยี่ยงทาส เป็นต้น

ไพรัตน์ เตชะรินทร์ (2527) ได้กล่าวว่า ความต้องการที่จะให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมในการพัฒนามีมาแต่โบราณ เป็นเรื่องที่เกิดขึ้นพร้อมๆ กับที่มีการอยู่ร่วมกันของมนุษย์ชาติ จะแตกต่างกันก็คือ รูปแบบและวิธีการเท่านั้น การเข้าร่วมพัฒนาอาจทำโดยบังคับ โดยสมัครใจ โดยความจำเป็น หรืออาจเกิดจากการชักนำของผู้นำชุมชน หัวหน้าเผ่า ข้าราชการ ผู้มีอำนาจหน้าที่ หรือแม้กระทั่งรัฐบาล องค์กรเอกชน การเข้ามามีส่วนร่วมในกิจกรรมอาจทำในระยะสั้นระยะยาวต่อเนื่อง กระทำในกรอบ นโยบายที่กำหนด หรือทำตามความจำเป็นที่ผู้เข้าร่วมในชุมชน ต้องช่วยกันเพื่อความอยู่รอดและการอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

สุริย์ ตันท์ศรีสุโรจน์ (2531) ได้กล่าวว่า ผู้เข้าร่วมกิจกรรมสังคมอย่างแข็งขันและไม่แข็งขัน มักจะมีฐานะแตกต่างกันออกไป และมีมโนภาพที่สำคัญเกี่ยวกับพฤติกรรมของเขา ประเพณีรวมตัว แนวความคิดที่เขาถูกคาดหวังให้เข้าร่วมในกิจกรรมบางอย่าง บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมสูง (การศึกษา อาชีพ และรายได้สูง) มักจะเข้าร่วมกิจกรรมบางอย่างแข็งขันมากกว่า บุคคลที่มีสถานภาพทางสังคมต่ำ

ชูเกียรติ ภัยลี (2536) ได้กล่าวถึงปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมออกได้ 3 ปัจจัยคือ

1. ปัจจัยส่วนบุคคล
2. ปัจจัยทางด้านสังคมและเศรษฐกิจ
3. ปัจจัยด้านการติดต่อสื่อสาร

สุเมธ ทราญแก้ว (2536) ได้กล่าวไว้ว่า ปัจจัยสำคัญที่ทำให้ประชาชนผู้ยากจนในชนบทอาจเข้ามามีส่วนเกี่ยวข้องในการพัฒนาชนบทมากน้อยเพียงใด ขึ้นอยู่กับปัจจัยอย่างน้อย 3 ประการ ดังนี้

1. นโยบายหรือรูปแบบการพัฒนาของรัฐ หมายถึง การพัฒนาแบบเสรี และการพัฒนาแบบมีแบบแผน จะช่วยส่งเสริม สนับสนุนให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมได้มากกว่ารูปแบบการบังคับ

2. บทบาทของระบบราชการที่มีต่อการพัฒนาชนบท เมื่อใดก็ตามที่มีการรวมอำนาจ การพัฒนาไว้ที่ระบบราชการ ย่อมทำให้ การมีส่วนร่วมของประชาชนในท้องถิ่นนั้นลดน้อยลง

3. โครงสร้างการเมือง และ สังคมชนบท มีส่วนสำคัญที่ทำให้ประชาชนในชนบทเข้ามามีส่วนร่วมใน การบริหารและจัดการทรัพยากรมากน้อยต่างกัน เช่น โครงสร้างทางการเมือง ในสังคมที่สนับสนุนการปกครองระบบประชาธิปไตย ย่อมส่งผลให้ประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมมากกว่า โครงสร้างที่ไม่สนับสนุนระบอบประชาธิปไตย

ประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน

ปรีศนา โกศลเสตุ (2534) ยังได้ให้ความสำคัญของการมีส่วนร่วม ไว้ดังนี้

1. ช่วยทำให้ประชาชนยอมรับโครงการมากขึ้น เนื่องจากเป็น โครงการที่ตรงกับปัญหาและความต้องการของประชาชน
2. ประชาชนจะมีความรู้สึกผูกพัน และมีความรู้สึกเป็นเจ้าของโครงการมากขึ้น
3. การดำเนินโครงการจะราบรื่น ได้รับความร่วมมือจากประชาชนมากขึ้น
4. ช่วยพัฒนาขีดความสามารถของประชาชนมากขึ้น
5. โครงการจะให้ประโยชน์แก่ประชาชนมากขึ้น และมีการระดมทรัพยากรเพื่อดำเนินโครงการมากขึ้น

วันชัย วัฒนศัพท์ (2543) ยังได้อธิบายถึงประโยชน์ของการมีส่วนร่วมของประชาชน ดังนี้

1. ประชาชนมีโอกาสที่จะบอกกล่าวในสิ่งที่ได้ยื่นก่อนที่เขาจะต้องเผชิญหน้ากับองค์กรที่ทำหน้าที่ตัดสินใจ ความรู้สึกของความคับข้องใจ ความรู้สึกที่ไม่ดีทั้งหลาย และความรุนแรงอาจจะลดลงได้
2. กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะสามารถกระตุ้นให้เกิดแนวทางการแก้ปัญหามากขึ้น ด้วยการลดจุดยืนและเต็มใจที่จะหาทางออกร่วมกัน
3. จากผลของการมีส่วนร่วมของประชาชนทำให้มองเห็นประเด็นสาธารณะและความห่วงกังวลที่บ่งชี้ต่าง ๆ ได้ชัดเจน
4. ข้อกล่าวหาถึงพฤติกรรมการตัดสินใจที่มีข้อบกพร่องจะลดลง
5. ประเด็นทั้งหลายเกี่ยวกับความเชื่อถือในเรื่องการศึกษาทางเทคนิคและข้อเท็จจริงพื้นฐานเพื่อการตัดสินใจสามารถที่จะหาข้อยุติก่อนที่จะมีการลงมติตัดสินใจได้
6. ประเด็นบางประเด็นหรือหลายประเด็นอาจจะไม่ต้องนำไปสู่โต๊ะพิจารณาเพียงแต่มีการปรับปรุงหรือเปลี่ยนแปลงข้อเสนอของผู้แทนก่อนที่จะทำการตัดสินใจ
7. บางครั้งบางคราว ซึ่งอาจไม่ใช่ทุกครั้ง กระบวนการมีส่วนร่วมของประชาชนจะก่อให้เกิดผลของฉันทามติ ซึ่งจะทำให้เป็นการง่ายต่อการอนุมัติการตัดสินใจโดยได้รับการสนับสนุนจากผู้มีส่วนได้เสียทั้งหลาย

การจัดการมีส่วนร่วมของประชาชนที่มีประสิทธิภาพนั้น มีประโยชน์หลายประการ ดังนี้ (สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม, 2549)

1. เพิ่มคุณภาพการตัดสินใจ ช่วยให้เกิดการพิจารณาทางเลือกใหม่ในการตัดสินใจให้รอบคอบขึ้น

2. การลดค่าใช้จ่ายและการสูญเสียเวลา เมื่อการตัดสินใจนั้นได้รับการยอมรับจะช่วยลดความขัดแย้งระหว่างการนำไปปฏิบัติ
3. การสร้างฉันทามติ ลดความขัดแย้งทางการเมืองและเกิดความชอบธรรมในการตัดสินใจของรัฐ
4. การเพิ่มความง่ายในการนำไปปฏิบัติ สร้างให้ประชาชนเกิดความรู้สึกเป็นเจ้าของและมีความกระตือรือร้นในการช่วยให้เกิดผลในทางปฏิบัติ
5. การมีส่วนร่วมตั้งแต่ต้นสามารถช่วยลดการเผชิญหน้าและความขัดแย้งที่รุนแรงได้
6. ช่วยทำให้เจ้าหน้าที่ของรัฐมีความใกล้ชิดกับประชาชนและไวต่อความรู้สึกห่วงกังวลของประชาชนและเกิดความตระหนักในการตอบสนองต่อความห่วงกังวลของประชาชน เป็นต้น

ทรัพยากรป่าชายเลน

ความหมายของป่าชายเลน

เทพมุนินทร์ จินพละ (2547) ได้ให้ความหมายว่า ป่าชายเลน หรือ ป่าโกงกาง หรือป่าพังกามีชื่อเป็นภาษาอังกฤษว่า **mangrove forest** หรือ **intertidal forest** คือ เป็นกลุ่มสังคมพืชซึ่งขึ้นอยู่ในเขตน้ำลงต่ำสุดและน้ำขึ้นสูงสุดบริเวณชายฝั่งทะเล ป่าชนิดนี้ได้มีการค้นพบมาตั้งแต่สมัยโคลัมบัส (Columbus) โดยพบอยู่ทางชายฝั่งตะวันตกของเกาะคิวบา

ต่อมาในปี ค.ศ. 1494 Sir Walter Raleigh ได้พบป่าชนิดเดียวกันนี้ อยู่บริเวณปากแม่น้ำในประเทศตรินิแดด (Trinidad) และ กิอานา (Guiana) ศัพท์ **mangrove** มาจากภาษา โปรตุเกส คำว่า **mangue** ซึ่งหมายถึง กลุ่มสังคมพืชที่ขึ้นอยู่ตามชายฝั่งทะเลดินเลน และใช้กันแพร่หลายในประเทศแถบลาตินอเมริกา ส่วนประเทศอื่น ๆ ก็ใช้เรียกตามภาษาของตัวเอง เช่นประเทศมาเลเซียใช้ คำว่า **manggi-manggi** ประเทศที่ใช้ภาษาฝรั่งเศสเรียกป่าชายเลนว่า **manglier** สำหรับประเทศไทยนิยมเรียกป่าชนิดนี้ว่า **ป่าชายเลน** หรือ **ป่าโกงกาง** หรือ **ป่าพังกา** ป่าชายเลน (mangrove forest) เป็นสังคมพืชที่ขึ้นอยู่ตามบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำหรืออ่าว ซึ่งเป็นบริเวณที่มีระดับน้ำทะเลท่วมถึงในช่วงที่ น้ำทะเลขึ้นสูงสุด หรือหมายถึง สังคมพืชที่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้หลายชนิด หลายตระกูล และ

เป็นพวกที่มี ใบเขียวตลอดปี (evergreen species) ซึ่งมีลักษณะทางสรีรวิทยาและความต้องการ
สิ่งแวดล้อมที่คล้ายกัน ซึ่งส่วนใหญ่ประกอบด้วยพันธุ์ไม้สกุลโกงกาง (Rhizophora) เป็นไม้สำคัญ
และมีไม้ตระกูลอื่นปะปนอยู่บ้าง

ความสำคัญของป่าชายเลน

ป่าชายเลน หรือป่าโกงกาง (mangrove forest หรือ intertidal forest) คือ กลุ่มของสังคมพืช
ซึ่งขึ้นอยู่ในเขตน้ำลงต่ำสุด และน้ำขึ้นสูงสุดบริเวณชายฝั่งทะเล ปากแม่น้ำ หรือ อ่าวป่าชายเลนเป็น
บริเวณที่อยู่อาศัยของสิ่งมีชีวิตหลายชนิด ทั้งพืชและสัตว์ ป่าชายเลน จึงให้ประโยชน์แก่มนุษย์
มากมาย ทั้งในด้านพลังงานและไม้ใช้สอย ตลอดจนเป็นแหล่งผลิตอาหาร โปรตีนที่สำคัญ เนื่องจาก
ป่าชายเลนเป็นที่วางไข่ แหล่งอาหาร และเจริญเติบโตของสัตว์น้ำเศรษฐกิจนานาชนิด นอกจากนี้ ป่า
ชายเลนยังช่วยป้องกันภัยธรรมชาติ โดยเฉพาะเป็นเกราะกำบังและลดความรุนแรง ของคลื่นลม
ชายฝั่ง ช่วยดักตะกอนสิ่งปฏิกูล และสารพิษต่าง ๆ มิให้ไหลลงไปสะสมในบริเวณ ชายฝั่งและใน
ทะเล ในปัจจุบันมีปัญหาหลายประการ ได้แก่ การเพาะเลี้ยงชายฝั่ง แหล่งชุมชน แหล่งอุตสาหกรรม
การเกษตรกรรม และกิจกรรมอื่นอีกหลายประเภทได้ขยายไปสู่ชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะในพื้นที่
ป่าชายเลน จนทำให้ป่าชายเลนลดลงอย่างรวดเร็วและรุนแรงจนน่าเป็นห่วง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง(2547) รายงานว่าป่าชายเลนเป็นแหล่งทรัพยากรธรรมชาติ
ที่มีความสำคัญอย่างยิ่งทั้งใน ด้านการป่าไม้ การประมง และสิ่งแวดล้อม เช่น ในด้านป่าไม้ ไม้จากป่า
ชายเลน โดยเฉพาะไม้โกงกางนำมาทำฟืน เผาถ่าน ให้ถ่านที่มีคุณภาพดี ไม้ป่าชายเลนอีกหลายชนิด
นำไปทำสิ่ง ก่อสร้าง เฟอร์นิเจอร์ และกลั่น เอาสารเคมีที่เป็นประโยชน์ เช่น แทนนิน แอลกอฮอล์ กรด
น้ำส้ม และน้ำมันดิน ในด้านการประมงป่าชายเลนเป็นแหล่งขยายพันธุ์ และที่อยู่อาศัยของสัตว์นานา
ชนิด เช่น กุ้ง อันได้แก่ กุ้งกุลาดำ กุ้งแชบ๊วย จากการศึกษาพบว่าบริเวณป่าชายเลนประเทศไทย มีกุ้ง
ชนิดต่าง ๆ ประมาณ 16 ชนิด กุ้งบางชนิดอาจมีชีวิตวางไข่ในทะเลลึกแล้วเข้ามาเติบโตในชายฝั่งขณะที่
สัตว์น้ำบางชนิดอาจใช้บริเวณป่าชายเลนเป็น ทั้งแหล่งเกิดและอาศัยจนเติบโตสืบพันธุ์ต่อไป รวมทั้ง
สัตว์น้ำประเภทปลาที่เช่นเดียวกับประเภทกุ้งบางชนิดเข้ามาเลี้ยงตัวในวัยอ่อนในแหล่งน้ำชายฝั่งอัน
อุดมสมบูรณ์ จนเจริญเติบโตแล้วออกสู่ทะเลลึกเพื่อการแพร่พันธุ์ต่อไปแต่บางชนิดก็มีถิ่นอาศัยตั้งแต่
เกิดจนตายในบริเวณเดียวกัน (endemic species) และพบปลาในวัยอ่อนอาศัยตามบริเวณชายฝั่งมากที่สุด
เช่น ปลากะพงขาว ปลาเก๋า ปลากระบอก และปลานวลจันทร์ทะเล รวมทั้งสัตว์น้ำประเภทหอยที่มีค่า
ทางเศรษฐกิจที่พบบริเวณป่าชายเลนและพื้นที่ใกล้เคียง เช่น บนที่ราบดินเลน ที่ราบดินทรายปนเลน
ได้แก่ หอยนางรม หอยแมลงภู่ หอยแครง และหอยกะพง นอกจากนี้ สัตว์น้ำประเภทปู จะพบมาก

ชนิด เช่น ปูแสม ปูทะเล และปูม้า สำหรับปูทะเลสามารถนำมาเลี้ยงให้มีเนื้อแน่นหรือจับมากบริเวณป่าชายเลน ปูทะเล (*Scylla serrata*) ไม่มีวงจรชีวิตออกสู่ทะเลเล็กเลยตลอดชีวิตจะอยู่อาศัยในบริเวณป่าชายเลน และพื้นที่ใกล้เคียงเท่านั้น ซึ่งต่างจากปูม้า (*Portunus pelagicus*) ซึ่งในวัยอ่อนจะหากินบริเวณที่ราบดินเลนใกล้ฝั่งป่าชายเลนแต่พอโตขึ้นจะว่ายออกไปหากินและดำรงชีวิตในทะเลห่างออกไปชาวประมงจับปูชนิดนี้ด้วยอวนลอยตรงกันข้ามกับการจับปูทะเลซึ่งต้องจับบริเวณชายฝั่งด้วยแร้วตักปูหรือใช้ตะขอเกี่ยวดึงออกจากรูที่อยู่

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง (2547) รายงานว่า ระบบนิเวศวิทยาที่เกิดขึ้นในป่าชายเลนนั้นเป็นเรื่องที่เกี่ยวข้องกับความสัมพันธ์ที่มีต่อกันระหว่าง สิ่งมีชีวิตกับสิ่งแวดล้อม พืชพรรณธรรมชาติชนิดต่าง ๆ เมื่อได้รับแสงจากดวงอาทิตย์ เพื่อใช้ในการสังเคราะห์แสงจะทำให้เกิดอินทรีย์วัตถุและการเจริญเติบโต กลายเป็นผู้ผลิต (producers) ของระบบส่วนต่าง ๆ ของต้นไม้ นอกเหนือจากมนุษย์นำไปใช้ประโยชน์จะร่วงหล่นทับถมในน้ำและในดิน ในที่สุดก็จะกลายเป็นแร่ธาตุของพวกจุลชีวัน เช่น แบคทีเรีย เชื้อรา แพลงก์ตอน ตลอดจนถึงสัตว์เล็ก ๆ หน้าดินที่เรียกกลุ่มนี้ว่า ผู้บริโภคของระบบ (detritus consumers) พวกจุลชีวันเหล่านี้จะเจริญเติบโตกลายเป็นแหล่งอาหารของสัตว์น้ำเล็ก ๆ อื่น ๆ และสัตว์เล็ก ๆ เหล่านี้ จะเจริญเติบโตเป็นอาหารของพวกกุ้ง ปู และ ปลา ขนาดใหญ่ขึ้นตามลำดับของอาหาร (trophic levels) นอกจากนี้ ใบไม้ที่ตกหล่น โคนต้นอาจเป็นอาหารโดยตรงของสัตว์น้ำ (litter feeding) ก็ได้ ซึ่งทั้งหมดจะเกิดเป็นห่วงโซ่อาหารขึ้นในระบบ นิเวศป่าชายเลน และโดยธรรมชาติแล้วจะมีความสมดุลในตัวของมันเอง แต่ถ้ามีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้นในขั้นตอนใดขั้นตอนหนึ่งก็จะเป็นผลทำให้ระบบความสัมพันธ์นี้ถูกทำลายลง จนเกิดเป็นผลเสียขึ้นได้ เช่นถ้าหากพื้นที่ป่าชายเลนถูกบุกรุกทำลายจำนวนสัตว์น้ำก็จะลดลงตามไปด้วยตลอดจนอาจเกิดการเน่าเสียของน้ำตามมา พบว่า ปูทะเล (*Scylla serrata*) จัดเป็นสัตว์น้ำเศรษฐกิจที่มีความสำคัญในบริเวณป่าเลนจังหวัดระนอง เพราะการจับปูทะเลเป็นอาชีพที่สามารถทำรายได้ดีแก่ชาวประมงพื้นบ้าน จำนวน 70 คน ใน 4 หมู่บ้านที่อาศัยอยู่บริเวณป่าชายเลน โดยคิดเป็นระยะเวลาต่อปี ดังนี้ สามารถจับขายได้รายละประมาณ 109 ตัน ซึ่งในจำนวนนี้พบว่าร้อยละ 46 หรือประมาณ 50 ตัน เป็นปูทะเลที่มีขนาดเล็กกว่า 10 ซม. ในขณะที่ประมาณร้อยละ 42 จะมีขนาดใหญ่กว่า 10 ซม. โดยไม่รวมปูตัวเมียที่มีไข่ ส่วนปูทะเลตัวเมียที่มีไข่ ขนาด 10 - 11.5 ซม. จับได้ประมาณ ร้อยละ 12 ทางด้านสิ่งแวดล้อมป่าชายเลน มีความสำคัญในด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเล โดยเฉพาะช่วยลดภาวะน้ำเสียและยังช่วยทำให้เกิดการงอกของแผ่นดินขยายออกไปสู่ทะเลอีกด้วยความสำคัญของป่าชายเลนด้านการอนุรักษ์พื้นที่ชายฝั่งทะเล ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์ (2534) สรุปไว้ดังนี้

ก. ป่าชายเลนเป็นฉากกำบังภัยธรรมชาติ เพื่อป้องกันลมพายุ มรสุม ต่อ การกร่อนของดินที่อยู่บริเวณชายฝั่งทะเล

ข. ป่าชายเลนช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษ รากของต้นไม้ในป่าชายเลนที่งอกออกมาเหนือพื้นดิน จะทำหน้าที่คล้ายตะแกรงธรรมชาติ คอยกั้นกรองสิ่งปฏิกูลต่างๆ ที่มากับกระแสน้ำทำให้น้ำในแม่น้ำลำ คลอง และชายฝั่งทะเลสะอาดขึ้น

ค. ป่าชายเลนช่วยทำให้พื้นดินบริเวณชายฝั่งทะเลงอกขยายออกไปในทะเล รากของต้นไม้ในป่าชายเลน นอกจากจะช่วยป้องกันสิ่งแวดล้อมเป็นพิษแล้ว ยังช่วยทำให้ตะกอนที่แขวนลอยมากับน้ำทับถมเกิดเป็นแผ่นดินงอกใหม่ เมื่อระยะเวลาผ่านไปก็จะขยายออกไปในทะเลเกิดเป็นหาดเลนอันเหมาะสมแก่การเกิดของพันธุ์ไม้ป่าชายเลน จากการสำรวจของกรมป่าไม้ในปี 2528 พบว่ามีหาดเลนงอกใหม่ประมาณ 62,906 ไร่ ใน จังหวัดนครศรีธรรมราช เพชรบุรี และ จังหวัดอื่นๆ

ป่าชายเลนในประเทศไทย ที่เป็นพื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติและป่าปลูกทดแทน มีพื้นที่รวมทั้ง 1,579,693 ไร่ แบ่งเป็นภาคที่มีป่าชายเลน ภาคกลาง มีพื้นที่ป่าชายเลน 67,962 ไร่ ภาคตะวันออก 165,204 ไร่ ภาคใต้ฝั่งตะวันออก 212,894 ไร่ ภาคใต้ฝั่งตะวันตก 1,133,633 ไร่ และพื้นที่ป่าชายเลนกระจายเป็นรายจังหวัดของประเทศไทย คลอบคลุม 23 จังหวัด มีการใช้ประโยชน์ในลักษณะที่แตกต่างกัน คือ พื้นที่ป่าชายเลนธรรมชาติและป่าปลูกทดแทนมีพื้นที่ 1,579,693.47 ไร่ พื้นที่เพาะเลี้ยงสัตว์น้ำมีพื้นที่ 466,497.17 ไร่ พื้นที่เกษตรกรรมนาเกลือมีพื้นที่ 421,380.44 ไร่ พื้นที่ดินเลนงอกใหม่มีพื้นที่ 99,554.98 ไร่ พื้นที่ป่าพรุ ป่าชายหาด ป่าดิบชื้นมีพื้นที่ 59,148.2 ไร่ พื้นที่อุตสาหกรรม สิ่งก่อสร้างมีพื้นที่ 57,914.44 ไร่ และเป็นพื้นที่ป่าชายเลนเสื่อมโทรม ที่รกร้างเปล่ามีพื้นที่ 42,782.18 ไร่ (กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง, 2547)

เทียมใจ คมกฤต (2536) ได้กล่าวถึงพันธุ์ไม้ในป่าชายเลนที่พบในประเทศไทยว่ามีอยู่หลายชนิดพันธุ์ ไม้เด่นและเป็นชนิดที่สำคัญ ส่วนใหญ่จะอยู่ในวงศ์ Rhizophoraceae โดยเฉพาะในสกุล ไม้โกงกาง (*Rhizophora*) สกุล ไม้โปรง (*Cerip*) และสกุล ไม้ถั่ว (*Bruguiera*) และพันธุ์ไม้ในวงศ์ Sonneratiaceae ได้แก่ ไม้ในสกุล ไม้ลำพูและลำแพน (*Sonneratia*) และพันธุ์ไม้ในวงศ์ Verbenaceae ซึ่งประกอบด้วย ไม้แสม (*Avicennia*) ชนิดต่าง ๆ ซึ่งจะทำหน้าที่เป็น ไม้เบิกนำนอกจากนี้ก็เป็น ไม้ในวงศ์ Meliaceae ซึ่งประกอบด้วย ไม้ในสกุล ตะบูนและตะบัน (*Xylocarpus*) พันธุ์ไม้ป่าชายเลนส่วนใหญ่จะมีใบอยู่ติดต้นตลอดทั้งปี และมีลักษณะทางสรีระวิทยาและการปรับตัวทางโครงสร้างที่คล้ายคลึงกัน คือจะทนต่อความเค็มได้ดีเพราะมีลักษณะพิเศษ คือ ต่อมขับเกลือ (salt gland) จะพบ

ทั่วไปในส่วนของใบทำหน้าที่ควบคุมความเข้มข้นของเกลือในพืชมีเซลล์ผิวใบที่มีผนังหนา เป็นแผ่นมันและมีปากใบ (stomata) ที่ผิวใบด้านล่างมีหน้าที่ป้องกันการระเหยของน้ำและใบของ พืชไม้ป่าชายเลนส่วนมากจะอวบน้ำ รากของพืชไม้ป่าชายเลนจะมีลักษณะพิเศษ คือ เป็นระบบรากหายใจซึ่งมีหน้าที่ช่วยลำจุนยังทำหน้าที่พิเศษคือ คอยรับก๊าซออกซิเจนจากบรรยากาศโดยตรงเพื่อใช้ในกระบวนการเมตาโบลิซึม เนื่องจากได้ผิวดินลงไปมีอากาศไม่เพียงพอ พืชไม้ป่าชายเลนหลายชนิดมีผลที่งอกขณะที่ยังอยู่บนลำต้น (viviparous) ต้นอ่อนหรือผลแก่ลอยน้ำได้ระดับแทนนินในเนื้อเยื่อมีค่อนข้างสูง และยังสามารถทนทานอยู่ได้ในสภาวะที่มีระดับความเข้มข้นของเกลือโซเดียมคลอไรด์สูง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน

ความหมายของการอนุรักษ์

คำว่า “การอนุรักษ์” แม้จะเป็นคำที่ทราบมาเป็นเวลานานแล้วแต่ก็ยังมีบุคคลอีกจำนวนมากที่ยังขาดความรู้ และความเข้าใจในระดับที่จะนำไปประยุกต์ใช้ เนื่องจากมีความสับสนในการให้เหตุผลสำหรับการอนุรักษ์ได้อย่างเหมาะสม การคิดอย่างละเอียดถี่ถ้วน จะทำให้บุคคลเข้าใจได้ว่าการอนุรักษ์ ก็คือข้อเรียกร้องให้มีการรักษาทางเลือกสำหรับมวลมนุษยชาติ เพื่อเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมที่ยังไม่อาจล่วงรู้ได้ในอนาคตซึ่งการอนุรักษ์มิใช่เป็นเพียงการกระทำโดยอาศัยหลักการด้านมนุษยธรรมเท่านั้น หากแต่มุ่งถึงความอยู่รอดของมวลมนุษย์เป็นสำคัญ (กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม, 2540) และ มีนักสิ่งแวดล้อมหลายท่านได้ให้ความหมายของการอนุรักษ์ไว้มากมาย ดังนี้

สุรพล สุคารา (2532) กล่าวถึงการอนุรักษ์ว่า หมายถึง การใช้และการบำรุงรักษาทรัพยากรนั้นๆ อย่างมีหลักการและมีประสิทธิภาพ รู้จักใช้เมื่อควรใช้ เก็บไว้เมื่อควรเก็บ และฟื้นฟูบูรณะเพื่อให้คงทนถาวร

นิวัติ เรืองพานิช (2533) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด และใช้เป็นเวลายาวนานที่สุด ทั้งนี้ต้องให้สูญเสียโดยเปล่าประโยชน์น้อยที่สุด และต้องกระจายการใช้ประโยชน์ให้ทั่วถึงกัน โดยถูกต้องตามกาลเทศะ (time and space)

วิชัย เทียนน้อย (2533) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การนำเอาทรัพยากรธรรมชาติมาใช้ให้เกิดประโยชน์และยืดอายุการใช้งานให้มากที่สุด ดังนั้นการใช้ทรัพยากรธรรมชาติจึงต้องกระทำด้วยความฉลาด แต่มิได้หมายความว่า จะเก็บรักษาสິงนั้น โดยมิได้นำมาใช้ให้เกิดประโยชน์

สามัคคี บุญยะวัฒน์ (2535) ได้กล่าวถึงการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ โดยอาศัยหลักการอนุรักษ์วิทยา ดังนี้

1. ใช้อย่างมีเหตุผลและชาญฉลาด (rational use and wise use) คือ การใช้ตามความต้องการ หรือใช้เมื่อถึงเวลาจะต้องใช้ก็ใช้อย่างฉลาดและประหยัดไว้เพื่อใช้ในอนาคตตลอดจนพิจารณาถึงหลักเศรษฐศาสตร์อย่างถี่ถ้วนด้วย
2. ปรับปรุงทรัพยากรเสื่อมโทรมแล้ว ก่อนนำมาใช้ใหม่
3. ประหยัดในการใช้ทรัพยากร และสงวนทรัพยากรที่หายาก ส่วนใหญ่จะเป็นทรัพยากรที่ใช้แล้ว หหมดสิ้น และทรัพยากรที่ใช้แล้วไม่สามารถทดแทนได้

เกษม จันทรแก้ว (2540) กล่าวว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้อย่างสมเหตุสมผลเพื่อการมีใช้ตลอดไป และอธิบายอีกประเด็นหนึ่งได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การใช้ประโยชน์อย่างมีเหตุผล (to use rationally) และมีการสร้างสรรค์ (build up)

จากการพิจารณาความหมายของการอนุรักษ์จากบุคคลต่าง ๆ ที่ได้ให้ไว้ พอสรุปได้ว่า การอนุรักษ์ หมายถึง การรู้จักใช้อย่างมีเหตุผลและชาญฉลาด โดยการพิจารณาอย่างรอบคอบถึงผลได้ผลเสีย ความขาดแคลนหรือความหายากในอนาคต อีกทั้งพิจารณาทางหลักเศรษฐศาสตร์อย่างถี่ถ้วนตลอดจนฟื้นฟูของที่ไม่ดีหรือเสื่อมโทรม เพื่อให้เป็นประโยชน์ต่อตนเองและส่วนรวมมากที่สุด เกิดการสูญเปล่าน้อยที่สุด และใช้เป็นเวลานานที่สุด

แนวคิดและหลักการอนุรักษ์

นิวัติ เรื่องพานิช (2537) กล่าวถึง แนวคิดและหลักการในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อม สรุปได้ดังนี้

การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง การรู้จักใช้ทรัพยากรธรรมชาติอย่างชาญฉลาดให้เป็นประโยชน์ต่อมหาชนมากที่สุด ยาวนานที่สุดโดยทั่วถึงกัน ทั้งนี้ได้หมายถึงห้ามใช้หรือเก็บรักษาทรัพยากรไว้เฉย ๆ แต่จะต้องนำมาใช้ให้ถูกต้องตามกาลเทศะทรัพยากรธรรมชาติจำแนกอย่างกว้าง ๆ ออกเป็นทรัพยากรที่เกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น ดิน น้ำ ป่าไม้ สัตว์ป่า พืชเห็ด และ กำลังงานมนุษย์ กับ ทรัพยากรที่ไม่สามารถเกิดขึ้นใหม่ได้ เช่น น้ำมัน และแร่ธาตุต่างๆ

การอนุรักษ์ถือได้ว่าเป็นทางแห่งการดำเนินชีวิตเพราะมีส่วนเกี่ยวข้องกับเศรษฐกิจและสังคม ซึ่งมีบทบาทต่อชีวิตมนุษย์เป็นอย่างมากไม่มีโครงการอนุรักษ์ใดที่จะประสบความสำเร็จได้นอกจากผู้ใช้ทรัพยากรธรรมชาติจะได้ตระหนักถึงความสำคัญของทรัพยากรนั้น ๆ และใช้อย่างชาญฉลาดให้เกิดผลดีในทุก ๆ ด้านต่อสังคมมนุษย์อัตราการใช้ทรัพยากรในปัจจุบันจะเป็นที่ใดก็ตามยังไม่อยู่ในระดับที่จะพยุ่งซึ่งฐานะความอยู่ดีกินดีอย่างทั่วถึงได้ เนื่องจากการกระจายการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรยังเป็นไปโดยไม่ทั่วถึงการอนุรักษ์เกี่ยวข้องกับมนุษย์ทุกคนไม่ว่าจะอยู่ในเมืองหรือในชนบท ความมั่งคั่งสุขสมบูรณ์ของประเทศขึ้นอยู่กับทรัพยากรมนุษย์ ซึ่งเป็นผู้ใช้ทรัพยากรอื่น ๆ ของประเทศนั้น ๆ การทำลายทรัพยากรธรรมชาติด้วยเหตุใดก็ตาม เท่ากับเป็นการทำลายความศิวิไลซ์ของมนุษย์ อย่างไรก็ตามมนุษย์ต้องยอมรับว่าการทำลายทรัพยากรธรรมชาติได้เกิดขึ้นอยู่ทุกหนทุกแห่งที่มีการใช้ทรัพยากรนั้น ๆ อย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้

การอนุรักษ์นอกจากจะเพื่อการอยู่ดีกินดีของมนุษย์แล้ว ยังจำเป็นต้องอนุรักษ์ธรรมชาติเพื่อความสมบูรณ์ และเป็นผลดีทางด้านจิตใจด้วยเช่นกัน การอนุรักษ์สภาพธรรมชาติ การอนุรักษ์สัตว์ป่า เพื่อความสวยงาม การพักผ่อนหย่อนใจ หรือเป็นเกมกีฬาเป็นต้นเป็นความจริงที่ว่าประชากรโลกเพิ่มมากขึ้นทุกวัน แต่ทรัพยากรธรรมชาติกลับน้อยลงทุกที ไม่มีใครทราบได้ว่าการใช้ทรัพยากรในบั้นปลายนั้นจะเป็นอย่างไร อนาคตจึงเป็นสิ่งที่มืดมน ถ้าหากทุกคนไม่เริ่มต้นอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตั้งแต่นี้

การอนุรักษ์ต้องกำหนดหลักการให้ชัดเจน เพื่อนำไปสู่การสร้างมาตรการและสร้างแผนการอนุรักษ์ต่อไป สำหรับหลักการอนุรักษ์นั้นสามารถสรุปได้ดังนี้ (เกษม จันทร์แก้ว, 2540)

1. การใช้แบบยั่งยืน โดยต้องมีแผนการใช้ที่ยั่งยืน (sustainable utilization) และวางแผนการใช้ตามสมบัติเฉพาะตัวของทรัพยากร พร้อมทั้งมีการเลือกใช้เทคโนโลยีที่เหมาะสมที่จะใช้กับชนิดของทรัพยากร ปริมาณการเก็บเกี่ยว ช่วงเวลาที่จะนำมาใช้และกำจัด/บำบัดของเสีย และมลพิษให้หมดไป หรือเหลือน้อยจนไม่มีพิษมีภัย

2. การฟื้นฟูสิ่งแวดล้อม ทรัพยากรเมื่อถูกนำมาใช้ย่อมเกิดความเสื่อมโทรมเพราะใช้เทคโนโลยีไม่เหมาะสมกับชนิดทรัพยากรปริมาณการเก็บเกี่ยวมากเกินไปเกินความสามารถในการปรับตัวของระบบ มีสารพิษเกิดขึ้น เก็บเกี่ยวบ่อยเกินไป และไม่ถูกต้องตามกาลเวลาจำเป็นต้องทำการฟื้นฟูให้ดีเสียก่อน จนทรัพยากร/สิ่งแวดล้อมนั้นๆ ตั้งตัวได้ จึงสามารถนำมาใช้ได้ในโอกาสต่อไป อาจใช้เวลาในการฟื้นฟู การกำจัด การบำบัด หรือการทดแทนเป็นปีๆ

3. การสงวนของหายาก ทรัพยากรที่มีการนำมาใช้มากเกินไป หรือมีการแปรสภาพเป็นสิ่งอื่น ทำให้จำนวนลดลง/หายาก ถ้าปล่อยให้มีการใช้ อาจทำให้เกิดการสูญพันธุ์ได้ จำเป็นต้องสงวนหรือเก็บไว้เพื่อเป็น แม่พันธุ์ในการผลิตให้มากขึ้น จนแน่ใจว่าได้ผลผลิตปริมาณมากพอแล้ว จึงสามารถนำไปใช้ประโยชน์ได้

เกษม จันทรแก้ว (2540) ได้กำหนดวิธีการอนุรักษ์ไว้ 8 วิธี คือ

1. การใช้ หมายถึง การใช้หลายรูปแบบ เช่น บริโภคโดยตรง ได้เห็น ได้ยิน/ได้ฟัง ได้สัมผัส การให้ความสะดวกและความปลอดภัย รวมไปถึงพลังงาน เหล่านี้ต้องเป็นการใช้ทรัพยากรอย่างประหยัดและแบบยั่งยืน (sustainable utilization) คือ ต้องมีการควบคุมให้เกิดประโยชน์สูงสุด และไม่ให้เกิดมลพิษหรือของเสีย เช่น การรู้จักใช้ อะไรควรใช้ไม่ควรใช้ การนำเทคโนโลยีมาใช้ การกำหนดพื้นที่และเวลาในการใช้ รู้จัก วิธีการแปรรูปในการใช้ รู้จักการนำกลับมาใช้ใหม่ (reuse) และการนำกลับมาใช้ใหม่ โดยวิธีการผ่านกระบวนการทางเคมี (recycle) เป็นต้น

2. การเก็บกัก หมายถึง การรวบรวม และเก็บกักทรัพยากรเอาไว้ใช้ เนื่องจากมีแนวโน้มว่าจะขาดแคลนหรือคาดว่าจะเกิดวิกฤตการณ์ เช่น การกักตุนเอาไว้ใช้ การรู้จักทำให้ทรัพยากรไม่เน่าเสีย การตัดแปลงให้มีอายุการใช้งานได้นานขึ้น การเก็บกักน้ำไว้ในเขื่อนและการประกาศเพื่อกำหนดเป็นเขตต่างๆ เป็นต้น

3. **การรักษา/ซ่อมแซม** หมายถึง การดำเนินการใดๆ ต่อทรัพยากรที่ขาดไป/ไม่ทำงานตามพฤติกรรม/เสื่อมโทรม/เกิดปัญหาเป็นจุด/พื้นที่เล็กๆ สามารถให้ฟื้นคืนสภาพเดิมได้อาจใช้เทคโนโลยีที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อช่วยให้ดีเหมือนเดิมจนสามารถนำมาใช้ได้ เช่น การซ่อมแซม ทำให้สิ่งที่จะตายหรือสูญหายไปให้ดีขึ้นเหมือนเดิม การใช้ยารักษาและกำจัดสิ่งที่รบกวน/เป็นพิษ ให้หมดไป เป็นต้น

4. **การฟื้นฟู** หมายถึง การดำเนินการ หรือการกระทำใดๆ ต่อทรัพยากรที่เสื่อมโทรม ให้เป็นปกติหรือให้ดีขึ้น สามารถเอื้อประโยชน์ในการนำไปใช้ต่อไป ซึ่งการฟื้นฟูต้องใช้เวลา และเทคโนโลยีเข้าช่วยด้วยเสมอ เช่น การปลูกซ่อมต้นไม้ที่ถูกตัด/ทำลายไป การป้องกันการชะล้างไม่ให้เกิดขึ้นอีก การเว้นช่วงเวลาการใช้ทรัพยากรแต่ละพื้นที่ เป็นต้น

5. **การพัฒนา** หมายถึง การกระทำใดๆ ต่อทรัพยากรที่เป็นอยู่ให้ดียิ่งขึ้นไปอีกเพราะต้องการเร่งหรือเพิ่มประสิทธิภาพให้เกิดผลผลิตที่ดีขึ้น การพัฒนาที่ถูกต้องนั้นต้องใช้ทั้งความรู้เทคโนโลยี และการวางแผนที่ดี เช่น การตัดแต่งต้นไม้ให้เจริญเติบโตอย่างมีคุณภาพการให้ปุ๋ย การปลูกต้นไม้เพิ่มเติมในส่วนที่ตาย การจัดการป่าให้อยู่ในสภาพอุดมสมบูรณ์ยิ่งขึ้น การปรับปรุงแหล่งต้นน้ำลำธาร โดยการขุดให้ลึกเพื่อให้สามารถเก็บกักน้ำไว้ใช้ได้ตลอดทั้งปีหรือการปลูก ต้นไม้ใหญ่ไว้ริมแหล่งน้ำ เพื่อป้องกันการระเหยของน้ำ เป็นต้น

6. **การป้องกัน** หมายถึง การป้องกันสิ่งที่เกิดขึ้นไม่ให้ลุกลามมากกว่าที่เป็นอยู่ (protection) และการป้องกันสิ่งที่ไม่เคยเกิดขึ้น (prevention) แก่ทรัพยากร เช่น การปิดประกาศ การบอกเล่าปากต่อปาก การทำรั้ว การเดินตรวจสอบ การทำขั้นบันได การมีเวรยามเฝ้าระวัง หรือการอนุรักษ์ดินและน้ำด้วยวิธีต่างๆ เป็นต้น

7. **การสงวน** หมายถึง การเก็บไว้โดยไม่ให้แตะต้องหรือไม่นำไปใช้ด้วยวิธีใดๆ ก็ตาม การสงวนอาจกำหนดเวลาที่เก็บไว้โดยไม่ให้มีการแตะต้องตามเวลาที่กำหนดไว้ แต่อาจให้มีการ ใช้ได้บ้างตามเวลาและเงื่อนไขที่กำหนด เช่น การเก็บไว้ไม่มีการใช้ การดูแลเอาใจใส่ต่อทรัพยากรการกำหนดวิธีเพื่อไม่ให้ทรัพยากรถูกบุกรุกทำลาย การเลือกชนิดที่ต้องเก็บไว้โดยการประกาศ หรือทำเครื่องหมาย เป็นต้น

8. **การแบ่งเขต** หมายถึง การจัดแบ่งเขตหรือแบ่งกลุ่ม/ประเภทตามสมบัติของทรัพยากร เพื่อให้มีการใช้ทรัพยากรเป็นไปตามศักยภาพสาเหตุที่สำคัญเพราะวิธีการให้ความรู้หรือกฎระเบียบ

ที่นำมาใช้นั้นไม่ได้ผล หรือต้องการแบ่งเขตให้ชัดเจนเพื่อให้การอนุรักษ์ได้ผลยิ่งขึ้น เช่น การกำหนดขอบเขต การทำรั้ว การทำเครื่องหมายพื้นที่ การประกาศเขตอุทยานแห่งชาติ เขตรักษาพันธุ์สัตว์ป่า เมืองควบคุม มลพิษ การกำหนดชั้นลุ่มน้ำ เป็นต้น อย่างไรก็ตามการแบ่งเขต ต้องมีการสร้างมาตรการกำกับด้วยมิฉะนั้นแล้วจะไม่เกิดผล

สรุปการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลน

1. มีความสำคัญในการเป็นแหล่งพลังงานและอาหาร
2. เพื่อเป็นที่อยู่อาศัยของพืชและสัตว์ตามธรรมชาติ
3. เพื่อเป็นเครื่องป้องกันแนวชายฝั่งทะเล
4. เพื่อควบคุมการกัดเซาะพังทลาย
5. เพื่อจับน้ำเสีย
6. เป็นแนวกำบังกระแสน้ำเชี่ยวที่ปากแม่น้ำและพายุหมุน
7. ผลิตภัณฑ์จากไม้
8. เชื้อเพลิง
9. วัสดุก่อสร้าง
10. สิ่งทอและหนังสัตว์
11. อาหาร ยา และเครื่องดื่ม
12. การผลิตกรดจากเปลือกไม้ (tannin)

13. การทำเหมือนแร่ดีบุกในบริเวณป่าชายเลน
14. ให้ผลผลิตน้ำเย็นในระบบหล่อเย็นของโรงไฟฟ้าและโรงงานอุตสาหกรรม
15. ให้ผลผลิตเกลือ
16. ให้ผลผลิตมวลชีวภาพ (biomass) แก่แหล่งประมง
 - ก. แหล่งประมงใกล้ชายฝั่ง
 - ข. เป็นแหล่งพักอาศัยของลูกปลาและลูกกุ้ง
17. ให้ผลผลิตมวลชีวภาพสำหรับการเลี้ยงหอยแมลงภู่มะพร้าวและปลา

ปัญหาที่มีผลต่อทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัจจุบันประชาชนในพื้นที่แหลมตะลุมพุกประสบปัญหาหลายประการ ทั้งปัญหาประชาชนมีรายได้ต่ำอัตราการว่างงานค่อนข้างสูง การบริการขั้นพื้นฐานยังไม่ได้มาตรฐานและครอบคลุมทั่วพื้นที่ การรักษาพยาบาลยังไม่เพียงพอต่อความต้องการของประชาชน และการแพร่ระบาดของยาเสพติดในหมู่เด็กและเยาวชนในแหลมตะลุมพุกมีแนวโน้มสูงขึ้น ซึ่งปัญหาเหล่านี้มีส่วนเกี่ยวข้องกับและเชื่อมโยงไปสู่ปัญหาทรัพยากรธรรมชาติป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกและสิ่งแวดล้อมที่กำลังกลายเป็นปัญหาสำคัญอย่างมากในบริเวณแหลมตะลุมพุก ซึ่งมีความจำเป็นอย่างยิ่งที่ประชาชนในพื้นที่ต้องมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกและช่วยกันแก้ไขปัญหาด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนอย่างเร่งด่วน โดยการมีส่วนร่วมของประชาชน ปัญหาทรัพยากรป่าชายเลนและสิ่งแวดล้อมที่สำคัญในแหลมตะลุมพุกได้แก่ ปัญหาการแก่งแย่งทรัพยากร โดยเรืออวนรุนที่มาจากท้องถิ่นอื่นเข้ามาทำการประมงในบริเวณน้ำตื้น ทำให้รายได้ของประชาชนลดลงที่ประกอบอาชีพประมงแบบพื้นบ้าน จับสัตว์น้ำได้ยากขึ้น และสัตว์น้ำมีจำนวนลดลงส่งผลให้ไปด้วย ปัญหาแม่น้ำลำคลองตื้นเขิน เนื่องจากมีการเปลี่ยนแปลงการใช้ประโยชน์ที่ดิน จากสภาพป่าชายเลนมาทำการเกษตร ทำให้มีตะกอนทับถมในแม่น้ำลำคลองมากขึ้น ปัญหาการเสื่อมสภาพของระบบนิเวศในป่าชายเลน เป็นต้น (กรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง, 2547)

โครงการฟื้นฟูป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ประชาชนในพื้นที่แหลมตะลุมพุกสามารถจัดการฟื้นฟูป่าชายเลนได้โดยร่วมกับสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช เพราะประชาชนในชุมชนเท่านั้นที่อยู่อาศัยใกล้หรืออยู่กับป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกและเห็นป่าชายเลนมาแทบทุกวัน ดังนั้นประชาชนในชุมชนและสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช จะทราบว่าป่าชายเลนเหล่านั้นมีการเปลี่ยนแปลงไปในทางที่เสื่อมโทรมมากกว่าเดิมหรือไม่ ในการฟื้นฟูป่าชายเลนโดยประชาชนชุมชนแหลมตะลุมพุกและสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช มีหลักการจัดการและขั้นตอนง่ายๆ ดังต่อไปนี้ (กรมทรัพยากรทะเลและชายฝั่ง, 2547)

1. ขั้นตอนการดำเนินงานการประเมินความเสียหาย

ประชาชนในชุมชนแหลมตะลุมพุกและสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราชได้ทำการประเมินความเสียหายจากทรัพยากรป่าชายเลนได้โดยการสังเกตการเปลี่ยนแปลงต่างๆ การเปรียบเทียบความอุดมสมบูรณ์ระหว่างอดีตและปัจจุบัน ถึงการเปลี่ยนแปลงของสภาพป่าชายเลนว่าเกิดขึ้นอย่างไรบ้าง และจะมีผลกระทบต่อชุมชนและทรัพยากรป่าในอนาคตอย่างไร และดูสภาพต่างๆ ไปของป่าชายเลนที่มองเห็นได้ ยกตัวอย่าง การบุกรุกพื้นที่เพื่อทำการเลี้ยงกุ้งกุลาดำ ทำให้มีการขุดบ่อเลี้ยงกุ้งใหม่ ในพื้นที่ป่าชายเลนทำให้ป่าชายเลนได้รับความเสียหายจากการบุกรุกของกลุ่มนายทุน กิจกรรมการก่อสร้างโครงสร้างพื้นฐานต่างๆ เช่น การขุดลอกคลอง การสร้างถนนและที่อยู่อาศัย มีดิน โกงกางยื่นตันตายเป็นแนวตามลำคลองที่ลอกใหม่ และตามแนวก่อสร้าง นั่นเป็นเพราะว่าเป็นผลกระทบจากการตัดวงจรการไหลเวียนของโภชนะและอิทธิพลของน้ำจืดน้ำล้น หรือทำลายระบบนิเวศของทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก นอกจากนั้นผลกระทบจากการปล่อยน้ำเสียและขยะจากกิจกรรมเลี้ยงกุ้ง โรงงานอุตสาหกรรมต่างๆ ท่าเรือและที่อยู่อาศัย ก็ก่อให้เกิดผลเสียหายอย่างมากต่อระบบนิเวศของทรัพยากรป่าชายเลน ส่งผลทำให้กุ้งหอยปูปลาดูดจำนวนลงและสูญหายได้ นอกจากนี้การบุกรุกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกในรูปแบบต่างๆ ก็มีผลเสียต่อป่าชายเลนได้เช่นกัน

ดังนั้นจึงมีการประเมินบริเวณพื้นที่ที่ได้รับความเสียหายด้วย เช่น ชนิดของผลกระทบ ปริมาณของไม้ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกที่ตาย ขนาดความเสียหายของป่าชายเลน และปริมาณความอุดมสมบูรณ์ของสัตว์น้ำ เป็นต้น สิ่งเหล่านี้ประชาชนชุมชนแหลมตะลุมพุกและสถานีพัฒนาป่าชาย

เลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช สามารถดูแลการเปลี่ยนแปลงและประเมินความเสียหายของป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกได้ด้วยตนเอง

2. ขั้นตอนการดำเนินงานการวางแผนและการเตรียมการ

ในขั้นตอนนี้ประชาชนชุมชนแหลมตะลุมพุกและสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้มีการริเริ่มในเกิดกระบวนการปรึกษาหารือกับสมาชิกในชุมชน ปรึกษาหารือว่าจะดำเนินการแก้ไขปัญหาเหล่านี้และจะทำการฟื้นฟูร่วมกันได้อย่างไร ใครที่เป็นผู้รู้ที่จะให้การปรึกษาหารือหรือสนับสนุนการฟื้นฟูได้ ในการหาแนวทางในการฟื้นฟู ประชาชนในชุมชนและสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช จะวางแผนการปลูกให้ชัดเจนให้เหมาะสมกับสถานการณ์ เช่น มีการตั้งวัตถุประสงค์ของการปลูก (เช่น ปลูกเพื่อการป้องกันอุบัติภัยจากธรรมชาติ เช่น คลื่นและลม การปลูกเพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพ และการปลูกเพื่อการใช้สอยและรายได้ เป็นต้น) เพื่อที่จะได้วางแผนดูในการเตรียมชนิดและปริมาณของกล้าไม้เอาไว้ ตลอดจนวางแผนถึงการแบ่งภาระหน้าที่ของสมาชิก ในชุมชนและเจ้าหน้าที่ในสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช ในการเตรียมการต่างๆ ในการปลูก และการติดตามดูแลหลังการปลูก เป็นต้น ดันโกงกางเป็นต้นไม้ที่โตและเติบโตเร็ว มีระบบรากที่แข็งแรง ดังนั้นจึงเหมาะสำหรับปลูกเพื่อการป้องกันคลื่นลมและเพื่อการใช้สอย ส่วนต้นจาก มีประโยชน์มากมาย เช่น ผลรับประทานได้ ใบใช้ทำดับจากมุงหลังคา ฉะนั้นจึงเหมาะที่จะปลูกต้นจากเพื่อประโยชน์ของการใช้สอยและแหล่งรายได้ และการปลูกพันธุ์ไม้หายากและมีพันธุ์ไม้ที่มากมายปะปนกันจะเป็นการปลูกเพื่อเพิ่มความหลากหลายทางชีวภาพให้กับพื้นที่ เป็นต้น ทั้งนี้ต้องขึ้นกับความเหมาะสมของสภาพพื้นที่และความต้องการของชุมชนเป็นหลัก

3. ขั้นตอนดำเนินการเก็บรวบรวมเมล็ดพันธุ์

ประชาชนแหลมตะลุมพุกและสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช จะทำการปลูกป่าชายเลน ด้วยเมล็ดและต้นกล้า แต่ละวิธีจะมีข้อดีและข้อเสียแตกต่างกันไป (บางพื้นที่ไม่จำเป็นต้องฟื้นฟูเพราะจะมีเมล็ดจากดินแม่ใกล้เคียงแพร่กระจายและงอกขึ้นมา การที่เมล็ดจากธรรมชาติจะงอกขึ้นกับปัจจัยต่างๆ เช่น ความหนาแน่นของพืชที่ปกคลุมหน้าดิน ลักษณะความเหมาะสมของดิน แสงสว่าง และการมีโอกาสสัมผัสเลนของเมล็ด เป็นต้น) การงอกขึ้นเองโดยธรรมชาติจะเกิดได้ดีถ้าไม่มีกิจกรรมของมนุษย์ไปรบกวน การเก็บหาเมล็ดพันธุ์ จะต้องทราบว่าควรเก็บอย่างไร เมล็ดชนิดใดเหมาะสมที่จะเก็บในช่วงระยะเวลาใด การเตรียมพันธุ์กล้าไม้ชนิดใดนั้น

ควรที่จะขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ของการปลูกเป็นหลัก ดังนั้นการเก็บเมล็ดพันธุ์ควรจะทำกรเก็บ
หลายๆ ชนิดรวมกัน แล้วทำการเพาะชำเอาไว้ นอกจากนั้นชุมชนควรที่จะมีการอนุรักษ์ต้นแม่พันธุ์
เอาไว้ด้วยโดยเฉพาะต้นที่มีอายุมากๆ เพราะนับวันที่จะหายากมากยิ่งขึ้นทุกที ควรมีการหาเมล็ด
พันธุ์จากที่อื่นๆ ด้วยกรณีที่อยู่ในท้องถิ่นหาพันธุ์นั้นๆ ไม่ได้ การเก็บหาเมล็ดพันธุ์ไม่ป่าชายเลนต้อง
คำนึงเสมอว่าแต่ละท้องถิ่นที่เมล็ดจะแก่ไม่พร้อมกัน และในต้นหนึ่งๆ เมล็ดก็จะแก่ไม่พร้อมกันเช่นกัน
ดังนั้น การเก็บเมล็ดควรจะวางแผนการเก็บให้ดีและเก็บด้วยความระมัดระวังไม่ให้ดอกหล่นหรือฝัก
อ่อนเสียหาย รายละเอียดดัง ตารางที่ 1

ตารางที่ 1 ระยะเวลาที่เหมาะสมในการเก็บเมล็ดป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก

เดือน	ชนิดพันธุ์ที่เก็บหาได้
มีนาคม	พังกาหัวสุ่ม
เมษายน	พังกาหัวสุ่ม
พฤษภาคม	โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก พังกาหัวสุ่ม ถั่วขาว ถั่วดำ
มิถุนายน	โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก แสมดำ แสมขาว พังกาหัวสุ่ม ถั่วขาว ถั่วดำ ลำพู
กรกฎาคม	โกงกางใบใหญ่ โกงกางใบเล็ก ตะบูนขาว ตะบูนดำ เล็บมือนาง แสมดำ แสมขาว ลำพู
สิงหาคม	ตะบูนขาว ตะบูนดำ เล็บมือนาง โปรงแดง โปรงขาว ถั่วขาว ถั่วดำ แสมขาว แสมดำ ลำพู
กันยายน	โปรงแดง โปรงขาว ถั่วดำ
ตุลาคม	เมล็ดจาก ดินเป็ดทะเล โปรงแดง โปรงขาว
พฤศจิกายน	เมล็ดจาก ดินเป็ดทะเล ลำแพน โปรงแดง โปรงขาว
ธันวาคม	เมล็ดจาก ดินเป็ดทะเล

ที่มา: สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 (2550)

4. ขั้นตอนการดำเนินงานการทำการเพาะชำและทำโรงเรือนเพาะชำ

ที่จริงแล้วประชาชนชุมชนแหลมตะลุมพุกสามารถที่จะขอรับการสนับสนุนพันธุ์กล้าไม้ป่าชายเลนจากสถานีพัฒนาทรัพยากรป่าชายเลนได้ในทุกแห่งแต่เนื่องจากได้มีสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ในพื้นที่ จึงได้มีการเพาะชำกล้าไม้ป่าชายเลน ส่วนมากแล้วประชาชนในพื้นที่แหลมตะลุมพุกและสถานีจะทำการเพาะพันธุ์เฉพาะไม้โกงกางใบใหญ่และโกงกางใบเล็กเท่านั้น ดังนั้นถ้าหากชุมชนต้องการปลูกป่าชายเลนที่หลากหลายมากกว่านี้ ควรที่จะเก็บเมล็ดพันธุ์และเพาะพันธุ์เอง ซึ่งในการนี้สามารถทำได้ง่าย โดยการเลือกสถานที่ที่มีน้ำกร่อยขึ้นลงและท่วมถึง อาจจะเป็นที่ร่วมเงาประปรายหรือมุงหลังคาด้วยวัสดุกรองแสงแดดที่เรียกว่าแสลนก็ได้ทั้งนั้น แล้วทำการปรับพื้นที่เล็กน้อยเพื่อให้การวางถุงเพาะชำได้ดี แล้วกั้นแปลงเพาะด้วยไม้ล้อมรอบ และนำดินเลนเหนียวจากในป่าชายเลนมาใส่ถุงเพาะชำสีดำ แล้วนำมาวางเรียงไว้ให้เต็มในแปลงที่กั้นไว้ จากนั้นนำมาเมล็ดมาเพาะไว้ในถุง โดยไม่จำเป็นต้องมีการรดน้ำใดใดทั้งสิ้น เพียงแต่คอยดูแลไม่ให้น้ำพัดพาไปหรือทำให้ถุงล้น แล้วจัดถุงเพาะวางให้เต็มแปลง การเพาะชำอาจจะใช้เวลา 6-8 เดือนฉะนั้นจึงต้องวางแผนการเพาะชำไว้ล่วงหน้าก่อนการปลูกอย่างน้อยหนึ่งปี

5. ขั้นตอนการดำเนินงานการปลูกและการจัดการ

การปลูกสามารถทำได้ทั้งเมล็ด ฝัก และต้นกล้า ขึ้นอยู่กับการเตรียมการของสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช และ ประชาชนในชุมชน การปลูกโดยตรงจากเมล็ดและฝัก จะทำได้ง่ายเพียงแค่ปักลงโดยตรงที่เลนเลย โกงกาง ตะบูน จะชอบที่ดินเลน (นักวิชาการจากสถานีป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช จะเป็นผู้แนะนำว่าควรที่จะปลูกพันธุ์อะไรในที่อย่างไร) ส่วนแสมจะเป็นพืชที่ชอบขึ้นตามบริเวณเลนที่ออกเข้าไปในทะเล หรือเป็นพืชน้ำ เมื่อดินเลนมีความเหมาะสมป่าโกงกางและไม้ชนิดอื่นๆ จะรุกติดตามไปเรื่อยๆ การปลูกด้วยฝักและเมล็ด ควรปลูกอย่างหนาแน่น เพราะเวลาน้ำท่วมยอดจะถูกกัดกินด้วยปู และสัตว์น้ำอื่นๆ หรือถูกซัดล้มโดยคลื่นหรือการไหลของน้ำเวลามีน้ำขึ้นน้ำลง ดังนั้นการปลูกอย่างหนาแน่นจะช่วยให้มีอัตราการรอดสูงเมล็ดบางชนิดเบาและลอยน้ำได้ดี เช่น ตะบูนฉะนั้นควรนำไปเพาะในถุงก่อน หรือกรณีที่ต้องการปลูกด้วยเมล็ด ควรกดเมล็ดลงไปในการเล่นเพื่อป้องกันน้ำพัดพาไป การปลูกด้วยเมล็ดจะมีข้อดีคือ ง่าย รวดเร็ว และลดต้นทุนในการเพาะ แต่การเติบโตจะช้ากว่า การปลูกวิธีนี้ เช่น ฝัก โกงกาง ต้องไม่ให้ยอดหักเด็ดขาด และควรใช้เมล็ดที่สมบูรณ์ แก่จัด ไม่มีแมลงทำลาย การปลูกด้วยต้นกล้า ควรจะมีการเพาะชำไว้ล่วงหน้าอย่างน้อย 6-8 เดือน การปลูกด้วยวิธีนี้ จะต้องลงทุนสูงในการเตรียมการเพาะชำ และเสียเวลา แต่อัตราการรอดจะมีสูงและเติบโตเร็ว การลำเลียงกล้าไม้ไม่ควรให้

มียอดหักหรือลำต้นหัก เพราะจะทำให้กล้าไม้ตายและไม่เติบโตและควรเลือกกล้าไม้ที่มีขนาดโตพอสมควร เพราะต้นกล้าขนาดโตจะมีโอกาสรอดสูงจากการถูกทำลายโดยสัตว์น้ำ

การตัดสินใจเลือกปลูกพืชชนิดไหนนั้นมีหลักการง่ายๆ คือ ให้สังเกตดูบริเวณนั้นว่าเคยมีพันธุ์ดั้งเดิมอะไรบ้าง แล้วก็ใช้พันธุ์นั้นๆ ปลูก การปลูกเป็นแนวกันชนเพื่อป้องกันภัยธรรมชาติ ควรจะปลูกไม้โตเร็ว เช่น ไม้โกงกาง และควรปลูกอย่างหนาแน่นไม่ต้องเป็นแถวเป็นแนว เพราะไม้โกงกางมีระบบรากที่แข็งแรงและมีลำต้นใหญ่ที่สามารถป้องกันคลื่นลมได้ดี ถ้าประชาชนในชุมชนต้องการปลูกเพื่อการอนุรักษ์ความหลากหลายทางชีวภาพและเพื่อการฟื้นฟูความอุดมสมบูรณ์ของระบบนิเวศ จะต้องปลูกให้มีความหลากหลายพันธุ์ให้มากที่สุดเท่าที่จะทำได้และปลูกให้เหมาะสมกับพื้นที่ รวมทั้งปลูกพันธุ์หายากด้วย และการปลูกเพื่อเพิ่มคุณค่าทางเศรษฐกิจ เช่น ปลูกเพื่อทำการใช้สอยในอนาคต ไม่ว่าจะเป็นปลูกเพื่อทำถ่าน เพื่อทำสมุนไพร เพื่ออาหาร และเพื่อการก่อสร้าง เป็นต้น อย่างไรก็ตามการปลูกโดยทั่วๆ ไปควรที่จะปลูกหลายๆ ชนิด เพราะการปลูกป่าชายเลนที่หลากหลายชนิดจะช่วยให้ป่าชายเลนมีความหลากหลายทางชีวภาพมากขึ้น

6. ขั้นตอนการดำเนินงานการติดตามและดูแลรักษา

ขั้นตอนนี้มีความสำคัญมากเช่นกัน เพราะอัตราการรอดจะมีมากหรือน้อยขึ้นอยู่กับ การดูแลรักษาหลังการปลูกเป็นหลัก หลังเกิดความเสื่อมโทรมได้มีโครงการปลูกป่าชายเลนมากมาย แต่ส่วนมากแล้วประสบกับปัญหาขาดการดูแลรักษาหลังจากปลูก และมีการปลูกที่ใช้ชนิดพันธุ์และสถานที่ที่ไม่เหมาะสม ดังนั้นความสำเร็จของโครงการปลูกป่าชายเลนจึงมีน้อย สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช และประชาชนในชุมชนของพื้นที่แหลมตะลุมพุกจะเป็นผู้ที่เหมาะสมที่สุดในการดูแลบำรุงรักษาป่าชายเลนหลังปลูก ร่วมกับราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน(รสทช.) การทำให้ประชาชนในพื้นที่เข้ามามีส่วนร่วมในการวางแผนการปลูกหรือให้ชุมชนดำเนินการกันเอง การปลูกซ่อมแซมนับว่าจำเป็นอย่างยิ่ง เพราะต้นกล้าที่ปลูกครั้งแรกมีจำนวนไม่น้อยที่ถูกน้ำพัดล้ม ตาย หรือโดนสัตว์น้ำกัดกินยอด (ขึ้นกับขนาดต้นกล้า และบริเวณที่ปลูก ว่าระดับน้ำท่วมมานานน้อยแค่ไหน) การติดตามดูแลอาจจะทำในรูปของกลุ่มก็ได้ เช่น ที่แหลมตะลุมพุกจะมี สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และ กลุ่มเยาวชนที่เข้มแข็ง หรือมีโรงเรียนที่ทำกิจกรรมด้านสิ่งแวดล้อม ดังนั้นกลุ่มเหล่านี้จะมีศักยภาพที่จะดูแลป่าชายเลนที่ปลูกใหม่ได้ดี อย่างไรก็ตามแล้วแต่ในบางกรณีอาจจะไม่ต้องมีการปลูก เพราะป่าชายเลนตามปกติจะมีการงอกเองตามธรรมชาติอยู่แล้ว แต่การงอกเองตามธรรมชาติบางครั้งอาจจะใช้เวลานาน ดังนั้นควรจะมีการช่วยเหลือโดย สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 จังหวัดนครศรีธรรมราช

และ ประชาชนในชุมชนของพื้นที่แหลมตะลุมพุกที่มีทรัพยากรป่าชายเลน เช่น บริเวณป่าชายเลนที่ได้รับผลกระทบจากการโค่นบุกรุกพื้นที่ ตัดทำลายไม้ป่าชายเลน การเสื่อมโทรมตามธรรมชาติเอง ดังนั้นการรอกเองตามธรรมชาติอาจจะช้าและไม่ได้ผลเท่าที่ควร ดังนั้นกรณีที่ไม่สามารถรอกเองตามธรรมชาติหรือรอกได้เองแต่จะช้าจึงต้องมีการฟื้นฟูโดยการปลูก เช่น การปลูกเสริมพื้นที่ที่เสื่อมโทรมตามธรรมชาติ และพื้นที่ที่ถูกบุกรุกลักลอบตัด เพื่อให้ต้นกล้ามีโอกาสงอกงามและเจริญเติบโตขึ้นมา เป็นต้น

พื้นที่ที่ศึกษา

จังหวัดนครศรีธรรมราชและข้อมูลของพื้นที่ที่ศึกษา

สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 (สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15, 2550) ได้รวบรวมข้อมูลด้านต่างๆของจังหวัดนครศรีธรรมราชและข้อมูลของหมู่บ้านในพื้นที่ที่ทำการศึกษาไว้ ดังมีรายละเอียดต่อไปนี้

จังหวัดนครศรีธรรมราช

1. ลักษณะที่ตั้ง ขนาด และอาณาเขต

จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางตอนกลางของภาคใต้ ห่างจากกรุงเทพมหานคร ประมาณ 780 กิโลเมตร มีเนื้อที่ประมาณ 9,942.502 ตารางกิโลเมตร หรือประมาณ 6,214,064 ไร่ มีพื้นที่มากเป็นอันดับที่ 16 ของประเทศ หรือประมาณร้อยละ 1.98 ของพื้นที่ทั้งประเทศ ที่ตั้งของตัวจังหวัดตั้งอยู่ประมาณละติจูด 9 องศาเหนือ และลองจิจูด 100 องศาตะวันออก

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จังหวัดสุราษฎร์ธานีและอ่าวไทย
ทิศใต้	ติดต่อกับ	จังหวัดพัทลุง จังหวัดสงขลา
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ชายทะเลฝั่งทะเลอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	จังหวัดตรัง จังหวัดกระบี่

2. ลักษณะภูมิประเทศ

ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันไปตามลักษณะของเทือกเขานครศรีธรรมราช ซึ่งเป็นเทือกเขาที่มีความยาวตามแนวยาวของคาบสมุทร เป็นผลให้ลักษณะภูมิประเทศของจังหวัดนครศรีธรรมราช แบ่งได้เป็น 3 ส่วน คือ

2.1 บริเวณเทือกเขาดอนกลาง

พื้นที่ส่วนนี้ได้แก่บริเวณเทือกเขานครศรีธรรมราช มีอาณาเขตตั้งแต่ตอนเหนือของจังหวัดลงไปถึงตอนใต้สุด บริเวณพื้นที่ของอำเภอที่อยู่ในเขตเทือกเขาดอนกลาง ได้แก่ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช สิชล ขนอม ท่าศาลา ลานสกา พรหมคีรี ร่อนพิบูลย์ ชะอวด จุฬาภรณ์ และพระพรหม ในเขตเทือกเขานี้มีภูเขาสูงสุดในจังหวัดคือเขาหลวง ซึ่งสูงประมาณ 1,835 เมตร เหนือระดับน้ำทะเล

2.2 บริเวณที่ราบชายฝั่งด้านตะวันออก

พื้นที่ส่วนนี้ได้แก่บริเวณตั้งแต่เทือกเขาดอนกลางไปทางตะวันออกถึงฝั่งทะเลอ่าวไทย แบ่งเป็น 2 ตอน คือตั้งแต่อำเภอเมืองนครศรีธรรมราชลงไปทางใต้ เป็นที่ราบมีความกว้างจากบริเวณเทือกเขาดอนกลางไปถึงชายฝั่งทะเลระยะทางประมาณ 95 กิโลเมตร มีแม่น้ำลำคลองที่มีต้นน้ำเกิดบริเวณเทือกเขาดอนกลางไหลลงสู่อ่าวไทย เป็นที่ราบซึ่งมีค่าทางเศรษฐกิจของจังหวัดอีกบริเวณหนึ่ง คือ ตั้งแต่อำเภอท่าศาลาขึ้นไปทางทิศเหนือ เป็นบริเวณชายฝั่งแคบๆ ไม่เกิน 15 กิโลเมตร อำเภอที่อยู่ในเขตที่ราบด้านนี้คือ อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช ขนอม สิชล ท่าศาลา ปากพนัง เขียวใหญ่ หัวไทร และชะอวด

2.3 บริเวณที่ราบด้านตะวันตก

พื้นที่ส่วนนี้ได้แก่บริเวณที่ราบระหว่างเทือกเขานครศรีธรรมราชและเทือกเขาบรรทัด จึงมีลักษณะเป็นเนินเขาอยู่เป็นแห่ง ๆ อำเภอที่อยู่บริเวณที่ราบด้านนี้คือ อำเภอพิปูน ทุ่งใหญ่ ฉวาง นาบอน บางขัน ทุ่งสง และ ถ้ำพรหมรา

ป่าสงวนแห่งชาติป่าเลนปากพน้ำฝั่งตะวันออกและป่าเลนเกาะไผ่

ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนปากพน้ำฝั่งตะวันออกและป่าเลนเกาะไผ่ ตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 63 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 ออกตามความในพระราชบัญญัติคุ้มครองและสงวนป่า พ.ศ. 2481 ประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่มที่ 82 ตอนที่ 55 ลงวันที่ 13 กรกฎาคม พ.ศ. 2508 มีพื้นที่ครอบคลุมอยู่ในเขตท้องที่ ตำบลแหลมตะลุมพุก และตำบลปากพน้ำฝั่งตะวันออก อำเภอปากพน้ำ จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมเป็นพื้นที่ 35,156 ไร่ เหตุผลของการประกาศพื้นที่ป่าแห่งนี้ให้เป็นป่าสงวนแห่งชาติเนื่องมาจากพื้นที่แห่งนี้มีไม้ชนิดดีและมีค่าเป็นปริมาณมาก เช่น ไม้โกกงาง ไม้ลาน ไม้ประสัก ไม้ผาด เป็นต้น

ปัจจุบันพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าเลนปากพน้ำฝั่งตะวันออกและป่าเลนเกาะไผ่ อยู่ในความรับผิดชอบของสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 (ปากพน้ำ นครศรีธรรมราช) สังกัดกรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ลักษณะของพื้นที่ป่าประกอบด้วย ป่าชายเลน หาดเลน นาุ้ง คลองสาขา พื้นที่สวน โดยพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ป่าชายเลนปากพน้ำฝั่งตะวันออกและป่าชายเลนเกาะไผ่ ปัจจุบันยังคงมีสภาพสมบูรณ์มีประมาณ 15,500 ไร่ สำหรับพื้นที่ป่าชายเลนบางส่วนกระจายตัวบริเวณปากแม่น้ำปากพน้ำ ซึ่ง พบว่าพื้นที่ด้านนอกยังคงอุดมสมบูรณ์ ในขณะที่พื้นที่ป่าด้านในได้ถูกบุกรุกทำลายเพื่อทำการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ และการตั้งถิ่นฐานของประชาชนเป็นส่วนใหญ่ (สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15, 2550)

ข้อมูลชุมชนที่ทำการศึกษา

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ได้ทำการศึกษากับประชาชนที่อาศัยอยู่รายรอบและในพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติป่าเลนปากพน้ำฝั่งตะวันออกและป่าเลนเกาะไผ่ ที่อำเภอปากพน้ำ จังหวัดนครศรีธรรมราช ประกอบไปด้วยหมู่บ้านจำนวน 11 หมู่บ้าน ในท้องที่ 2 ตำบล ได้แก่ หมู่ที่ 1 บ้านปลายทราย หมู่ที่ 2 บ้านแหลมตะลุมพุก หมู่ที่ 3 บ้านแหลมตะลุมพุก หมู่ที่ 4 บ้านแหลมตะลุมพุก ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพน้ำ ท้องที่หมู่ที่ 1 บ้านชายทะเล หมู่ที่ 2 บ้านบางฉนาก หมู่ที่ 3 บ้านเนินสำโรง หมู่ที่ 4 บ้านบางโกล้ง หมู่ที่ 5 บ้านบางวัง หมู่ที่ 6 บ้านเนินน้ำหัก หมู่ที่ 7 บ้านเกาะไผ่ ตำบลปากพน้ำฝั่งตะวันออก อำเภอปากพน้ำ จังหวัดนครศรีธรรมราชและในที่นี้ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลของตำบลที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาจาก (องค์การบริหารส่วนตำบลปากพน้ำฝั่งตะวันออก, 2550) มานำเสนอในรายละเอียดด้านต่างๆ ไว้พอสังเขป ดังต่อไปนี้

1. ข้อมูลชุมชนตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง ตำบลแหลมตะลุมพุกเป็นตำบลที่อยู่ในลุ่มน้ำปากพนัง ลักษณะทั่วไปเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ตำบลแหลมตะลุมพุก ในปัจจุบันมีเนื้อที่ประมาณ 29.14 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 18,212.50 ไร่

1.1 ที่ตั้ง

ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ตั้งอยู่ทางทิศเหนือของที่ว่าการอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยที่มีระยะห่างจากที่ว่าการอำเภอปากพนัง ประมาณ 25 กิโลเมตร และตั้งอยู่ห่างจากศาลากลางจังหวัดนครศรีธรรมราช ประมาณ 59 กิโลเมตร โดยที่มีอาณาเขตติดต่อดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ อ่าวนครศรีธรรมราช ในท้องที่อำเภอท่าศาลา
ทิศใต้	ติดกับ ตำบลบางพระ
ทิศตะวันออก	ติดกับ อ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดกับ อ่าวปากพนังและอ่าวไทย

1.2 ภูมิประเทศ

สภาพทางภูมิศาสตร์ของตำบลแหลมตะลุมพุก มีลักษณะเป็นแนวสันทรายซึ่งเกิดขึ้นนานับชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของภาคใต้ สันทรายนี้อาจเกิดจากการทับถมของตะกอนทะเลกับตะกอนจากแม่น้ำหลายช่วงด้วยกัน แนวสันทรายจึงแผ่ขยายกว้างขึ้น การที่เกิดเป็นแนวสันทรายขึ้นทำให้ตะกอนทรายทับถมรวมกันคล้ายกับบริเวณสันทรายซึ่งเป็นที่ตั้งของเมืองนครศรีธรรมราช แผ่นดินทางด้านตะวันตกต่ำกว่าทางด้านตะวันออก ชายฝั่งทะเลด้านตะวันออกของแหลมตะลุมพุก (ชายฝั่งด้านอ่าวไทย) เป็นหาดทรายขาวสะอาด มีต้นสนขึ้นเป็นแนวยาวสวยงาม ชายฝั่งด้านทะเลด้านตะวันตก (ชายฝั่งด้านอ่าวนครหรืออ่าวปากพนัง) เป็นฝั่งชายเลน เต็มไปด้วยป่าไม้โกงกางและป่าชายเลนอื่นๆ ส่วนตอนเหนือของตำบลแหลมตะลุมพุกเป็นสันดอนทรายจะงอย โดยมีแนวสันทรายต่อเนื่องจากชายฝั่งอย่างสม่ำเสมอตลอดแนว

1.3 จำนวนหมู่บ้าน

ตำบลแหลมตะลุมพุกมีหมู่บ้าน 4 หมู่บ้าน (ปัจจุบันหมู่ที่ 4 ไม่มีประชากรอาศัยอยู่) ซึ่งหมู่บ้านทั้งหมดนี้อยู่ในเขตตำบล เต็ม ทุกหมู่บ้าน

หมู่ที่ 1 บ้านปลายทราย	(459 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 2 บ้านแหลมตะลุมพุก	(102 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 3 บ้านแหลมตะลุมพุก	(82 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 4 บ้านแหลมตะลุมพุก	(ไม่มีประชากรอาศัยอยู่)

1.4 จำนวนประชากร มีประชากรรวม 2,240 คน แยกเป็นชาย 1,200 คน หญิง 1,040 คน มีครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 643 ครัวเรือน

1.5 การประกอบอาชีพ อาชีพหลักของประชากรคือการทำประมง และอาชีพรองลงมาคือการค้ารับจ้างทั่วไป ค้าขาย และเลี้ยงกุ้งกุลาดำ (องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมตะลุมพุก, 2550)

2. ข้อมูลชุมชนตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก เป็นตำบลที่อยู่ในลุ่มน้ำปากพนัง ลักษณะทั่วไปเป็นที่ราบชายฝั่งทะเล ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก มีเนื้อที่โดยประมาณ 24.87 ตารางกิโลเมตร หรือคิดเป็น 15,544 ไร่

2.1 ที่ตั้ง

ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก ตั้งอยู่ในเขตอำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช ระยะทางจากองค์การบริหารส่วนตำบลถึงอำเภอปากพนังประมาณ 11 กิโลเมตร โดยแบ่งเขตการปกครองออกเป็น 7 หมู่บ้าน ซึ่งมีอาณาเขตติดต่อ ดังนี้

ทิศเหนือ	ติดกับ	ตำบลแหลมตะลุมพุก
ทิศใต้	ติดกับ	ตำบลบางพระ
ทิศตะวันออก	ติดกับ	จดอ่าวไทย
ทิศตะวันตก	ติดกับ	แม่น้ำปากพนังและอ่าวไทย

2.2 ภูมิประเทศ

ลักษณะพื้นที่โดยทั่วไปเป็นที่ราบชายทะเล มีความสูงจากระดับน้ำทะเลประมาณ 1-8 เมตร พื้นที่ลาดเทจากทางตะวันตกไปทางตะวันออกจดอ่าวไทย มีแหล่งน้ำธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ แม่น้ำปากพนัง ไหลผ่านทางตะวันตก และทางตอนใต้ของตำบล มีคลองธรรมชาติที่สำคัญ ได้แก่ คลองบางวัง ไหลผ่านทางตอนใต้ของตำบล คลองบางฉลากและคลองบางไถ่ ไหลผ่านทางตอนกลางของตำบล สภาพพื้นที่ส่วนใหญ่ใช้ประโยชน์ในการทำนาเกลือ และมีการเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำ

2.3 จำนวนหมู่บ้าน

ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออกมีหมู่บ้าน 7 หมู่บ้าน ดังนี้

หมู่ที่ 1 บ้านชายทะเล	(241 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 2 บ้านบางฉลาก	(419 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 3 บ้านเนินสำโรง	(292 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 4 บ้านบางไถ่	(163 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 5 บ้านชายทะเล	(314 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 6 บ้านบางฉลาก	(249 ครัวเรือน)
หมู่ที่ 7 บ้านเนินสำโรง	(216 ครัวเรือน)

2.4 จำนวนประชากร มีประชากรรวม 7,983 คน แยกเป็นชาย 4,059 คน หญิง 3,920 คน มีครัวเรือนรวมทั้งสิ้น 1,894 ครัวเรือน

2.5 การประกอบอาชีพ อาชีพหลักของประชากรคือการทำประมงและอาชีพรองลงมา คือการรับจ้างทั่วไป ค้าขาย และเลี้ยงกุ้งกุลาดำ (องค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก, 2550) จากข้อมูลของป่าสงวนแห่งชาติป่าเลนปากพนังฝั่งตะวันออกและป่าเลนเกาะไขหรือป่าชายเลนแหลมตะคอก และข้อมูลหมู่บ้านพื้นที่เป้าหมาย ผู้วิจัยได้นำแผนที่แสดงขอบเขตพื้นที่ป่าสงวนแห่งชาติ ซึ่งจัดทำแผนที่ไว้โดยสถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 (ปากพนัง นครศรีธรรมราช) และได้ระบุจุดที่ตั้งของหมู่บ้านเป้าหมายทั้งหมดรวมจำนวน 11 หมู่บ้าน ในท้องที่ 2 ตำบลที่ตั้งอยู่ในเขตของอำเภอปากพนัง ดังแสดงไว้ตาม ภาพที่ 2

แผนที่แสดงแนวเขตป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

LAEM TALUMPUK MAP

ภาพที่ 2 แผนที่แสดงแนวเขตป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช
และที่ตั้งหมู่บ้านเป้าหมาย
ที่มา: สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15 (2550)

จาก ภาพที่ 2 อธิบายจุดที่ตั้งหมู่บ้านเป้าหมายของการศึกษาได้ดังนี้
หมู่บ้านในท้องที่ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1 บ้านปลายทราย	2 บ้านแหลมตะลุมพุก
3 บ้านแหลมตะลุมพุก	4 บ้านแหลมตะลุมพุก

หมู่บ้านในท้องที่ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช

1 บ้านชายทะเล	2 บ้านบางฉนาก
3 บ้านเนินสำโรง	3 บ้านบางโค้งโค้ง
5 บ้านบางวัง	6 บ้านเนินน้ำหัก
7 บ้านเกาะไชย	

ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาค้นคว้าผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชน ในการอนุรักษ์ป่าชายเลนผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับการศึกษาไว้พอสังเขปดังต่อไปนี้

สุวรรณณี คงทอง (2536) ได้ทำการศึกษาวิจัยเรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในท้องที่อำเภอเสนา จังหวัดศรีสะเกษ ผลการศึกษาพบว่า เพศ การเป็นสมาชิกกลุ่มอาชีพ มีผลต่อ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน

สถาพร อธิพิพจน์ (2538) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนของคณะกรรมการสภาตำบล ศึกษาเฉพาะกรณี: อำเภอท่าใหม่ จังหวัดจันทบุรี พบว่าประชาชนที่อาศัยอยู่ในท้องถิ่นนานมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากกว่าผู้อาศัยอยู่ในท้องถิ่นไม่นาน

บรรจง กนกาศัย (2540) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะ จังหวัดชลบุรี พบว่า ปัจจัยทางด้าน เศรษฐกิจและสังคม ความรู้ความเข้าใจเรื่องการพัฒนาป่าชายเลน ไม่มีผลทำให้เกิดความแตกต่างในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลน แต่ปัจจัยที่ทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วมในการพัฒนาป่าชายเลนคือการ ติดต่อสื่อสาร และการคาดหวังผลประโยชน์ จากการ ร่วมพัฒนาป่าชายเลนของประชาชน

สมศักดิ์ พิริโยธา (2542) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชายเลนชุมชนบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าไม้ชายเลนของชุมชนบางเตย ประกอบด้วยปัจจัยภายใน ได้แก่ การได้รับข่าวสาร ระดับการศึกษา รายได้ ความรู้ด้านป่าชายเลน และปัจจัยภายนอก ได้แก่ ผู้นำชุมชน และกองทุนการจัดการป่าชายเลน ซึ่งขั้นตอนที่ประชาชนระบุว่ามีส่วนร่วมมากที่สุด คือ ขั้นตอนการติดตามตรวจสอบ ร่องลงไป ได้แก่ การดำเนินงาน การประเมินผล และการคิดค้นปัญหา ส่วนขั้นตอนการวางแผนและจัดทำโครงการ ราษฎรส่วนใหญ่ระบุว่าไม่มีส่วนร่วมนอกจากนี้ความไม่มั่นใจเกี่ยวกับผลประโยชน์ที่จะได้รับจากป่าที่ปลูกขึ้นและปัญหาด้านการป้องกันไฟป่ายังเป็นอุปสรรคสำคัญในการพัฒนาจัดการป่าชายเลนชุมชนด้วย

สุกัญญา มารศรี (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน พบว่า ชาวบ้านมีการมีส่วนร่วม โดยอ้อมที่มีได้ตั้งใจ และไม่เป็นการเป็นส่วนมาก เนื่องจากวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และพบว่า ปัญหาอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในท้องถิ่น คือการขาดความช่วยเหลือ และขาดข้อมูลที่ต้องการในการอนุรักษ์ป่าชายเลนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเสนอให้มีการจัดอบรม และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ให้มากยิ่งขึ้น

มงคล จันทร์ส่อง (2544) ศึกษาการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์ พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ อายุ และความคาดหวังผลประโยชน์ที่ได้รับจากการมีส่วนร่วม ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องจึงควรแนะนำส่งเสริมให้สมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบลที่มีอายุไม่เกิน 40 ปี มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับทรัพยากรป่าไม้ให้มากขึ้นและให้สมาชิกทุกคนตระหนักในบทบาท หน้าที่ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้อย่างจริงจังและต่อเนื่อง

สมพงษ์ กรทอง (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการจัดการสวนป่าชุมชนใหญ่-ชัยเขว อำเภอแมกเหล็ก จังหวัดสระบุรี พบว่า ปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการสวนป่า ได้แก่ อายุ ขนาดพื้นที่ถือครอง การรับจ้าง เป็นคนงานสวนป่า การมีอาชีพรอง การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ และการเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

อิทธิเดช รัตนวงศ์ (2545) ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนท้องถิ่นที่บ้านใหม่จัดสรร ตำบลร่องเข้ อำเภอวังยาง จังหวัดแพร่ พบว่า ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชน ได้แก่ เพศ อาชีพหลัก อาชีพรอง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การเข้ารับการศึกษาอบรมด้านป่าชุมชน การพึ่งพิงทรัพยากรป่าไม้ และการมีปัญหาในการจัดการป่าชุมชน โดยราษฎรส่วนใหญ่มีส่วนร่วมประชุมวางแผนการจัดการป่าชุมชนของหมู่บ้านมากที่สุด ปัญหาอุปสรรคที่พบมากที่สุด คือ ปัญหาการป้องกันไฟป่า และการลักลอบตัดไม้ทำลายป่า โดยราษฎรในพื้นที่ต้องการให้เจ้าหน้าที่ป่าไม้เข้ามาให้ความรู้เกี่ยวกับป่าชุมชนให้มากขึ้น และให้มีการจัดการดูแลป่าชุมชนร่วมกัน

อำนวยการ แสนเสนาะ (2545) ศึกษาปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์สวนป่าโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 กรณีศึกษา แปลงปลูกป่า FPT 25 ตำบลป่าแลหวง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน พบว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์สวนป่าโครงการปลูกป่าเฉลิมพระเกียรติ ได้แก่ ระดับการศึกษา จำนวนแรงงานในครัวเรือนอาชีพหลัก การถือครองที่ดิน การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม การได้รับข่าวสาร ความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และปัญหาอุปสรรคในการปลูกป่าของโครงการ

สรศักดิ์ จันทร์สว่าง (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ เชื้อชาติ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และศรัทธาและความเชื่อมั่นในบทบาทพระสงฆ์

โกสิทธิ์ นิลรัตน์ (2547) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการกำแพงไม้ไผ่เพื่อป้องกันการกัดกร่อนของดินชายฝั่งทะเลในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านสีลัง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ พบว่าปัจจัยทางเศรษฐกิจและสังคมที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการกำแพงไม้ไผ่ ได้แก่ การยอมรับผู้นำชุมชน และการได้รับข้อมูลข่าวสาร

วิระยุทธ โพธิ์ถาวร (2550) ศึกษาการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนบ้านห้วยโศ ตำบลแม่ยวม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน พบว่าปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วม ได้แก่ อายุ รายได้ ระยะเวลาในการอยู่อาศัย เผ่าพันธุ์ การได้รับการฝึกอบรม การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับป่าชุมชน การถือครองที่ดิน ความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากป่าชุมชน

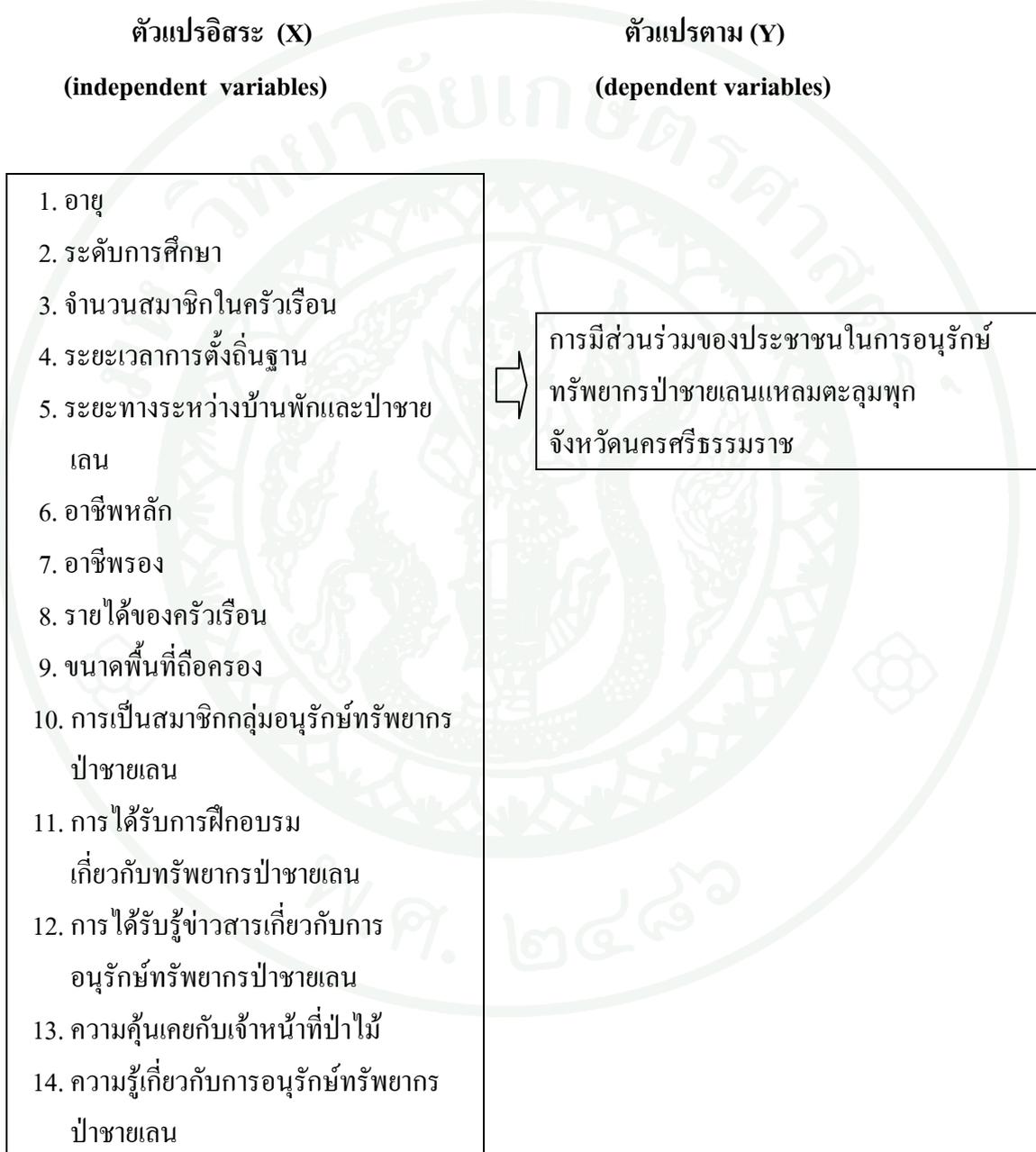
จากการตรวจเอกสารและงานวิจัยเกี่ยวข้องกับป่าชายเลนในการมีส่วนร่วมเท่าที่ได้ศึกษาและยกตัวอย่างมาแสดงในงานวิจัยเล่มนี้ ทำให้ผู้วิจัยพบว่า ป่าชายเลน เป็นทรัพยากรธรรมชาติที่ให้ประโยชน์แก่มวลมนุษย์อย่างมากมาย ประชาชนในพื้นที่ที่มีป่าชายเลนจึงควรมีบทบาทต่อการอนุรักษ์ฟื้นฟูและการจัดการทรัพยากรป่าชายเลน ซึ่งจัดได้ว่าเป็นหัวใจสำคัญในการจัดการแบบมีส่วนร่วมของประชาชนอย่างแท้จริง แต่ก็ยังพบได้น้อยมาก เป็นเหตุให้ผู้วิจัยเลือกศึกษา การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ ป่าชาย

เลน ที่เกิดจากการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนพร้อมกับการมีส่วนร่วมของประชาชนการมีการศึกษา ปัญหาและอุปสรรคที่เกิดขึ้นในพื้นที่รวมทั้งข้อเสนอแนะแนวทางแก้ไข เพื่อให้ได้แนวทางที่เป็น รูปธรรม สามารถนำไปใช้กับประชาชนตำบล อื่นๆ ได้ และเพื่อหวังว่าจะได้งานวิจัยที่ อำเภอปาก พนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช เป็นพื้นที่ศึกษาวิจัย

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ตั้งกรอบแนวคิดในการวิจัย โดยใช้แนวทางการกำหนดตัวแปรที่ได้จากการตรวจสอบเอกสารผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังปรากฏกรอบแนวคิดในการวิจัย ตาม ภาพที่ 3

ภาพที่ 3 ตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ในการศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

สมมติฐานในการวิจัย

จากกรอบแนวคิดในการวิจัย สามารถนำมากำหนดเป็นสมมติฐานของการวิจัยได้ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 2 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 5 ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 6 อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 7 อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 8 รายได้ของครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 9 ขนาดพื้นที่ถือครองของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช แตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 10 การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 11 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 12 การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 13 ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

สมมติฐานที่ 14 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

บทที่ 3

วิธีการศึกษา

การตรวจเอกสาร

การศึกษาในครั้งนี้ได้ตรวจสอบเอกสาร เก็บรวบรวมข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data) ได้แก่ เอกสารหลักฐานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับ แนวความคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วม แนวความคิดเกี่ยวกับการอนุรักษ์และการฟื้นฟูป่าชายเลน ทรัพยากรป่าชายเลน และ ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การสร้างแบบสอบถาม

1. **จัดทำแบบสอบถาม** โดยการใช้แนวความคิด ทฤษฎี หลักวิธีการและจากแบบสอบถามของผู้ที่เคยศึกษางานวิจัยในด้านนี้ นำมาปรับปรุงให้เหมาะสมและสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ในการศึกษาซึ่งคำถามในแบบสอบถามมีทั้งที่เป็นคำถามปลายปิด (closed-end question) และคำถามปลายเปิด (open-end question) สำหรับเนื้อหาของแบบสอบถามประกอบด้วย 3 ส่วน คือ

ส่วนที่ 1 คำถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของประชาชนตัวอย่างที่อาศัยอยู่รอบและในพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ได้แก่ เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลนการได้รับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน และคำถามอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

ส่วนที่ 2 คำถามเกี่ยวกับลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนตัวอย่างในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก เป็นคำถาม แบบประเมินค่าเพื่อหาอันตรภาคชั้น การมีส่วนร่วมโดยคิดเป็นร้อยละของการเข้าไปมีส่วนร่วมในแต่ละกิจกรรมค่าร้อยละคิดจากจำนวนครั้งของการที่เข้าร่วมปฏิบัติจริงกับจำนวนครั้งที่ได้ดำเนินการในการมีส่วนร่วมได้ดำเนินการจริงใน

พื้นที่ การคิด โดยมีลักษณะเป็นมาตรวัด แบบ Likert's Scale แบ่งเป็น 5 ระดับ ซึ่งเกณฑ์ของการจัด
 อันตรภาคชั้นของการมีส่วนร่วม ระดับการมีส่วนร่วม และระดับคะแนนที่ได้ไว้ ดังนี้

โดยได้กำหนดค่าคะแนนร้อยละ และเกณฑ์การให้คะแนนดังนี้

อันตรภาคชั้นของการมีส่วนร่วม(ร้อยละ)	ระดับการมีส่วนร่วม	ระดับคะแนนที่ได้
81-100	มีส่วนร่วมมากที่สุด	ได้คะแนนเท่ากับ 5 คะแนน
61-80	มีส่วนร่วมมาก	ได้คะแนนเท่ากับ 4 คะแนน
41-60	มีส่วนร่วมปานกลาง	ได้คะแนนเท่ากับ 3 คะแนน
21-40	มีส่วนร่วมน้อย	ได้คะแนนเท่ากับ 2 คะแนน
1 -20	มีส่วนร่วมน้อยมาก	ได้คะแนนเท่ากับ 1 คะแนน
0	ไม่มีส่วนร่วม	ได้คะแนนเท่ากับ 0 คะแนน

หลังจากได้คำตอบครบทุกข้อ ทำการรวมคะแนนการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน แล้วจึง
 นำมาหาค่าคะแนนร้อยละ ของระดับการมีส่วนร่วม ที่แบ่งเป็น 5 ระดับ คือ มีส่วนร่วมมากที่สุด มี
 ส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมน้อย มีส่วนร่วมน้อยมาก และไม่มีส่วนร่วม โดยใช้
 เป็นเกณฑ์ในการหาค่าร้อยละ เพื่อบ่งบอกถึงระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้านและในภาพรวม
 ดังต่อไปนี้

ซึ่งเกณฑ์ดังกล่าวสามารถแปลความหมายและบ่งบอกระดับของการมีส่วนร่วมได้ ดังนี้

ค่าคะแนนร้อยละ 0 หมายถึง ประชาชนไม่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชาย
 เลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ค่าคะแนนร้อยละ 1-20 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
 ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับน้อยมาก นั่นคือ
 ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้อยมากจนถึงไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใด จึงควรที่จะต้องเร่ง
 ส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยด่วนที่สุด

ค่าคะแนนร้อยละ 21-40 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับน้อย นั่นคือ ประชาชนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้อย จึงควรที่จะต้องเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดยด่วน

ค่าคะแนนร้อยละ 41-60 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับปานกลางหรือพอใช้ นั่นคือ จะต้องให้มีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ในบางประการตามความเหมาะสม

ค่าคะแนนร้อยละ 61-80 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก นั่นคือ การมีส่วนร่วมอยู่ในเกณฑ์ดี เป็นที่น่าพอใจ

ค่าคะแนนร้อยละ 81-100 หมายถึง ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมากที่สุด นั่นคือ การมีส่วนร่วมอยู่ในเกณฑ์ดีมาก เป็นที่น่าพอใจมาก สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาระดับมาตรฐานไว้ หรือควรปรับปรุงให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

การประเมินตัวแปรการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ของกลุ่มตัวอย่าง ว่าอยู่ในระดับใด ใช้วิธีอิงเกณฑ์ในการคำนวณหาความกว้างของระดับชั้น โดยใช้ช่วงคะแนนในการคำนวณ และใช้ค่าเฉลี่ยในการพิจารณาให้เกณฑ์กำหนดคะแนนเฉลี่ยที่คำนวณได้ว่าอยู่ในระดับใด ทั้งรายชื่อคำถาม และภาพรวม โดยได้แบ่งระดับการมีส่วนร่วมเป็น 5 ระดับ คือมีส่วนร่วมน้อยมาก มีส่วนร่วมน้อย มีส่วนร่วมปานกลาง มีส่วนร่วมมาก มีส่วนร่วมมากที่สุด และแบ่งอันตรภาคของค่าคะแนน เริ่มจากค่าสูงสุด = 5 ค่าต่ำสุด = 0 ทำการคำนวณดังนี้

$$\begin{aligned} \text{สูตร} &= \frac{\text{พิสัย}}{\text{จำนวนชั้น}} = \frac{\text{คะแนนสูงสุด} - \text{คะแนนต่ำสุด}}{\text{จำนวนชั้น}} \\ \text{แทนค่า} &= \frac{5 - 0}{5} = 1 \end{aligned}$$

จากเกณฑ์ดังกล่าว สามารถแปลความหมายของคะแนนเฉลี่ยรายชื่อ และภาพรวมได้
ดังนี้

0.00 – 1.00 หมายถึง มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับไม่มีส่วนร่วม นั่นคือ ประชาชนไม่มีส่วนร่วม
ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

1.01 – 2.00 หมายถึง มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับน้อย นั่นคือ นั่นคือ ประชาชนมีส่วนร่วมใน
การอนุรักษ์น้อยมากจนถึงไม่มีส่วนร่วมแต่อย่างใด จึงควรที่จะต้องเร่งส่งเสริมการมีส่วนร่วมโดย
ด่วนที่สุด

2.01 – 3.00 หมายถึง มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับปานกลางหรือพอใช้ นั่นคือ จะต้องที่มีการ
ส่งเสริมการมีส่วนร่วมในส่วนที่ยังบกพร่องอยู่ในบางประการตามความเหมาะสม

3.01 – 4.00 หมายถึง มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมาก นั่นคือ การมีส่วนร่วมอยู่ในเกณฑ์ดี เป็น
ที่น่าพอใจ

4.01 – 5.00 หมายถึง มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อยู่ในระดับมากที่สุด นั่นคือ การมี ส่วนร่วมของ
ประชาชน อยู่ในเกณฑ์ที่ดีมาก เป็นที่น่าพอใจของประชาชนมากที่สุด นั่นคือ การมีส่วนร่วมอยู่ใน
เกณฑ์ดีมากเป็นที่น่าพอใจมาก สมควรอย่างยิ่งที่จะต้องรักษาระดับมาตรฐานไว้ หรือควรปรับปรุง
ให้ดียิ่งๆ ขึ้นไป

ส่วนที่ 3 คำถามเกี่ยวกับข้อเสนอแนะ ความต้องการ ตลอดจนปัญหา อุปสรรคของ
ประชาชนที่เกี่ยวข้องกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลม
ตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยจะเป็นคำถามลักษณะปลายเปิด แบ่งเป็น 2 ส่วน ได้แก่
ปัญหา อุปสรรคในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 ข้อ และข้อเสนอแนะในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 ข้อ

2. การทดสอบเครื่องมือ โดยการหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเชื่อมั่น (reliability)

ผู้วิจัยได้นำแบบสอบถามที่สร้างขึ้น ไปทดสอบหาค่าความเที่ยงตรง (validity) และค่าความเชื่อมั่น (reliability) ดังนี้

2.1 การหาค่าความเที่ยงตรง (validity) โดยนำแบบสอบถามที่ผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี ตลอดจนข้อมูลที่เกี่ยวข้องของเสนอคณะกรรมการที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ตรวจสอบความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (content validity) และความเหมาะสมของภาษาที่ใช้ (wording) เพื่อนำไปปรับปรุงแก้ไขก่อนนำไปสอบถามในการเก็บข้อมูลจริง

2.2 การทดสอบแบบสอบถาม เพื่อหาข้อบกพร่องและเป็นการทดสอบความน่าเชื่อถือของแบบสอบถาม (reliability) โดยนำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแก้ไขแล้ว ไปทดลองใช้กับหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนครัวเรือนในหมู่บ้านเป้าหมายที่ไม่ได้คัดเลือกไว้เป็นกลุ่มตัวอย่างในการวิจัยครั้งนี้ โดยนำไปทดสอบก่อนเก็บข้อมูลจริง (pre-test) จำนวน 30 ครัวเรือน ที่บ้านบางพระ หมู่ที่ 1 ตำบลบางพระ อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช แล้วนำข้อมูลที่ได้ไปวิเคราะห์ความเชื่อถือของแบบสอบถาม โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์อัลฟา ของครอนบาช (Cronbach's Alpha Coefficient) โดยค่าสัมประสิทธิ์ Alpha ที่ได้ในส่วน of ความรู้ความเข้าใจในด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีค่า 0.824 การรับรู้ข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีค่า 0.832 และจากผลการทดสอบดังกล่าว ปรากฏว่าได้ค่าอัลฟาของคำถามตัวแปรตาม เท่ากับ 0.8 แสดงว่าคำถามที่ใช้ทดสอบมีความเหมาะสมที่จะใช้เป็นเครื่องมือสำหรับทำการวิจัยโดยแบบสอบถามให้มีข้อคำถามครอบคลุมตัวแปรทุกตัวที่ใช้ในการศึกษาวิจัยครั้งนี้

2.3 ตรวจสอบแบบสอบถามที่ได้ผ่านการเก็บรวบรวมข้อมูลภาคสนามเพื่อความถูกต้องและเพื่อความสมบูรณ์ของข้อมูลในการวิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้โปรแกรมคอมพิวเตอร์สำเร็จรูป

วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล

ข้อมูลที่เก็บรวบรวมมาเพื่อใช้ในการศึกษาครั้งนี้ ประกอบด้วยข้อมูล 2 ประเภท ได้แก่

1. **ข้อมูลทุติยภูมิ (secondary data)** ได้แก่ ข้อมูลที่ได้จากการตรวจเอกสารต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับแนวคิดเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมแนวคิดเกี่ยวกับ การอนุรักษ์และฟื้นฟูทรัพยากรป่าชายเลน ทรัพยากรป่าชายเลน ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้อง

2. **ข้อมูลปฐมภูมิ (primary data)** จากการสอบถามประชาชนกลุ่มเป้าหมาย โดยนำแบบสอบถามไปทำการสอบถามประชาชนกลุ่มเป้าหมาย ซึ่งอาศัยอยู่พื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ได้แก่ประชาชนในท้องที่ หมู่ที่ 1 บ้านปลายทราย หมู่ที่ 2 บ้านแหลมตะลุมพุก หมู่ที่ 3 แหลมตะลุมพุก หมู่ที่ 4 บ้านแหลมตะลุมพุก ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง ท้องที่หมู่ที่ 1 บ้านชายทะเล หมู่ที่ 2 บ้านบางจนาก หมู่ที่ 3 บ้านเนินสำโรง หมู่ที่ 4 บ้านบางไก่อั้ง หมู่ที่ 5 บ้านบางวัง หมู่ที่ 6 บ้านเนินน้ำหัก หมู่ที่ 7 บ้านเกาะไชย ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช รวมจำนวน 2,537 ครัวเรือน (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2550) ซึ่งรายละเอียดของจำนวนครัวเรือนแต่ละหมู่บ้าน ได้แสดงไว้ใน ตารางที่ 2

เมื่อได้จำนวนครัวเรือนของหมู่บ้านเป้าหมายแล้ว ขั้นตอนต่อไปเป็นการคำนวณขนาดของตัวอย่างที่เหมาะสมจากหมู่บ้านของประชาชนทั้ง 11 หมู่บ้าน โดยใช้สูตรของ Yamane, T. (1973) ดังนี้

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

กำหนดให้ n = จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ต้องการศึกษา

e = ความคลาดเคลื่อนของการสุ่มตัวอย่างในที่นี่กำหนดให้ ($e = 0.05$)

N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมด (2,537 ครัวเรือน)

แทนค่าในสูตร

$$n = \frac{2,537}{1 + 2,537(0.05)^2}$$

$$n = 345.52 \text{ ครัวเรือน}$$

จากการคำนวณโดยใช้สูตรข้างต้น ปรากฏว่าได้จำนวนครัวเรือนที่เหมาะสม จำนวน 345.52 ครัวเรือน แต่ในการศึกษาครั้งนี้ ผู้วิจัยได้เพิ่มจำนวนตัวอย่างเป็น 346 ครัวเรือน

หลังจากได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างข้างต้นแล้ว ขั้นตอนต่อไปนำมาคำนวณหาจำนวนครัวเรือนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน โดยใช้สูตรการกระจายตามสัดส่วน (สุมงกษ จามิกร, 2526)

$$n_i = n \frac{N_i}{N}$$

- กำหนดให้ n_i = จำนวนครัวเรือนตัวอย่างของหมู่บ้าน i
 N = จำนวนครัวเรือนตัวอย่างที่ต้องการทั้งหมด (346 ครัวเรือน)
 N_i = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของหมู่บ้าน i
 N = จำนวนครัวเรือนทั้งหมดของทั้ง 11 หมู่บ้านรวมกัน (2,537 ครัวเรือน)
 i = หมู่บ้าน ที่ 1,2,3, ถึงหมู่บ้านที่ 11

จากการคำนวณ โดยสูตรดังกล่าว ได้จำนวนครัวเรือนตัวอย่างของแต่ละหมู่บ้าน ดังปรากฏตาม ตารางที่ 2 หลังจากนั้นจึงใช้แบบสอบถามในการเก็บข้อมูลโดยการสอบถามหัวหน้าครัวเรือนหรือตัวแทนของครัวเรือนตัวอย่างที่สุ่มเลือกได้จากประชาชนกลุ่มตัวอย่าง โดยใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบบังเอิญ (accidental sampling)

ตารางที่ 2 จำนวนครัวเรือนกลุ่มตัวอย่างจำแนกตามหมู่บ้านเป้าหมาย

ลำดับ ที่	หมู่บ้านเป้าหมาย	จำนวน ครัวเรือน	จำนวน ครัวเรือน ตัวอย่าง
1	หมู่ที่ 1 บ้านปลายแหลม ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง	459	63
2	หมู่ที่ 2 บ้านแหลมตะลุมพุก ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง	102	14
3	หมู่ที่ 3 บ้านแหลมตะลุมพุก ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง	82	11
4	หมู่ที่ 4 บ้านปลายทราย ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง (ไม่มี ประชาชนอาศัยอยู่)	-	-
5	หมู่ที่ 1 บ้านชายทะเล ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง	241	33
6	หมู่ที่ 2 บ้านบางฉลาก ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง	419	57
7	หมู่ที่ 3 บ้านเนินสำโรง ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง	292	40
8	หมู่ที่ 4 บ้านบางไถ่ ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง	163	22
9	หมู่ที่ 5 บ้านบางวัง ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง	314	43
10	หมู่ที่ 6 บ้านเนินน้ำหัก ตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง	249	34
11	หมู่ที่ 7 บ้านเกาะไชย ตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง	216	29
รวม		2,537	346

วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล โดยจะนำข้อมูลจากแบบสอบถามลงรหัสในคอมพิวเตอร์ และใช้โปรแกรมสำเร็จรูปในการคำนวณ ซึ่งสามารถแยกการวิเคราะห์ออกเป็น 3 ส่วน คือ

1. การอธิบายวัตถุประสงค์ข้อที่ 1 ข้อมูลตัวแปรด้านเศรษฐกิจ สังคม การคำนึงถึงผลประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับความรู้ในด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าต่ำสุด
2. การอธิบายวัตถุประสงค์ข้อที่ 2 ข้อมูลระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (descriptive analysis) ได้แก่ ค่าความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าต่ำสุด โดยเสนอในรูปแบบของตาราง
3. วิธีการวิเคราะห์เพื่ออธิบายวัตถุประสงค์ข้อที่ 3 เปรียบเทียบระดับการมีส่วนร่วมกับตัวแปรอิสระต่างๆ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน การรับรู้ข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยใช้วิธีทดสอบ t-test และ F-test ในการทดสอบสมมติฐานในการวิจัยครั้งนี้ การทดสอบสมมติฐานและคำนวณโดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูป

บทที่ 4

ผลและวิจารณ์

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้เพื่อศึกษาลักษณะทางเศรษฐกิจและสังคมของประชาชนระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งผลของการวิจัยได้แบ่งออกเป็น 3 ส่วนตามลำดับดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก

ส่วนที่ 3 ผลการทดสอบสมมติฐาน

ข้อมูลทั่วไปเกี่ยวกับสภาพส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน

เพศ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 71.10 เป็นเพศหญิง คิดเป็นร้อยละ 28.90

อายุ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นมีอายุอยู่ในช่วง 41-50 คิดเป็นร้อยละ 38.15 รองลงมาคือมีอายุอยู่ในช่วง 31-40 ปี คิดเป็นร้อยละ 26.01 น้อยที่สุด มีอายุน้อยกว่า 20 ปี คิดเป็นร้อยละ 2.60 หัวหน้าครัวเรือนมีอายุเฉลี่ย 46 ปี โดยมีอายุมากที่สุด 75 ปี และอายุน้อยที่สุด 18 ปี

การนับถือศาสนา ผลการศึกษาพบว่าหัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 85.26 รองลงมาศาสนาอิสลามคิดเป็นร้อยละ 10.69 และนับถือศาสนาคริสต์น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 4.05

การศึกษา ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับการศึกษาในระดับมัธยมศึกษา/ปวช./ปวท./ปวส./อนุปริญญา คิดเป็นร้อยละ 43.06 รองลงมาไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 38.44 และน้อยที่สุดมีการศึกษาในระดับปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี คิดเป็นร้อยละ 18.50

จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ผลการศึกษาครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-4 คน คิดเป็นร้อยละ 55.20 คน และส่วนน้อยมีจำนวนสมาชิก 4 คนขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 44.80 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนเฉลี่ย 4 คน มากที่สุด 10 คน และน้อยที่สุด 1 คน

ภูมิลำเนาเดิม ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ มีภูมิลำเนาเดิมเกิดในหมู่บ้าน มีระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน 30-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 65.90 รองลงมา 50 ปีขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 23.12 น้อยที่สุด มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.98

ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน 1-5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 60.70 รองลงมา 10 กิโลเมตรขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.65 น้อยกว่า 1 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 13.58 และระหว่าง 6-10 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 6.07 ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนมีค่าเฉลี่ย 4.38 กิโลเมตร ไกลที่สุด 15 กิโลเมตร และใกล้ที่สุด 0.75 กิโลเมตร

อาชีพหลักของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำประมง คิดเป็นร้อยละ 41.33 รองลงมาทำการเกษตร คิดเป็นร้อยละ 35.55 และมีอาชีพหลักของครัวเรือนน้อยที่สุด คือ อาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 23.12

อาชีพรองของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่อาชีพรองรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 43.06 ไม่มีอาชีพรอง คิดเป็นร้อยละ 37.58 และมีอาชีพรองของครัวเรือนน้อยที่สุด คือ อาชีพอื่นๆ เช่น ทำธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 8.67

รายได้ของครัวเรือน ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 50,000 - 100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.91 รองลงมามีรายได้ 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.61 และมีรายได้จำนวนน้อยที่สุด ที่มีรายได้ มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.47 โดยมีรายได้ ครัวเรือนเฉลี่ย 87,500 บาท มากที่สุด 250,000 บาท และน้อยที่สุด 45,000 บาท

รายได้จากอาชีพหลักต่อปี ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพหลักต่อปี น้อยกว่า 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 45.95 รองลงมามีรายได้จากอาชีพหลักต่อปี 50,000 -100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 33.24 และมีรายได้จากอาชีพหลักต่อปีจำนวนน้อยที่สุด คือ มากกว่า 150,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.78 โดยมีค่าเฉลี่ย 11,500 บาท 19.65 มากที่สุด 165,000 บาท และน้อยที่สุด 2,500 บาท

รายได้จากอาชีพรองต่อปี ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้จากอาชีพรองต่อปี น้อยกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 44.22 รองลงมาไม่มีรายได้จากอาชีพรอง ต่อปี คิดเป็นร้อยละ 36.42 และมีรายได้จากอาชีพรองต่อปีจำนวนน้อยที่สุด คือ มากกว่า 20,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 5.78 โดยมีค่าเฉลี่ย 3,468.21 บาทมากที่สุด 21,000บาท และน้อยที่สุดไม่มี

รายได้พิเศษต่อปี ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่มีรายได้พิเศษต่อปี คิดเป็นร้อยละ 93.35 รองลงมามีรายได้พิเศษต่อปี ต่ำกว่า 10,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 2.89 และมีรายได้พิเศษต่อปีจำนวนน้อยที่สุด คือ 20,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 1.45

ลักษณะที่ดินในการครอบครอง ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีที่ดินที่เป็นของตนเอง คิดเป็นร้อยละ 80.35 รองลงมาที่ดินเช่าผู้อื่น คิดเป็นร้อยละ 12.72 และมีที่ดิน ทั้งสองประเภท น้อยสุด คิดเป็นร้อยละ 6.94

ขนาดเนื้อที่ดินของตนเอง ผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดที่ดินเป็นของตนเอง น้อยกว่า 6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 54.91รองลงมามีที่ดิน 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 14.16 และมีขนาดมากกว่า 15 ไร่เป็นจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.67 ครัวเรือนตัวอย่างมีขนาดที่ดินเป็นของตนเองเฉลี่ย 5.57 ไร่ บาท มากที่สุด 20 ไร่ และน้อยที่สุดไม่มี

จำนวนแปลงที่ดิน ผลการศึกษาพบว่า คราวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนรวมของจำนวนแปลงที่ดิน 1 แปลง คิดเป็นร้อยละ 76.88 รองลงมา มีจำนวนรวมของจำนวนแปลงที่ดิน 2 แปลง คิดเป็นร้อยละ 15.90 และมีจำนวนรวมของจำนวนแปลงที่ดินน้อยที่สุด คือ จำนวนมากกว่า 3 แปลง คิดเป็นร้อยละ 1.45

การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน ผลการศึกษาพบว่า คราวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 71.91 โดยพบว่าเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลนกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.10 รองลงมา เป็นสมาชิกกลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 20.52 และเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์นก น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.58

การฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ผลการศึกษาพบว่า คราวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 56.94 รองลงมา เคยฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 43.06 โดยพบว่าเคยฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.03 และเคยฝึกอบรมหลักสูตรการป้องกันและดับไฟป่า น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.58

การรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ผลการศึกษาพบว่า คราวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 87.28 โดยพบว่า ได้รับรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนผ่านผู้นำชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.90 และได้รับรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนผ่านองค์กรเอกชน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.73

ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ผลการศึกษาพบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 83.20 โดยพบว่า ได้ไปเยี่ยมที่สำนักงาน พบปะตามงานเลี้ยง

การศึกษาสภาพส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน ได้แก่ เพศ อายุ การนับถือศาสนา ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ภูมิลำเนาเดิม ระยะเวลาที่ตั้งถิ่นฐาน ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ ขนาดพื้นที่ ที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่มทางสังคม

การได้รับการฝึกอบรม การรับรู้ข่าวสาร ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่และความรู้ความเข้าใจ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ซึ่งผลการศึกษาปรากฏดัง ตารางที่ 3

ตารางที่ 3 จำนวนและร้อยละของข้อมูลสภาพส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจสังคมและข้อมูลอื่นๆ ที่เกี่ยวข้องของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือนในท้องที่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ลักษณะของข้อมูล	จำนวน (n= 346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
เพศของหัวหน้า ครัวเรือน	246	71.10	
ชาย	100	28.90	
หญิง			
อายุ (อายุจริงนับจำนวนเต็มเป็นปี)			
< 21 ปี	9	2.60	เฉลี่ย 46.52 ปี
21 – 30 ปี	41	11.85	น้อยที่สุด 18 ปี
31 – 40 ปี	90	26.01	มากที่สุด 75 ปี
41 – 50 ปี	132	38.15	
51 – 60 ปี	43	12.43	
> 60 ปี	31	8.96	
ศาสนา			
พุทธ	295	85.26	
มุสลิม	37	10.69	
คริสต์	14	4.05	
ระดับการศึกษา			
ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา	133	38.44	
มัธยมศึกษา/ปวช./ปวท./ปวส/อนุปริญญา	149	43.06	
ปริญญาตรีและสูงกว่าปริญญาตรี	64	18.50	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะของข้อมูล	จำนวน (n= 346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
สมาชิกในครัวเรือนเพศชาย			
ไม่มีเพศชาย	15	4.33	เฉลี่ย 2.31 คน
1 คน	75	21.68	น้อยที่สุดไม่มีเพศ
2 คน	90	26.01	ชาย
3 คน	133	38.44	มากที่สุด 9 คน
4 คน	23	6.65	
มากกว่า 4 คน	10	2.89	
สมาชิกในครัวเรือนเพศหญิง			
ไม่มีเพศหญิง	11	3.18	เฉลี่ย 2.39 คน
1 คน	76	21.97	น้อยที่สุดไม่มี
2 คน	130	37.57	เพศหญิง
3 คน	76	21.97	มากที่สุด 10 คน
4 คน	30	8.67	
มากกว่า 4 คน	23	6.64	
รวมจำนวนสมาชิกในครัวเรือน			
1-4 คน	191	55.20	เฉลี่ย 4 คน
> 4 คน	155	44.80	น้อยที่สุด 1 คน
ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน			
< 30 ปี	38	10.98	เฉลี่ย 45.67 ปี
30-50 ปี	228	65.90	น้อยที่สุด 7 ปี
> 50 ปี	80	23.12	มากที่สุด 75 ปี

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะของข้อมูล	จำนวน (n= 346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน			
< 1 กิโลเมตร	47	13.58	เฉลี่ย 4.38 กม.
1-5 กิโลเมตร	210	60.70	น้อยที่สุด 0.75 กม.
6-10 กิโลเมตร	21	6.07	มากที่สุด 15 กม.
>10 กิโลเมตร	68	19.65	
อาชีพหลักของครัวเรือน			
ประมง	143	41.33	ตอบได้มากกว่า
เกษตรกรรม	123	35.55	1 อาชีพ
อื่นๆ	80	23.12	
อาชีพรอง			
ไม่มีอาชีพรอง	130	37.58	ตอบได้มากกว่า
เกษตรกรรม	37	10.69	1 อาชีพ
รับจ้างทั่วไป	149	43.06	
อื่นๆ	30	8.67	
รายได้ของครัวเรือนของท่านในรอบปีที่ผ่านมา(ยังไม่หักค่าใช้จ่าย)			
< 50,000 บาท	96	28.61	เฉลี่ย 87,500 บาท
50,000 -100,000 บาท	145	41.91	น้อยที่สุด 45,000 บาท
100,001 -150,000 บาท	63	18.21	มากที่สุด 250,000 บาท
150,001 – 200,000 บาท	27	7.80	
> 200,000 บาท	12	3.47	
รายได้จากอาชีพหลักต่อปี			
< 50,000 บาท	159	45.95	เฉลี่ย 11,500 บาท
50,000 -100,000 บาท	115	33.24	น้อยที่สุด 2,500 บาท
100,001 -150,000 บาท	47	15.03	มากที่สุด 165,000บาท
> 150,000 บาท	20	5.78	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะของข้อมูล	จำนวน (n= 346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
รายได้จากอาชีพรองต่อปี			
ไม่มีอาชีพรอง	126	36.42	เฉลี่ย 3,468.21 บาท
< 10,000 บาท	153	44.22	น้อยที่สุด ไม่มี
10,000- 20,000 บาท	47	13.58	มากที่สุด 21,000 บาท
>20,000 บาท	20	5.78	
รายได้พิเศษต่อปี			
ไม่มีรายได้พิเศษ	323	93.35	
< 10,000 บาท	10	2.89	
10,000 - 20,000 บาท	8	2.31	
> 20,000 บาท	5	1.45	
ลักษณะที่ดินในการครอบครอง			
มีที่ดินของตนเอง	278	80.35	
ที่ดินเช่าผู้อื่น	44	12.72	
มีที่ดินทั้งสองประเภท	24	6.94	
ขนาดเนื้อที่ที่ดินของตนเอง			
ไม่มี	44	12.72	เฉลี่ย 5.57 ไร่
< 6 ไร่	190	54.91	น้อยที่สุด ไม่มี
6 – 10 ไร่	49	14.16	มากที่สุด 20 ไร่
11 – 15 ไร่	33	9.54	
>15 ไร่	30	8.67	
จำนวนเนื้อที่ที่เช่าผู้อื่น			
ไม่มี	278	80.35	เฉลี่ย 1.04 ไร่
< 6 ไร่	37	10.69	น้อยที่สุด ไม่มี
6 – 10 ไร่	21	6.07	มากที่สุด 15 ไร่
11 – 15 ไร่	10	2.89	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะของข้อมูล	จำนวน (n= 346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ขนาดพื้นที่ถือครอง			
< 6 ไร่	203	58.67	เฉลี่ย 5.57 ไร่
6 – 10 ไร่	70	20.23	น้อยที่สุด 1 ไร่
11 – 15 ไร่	42	12.14	มากที่สุด 20 ไร่
> 15 ไร่	31	8.96	
สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน			
ไม่เป็น	97	28.03	ตอบได้มากกว่า
เป็น	249	71.91	1 กลุ่ม
กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ	66	19.08	
กลุ่มอนุรักษ์นก	47	13.58	
กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง	53	15.32	
กลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน	71	20.52	
กลุ่มผู้ประกอบการประมง	55	15.90	
กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	127	36.10	
การฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ			
ไม่เคย	197	56.94	ตอบได้มากกว่า
เคย	149	43.06	1 หลักสูตร
การอนุรักษ์ป่าชายเลน	97	28.03	
การเพาะชำกล้าไม้ป่าชายเลน	25	7.23	
ป่าชายเลนชุมชน	15	4.34	
เยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชาย	7	2.02	
การปลูกป่าชายเลน	9	2.60	
การอนุรักษ์ปะการังในทะเล	30	0.87	
การป้องกันและดับไฟป่า	2	0.58	

ตารางที่ 3 (ต่อ)

ลักษณะของข้อมูล	จำนวน (n= 346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
การรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์			
ทรัพยากรป่าชายเลน			
ไม่ได้รับ	44	12.72	
ได้รับ	302	87.28	มีแหล่งได้รับ
โทรทัศน์	113	32.66	ข่าวสาร
วิทยุ	55	15.90	มากกว่า
หนังสือพิมพ์	50	14.45	1 แหล่ง
เจ้าหน้าที่ป่าไม้	181	52.31	
แผ่นพับ/โปสเตอร์	11	3.18	
เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ	32	9.25	
วิดีโอ/ภาพยนตร์	29	8.38	
ญาติพี่น้องและเพื่อนบ้าน	131	37.86	
ผู้นำชุมชน	228	65.90	
องค์กรเอกชน	6	1.73	
หออกระจายข่าวในหมู่บ้าน	23	6.65	
ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้			
ไม่มีความคุ้นเคย	56	16.18	
มีความคุ้นเคย	290	83.20	

**ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ของประชาชนที่อาศัยอยู่แหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช**

การศึกษาในส่วนนี้เป็นการทดสอบความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนที่อาศัยอยู่แหลมตะลุมพุก โดยใช้คำถามจำนวน 14 ข้อ ซึ่งมีลักษณะคำตอบที่เป็นเชิงบวก จำนวน 7 ข้อ และเป็นเชิงลบ จำนวน 7 ข้อ ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนที่อาศัยอยู่แหลมตะลุมพุก ส่วนใหญ่ตอบคำถามดังกล่าวได้ คะแนน 9 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 26.59 รองลงมาได้คะแนน 10 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 23.41 ได้ 11 คะแนน คิดเป็นร้อยละ 20.52 และได้ ต่ำกว่า 7 คะแนน และ 14 คะแนน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 2.89 ตามลำดับ ได้คะแนนเฉลี่ย เท่ากับ 9.97คะแนนสูงสุด เท่ากับ 14 คะแนน

และได้คะแนนต่ำสุด เท่ากับ 5 คะแนน เมื่อตรวจสอบจากคะแนนเฉลี่ยสามารถสรุปได้ว่า ประชาชนที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับปานกลาง รายละเอียดของคะแนนข้างต้นปรากฏตามตารางที่ 4

ตารางที่ 4 คะแนนความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน ของประชาชนที่อาศัยอยู่แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระดับคะแนน	จำนวน(n=346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ต่ำกว่า 7 คะแนน	10	2.89	เฉลี่ย 9.97 คะแนน
7 คะแนน	20	5.78	น้อยที่สุด 5 คะแนน
8 คะแนน	20	5.78	มากที่สุด 14 คะแนน
9 คะแนน	92	26.59	
10 คะแนน	81	23.41	
11 คะแนน	71	20.52	
12 คะแนน	30	8.67	
13 คะแนน	12	3.47	
14 คะแนน	10	2.89	

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

เมื่อทำการตรวจสอบความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนที่ประชาชนกลุ่มตัวอย่างได้ตอบคำถามเป็นรายชื่อ พบว่า ประชาชนที่ทำการศึกษาร้อยละส่วนใหญ่สามารถตอบคำถามข้อต่าง ๆ ได้ถูกต้องมากที่สุด 5 อันดับแรก และอันดับสุดท้ายที่ตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุด ดังนี้

อันดับที่ 1 ได้แก่ข้อที่ 8 “พื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีส่วนทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถหาอาหารทั้งที่เป็นพืชและสัตว์จากพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าวได้มากขึ้น” (ตอบถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 97.40)

อันดับที่ 2 ได้แก่ข้อที่ 10 “พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายจนหมดสภาพป่าลงไป จะไม่สามารถกลับฟื้นคืนสภาพเดิมหรือทดแทนขึ้นใหม่ได้เองตามธรรมชาติ” (ตอบถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 96.82)

อันดับที่ 3 ได้แก่ข้อที่ 11 “การตัดไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนมาเผาถ่านสามารถทำได้ เนื่องจากจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและช่วยทำให้ต้นไม้ที่ตัดเกิดกิ่งก้านได้มากขึ้น” (ตอบถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 93.93)

อันดับที่ 4 ได้แก่ข้อที่ 1 “การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึงการรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนด้วยวิธีการสงวนบำรุง ดูแล รักษา และใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดและใช้ได้ยาวนานที่สุด” (ตอบถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 88.73)

อันดับที่ 5 ได้แก่ข้อที่ 6 “การที่พื้นที่ป่าชายเลนมีความสมบูรณ์ จะสามารถช่วยในการป้องกันหรือลดความรุนแรงของกระแสน้ำและลมพายุได้” (ตอบถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 87.86)

อันดับสุดท้ายที่ตอบได้ถูกต้องน้อยที่สุด ได้แก่ ข้อ 7 “การใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำการเกษตรด้านต่างๆจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติมากกว่าปล่อยให้คงสภาพเป็นป่าชายเลนอยู่ดั้งเดิม” (ตอบถูกต้องคิดเป็นร้อยละ 29.19) ปรากฏตามตารางที่ 5

ตารางที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

ข้อความ	ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน			
	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึงการรู้จักใช้ ทรัพยากรป่าชายเลนด้วยวิธีการสงวนบำรุง ดูแล รักษา และใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด ให้เกิดประโยชน์ สูงสุดและใช้ได้นานที่สุด	307	88.73	39	11.27
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เป็นหน้าที่ของ หน่วยงานภาครัฐเท่านั้นประชาชนในท้องถิ่นไม่มี ส่วนร่วมในการดำเนินการแต่อย่างใด	265	76.59	81	23.41
3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่น การเลี้ยงกุ้งจะส่งผล กระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลนรวมถึงส่งผลกระทบต่อ ระบบนิเวศป่าชายเลนรวมถึงส่งผลให้พื้นที่ป่าชาย เลนในป่านั้นๆลดน้อยลง	201	58.09	145	41.91
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นการรักษา ทรัพยากรป่าชายเลนให้คงอยู่นานที่สุดโดยไม่ให้มีการ ใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนโดยตรงเด็ดขาด	245	70.81	101	29.19
5. การทำการประมงที่ผิดวิธีไม่มีผลต่อการลดลงของสัตว์ น้ำในพื้นที่ และไม่ส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่ป่า ชายเลนในพื้นที่นั้นๆแต่อย่างใด	280	80.92	66	19.08
6. การที่พื้นที่ป่าชายเลนมีความสมบูรณ์ จะสามารถช่วย ในการป้องกันหรือลดความรุนแรงของกระแสน้ำ และลมพายุได้	304	87.86	42	12.14
7. การใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำการเกษตรด้านต่างๆจะ ก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติ มากกว่าปล่อยให้คงสภาพเป็นป่าชายเลนอยู่ดั้งเดิม	101	29.19	245	70.81
8. พื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์ มีส่วนทำให้ ประชาชนในพื้นที่สามารถหาอาหารทั้งที่เป็นพืชและ สัตว์จากพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าวได้มากขึ้น	337	97.40	9	2.60
9. ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน จะมีส่วนในการช่วย ทำให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล เช่นเดียวกับป่าบก	250	72.25	96	27.75

ตารางที่ 5 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก (ต่อ)

ข้อความ	ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลน			
	ตอบถูก		ตอบผิด	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
10. พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายจนหมดสภาพป่าลงไปจะไม่สามารถกลับฟื้นคืนสภาพเดิมหรือทดแทนขึ้นใหม่ได้เองตามธรรมชาติ	335	96.82	11	3.18
11. การตัดไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนมาเผาถ่านสามารถทำได้ เนื่องจากจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและช่วยทำให้ต้นไม้ที่ตัดเกิดกิ่งก้านได้มากขึ้น	325	93.93	21	6.07
12. การปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน จะช่วยทำให้พื้นที่ป่าชายเลนกลับคืนสู่สภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติเร็วขึ้น	276	79.77	70	20.23
13. การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนให้เกิดความอุดมสมบูรณ์ จะส่งผลทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มจากพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าวได้	284	82.08	62	17.92
14. พื้นที่ป่าชายเลนที่ได้เสื่อมสภาพแล้ว ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปครอบครองทำประโยชน์ได้ตามใจชอบ	216	62.42	130	37.58

ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

จากผลการศึกษา เมื่อแบ่งคะแนนการมีส่วนร่วมออกเป็น 2 ช่วงเท่าๆ กัน โดยใช้เกณฑ์การหาอันตรายมากขึ้นของคะแนนคือ นำคะแนนมากที่สุด (22 ครั้ง) ลบด้วยคะแนนน้อยสุด (5 ครั้ง) แล้วหารด้วย 2 (ได้ค่าช่วงของคะแนน เท่ากับ 5.67 ครั้ง) พบว่า ประชาชนที่ทำการศึกษาล้วนใหญ่ ไม่มีส่วนร่วม คิดเป็นร้อยละ 57.80 รองลงมา มีคะแนนการมีส่วนร่วมคิดเป็นร้อยละ 42.20 ปรากฏตามตารางที่ 6

ตารางที่ 6 การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช

คะแนนการมีส่วนร่วม	จำนวน (n=346)	ร้อยละ	หมายเหตุ
ไม่มีส่วนร่วม	200	57.80	เฉลี่ย 5.67 ครั้ง
มีส่วนร่วม	146	42.20	มากที่สุด 22 ครั้ง น้อยที่สุด 5 ครั้ง

การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช ระดับการมีส่วนร่วมในแต่ละด้าน

เมื่อหาค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ด้านการศึกษาปัญหา อยู่ในระดับน้อยมาก และเมื่อแยกระดับการมีส่วนร่วมออกเป็นรายชื่อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมในระดับดีที่สุด คือ ส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการเฝ้าระวังการลักลอบบุกรุก แฝวถางป่าชายเลนในพื้นที่ ค่าเฉลี่ย 2.01 รองลงมา มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การคุ้มครองสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกและมีส่วนร่วมในการศึกษา ปัญหา การเกิด การกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่จากคลื่นทะเล ค่าเฉลี่ย 1.94 การมี ส่วนรวมในการศึกษาปัญหา การป้องกัน และค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด การลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลน ค่าเฉลี่ย 1.87 เมื่อหาค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการวางแผนอยู่ในระดับน้อยมาก และเมื่อแยกระดับการมีส่วนร่วมออกเป็นรายชื่อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมในระดับดีที่สุด คือ มีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกค่าเฉลี่ย 1.86 รองลงมา มีส่วนร่วมวางแผนการคุ้มครองสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกแหลมตะลุมพุกค่าเฉลี่ย 1.82 และค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในด้านการวางแผนดำเนินกิจกรรมการติดตามและดูแลป่าชายเลน ค่าเฉลี่ย 1.70 เมื่อหาค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านการปฏิบัติตามแผนอยู่ในระดับน้อยมาก และเมื่อแยกระดับการมีส่วนร่วมออกเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมในระดับดีที่สุด คือมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามแผนการเฝ้าระวังการบุกรุกถางป่าชายเลนในพื้นที่ ค่าเฉลี่ย 1.74 รองลงมามีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามแผนการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ค่าเฉลี่ย 1.66 และค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามแผนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ค่าเฉลี่ย 1.55 เมื่อหาค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วม พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ด้านติดตามและประเมินผล อยู่ในระดับปานกลาง และเมื่อแยกระดับการมีส่วนร่วมออกเป็นรายข้อ พบว่า ค่าเฉลี่ยระดับการมีส่วนร่วมในระดับดีที่สุด คือมีส่วนร่วมในด้านติดตามและประเมินผลการปลูกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ค่าเฉลี่ย 2.30 รองลงมา มีส่วนร่วมด้านติดตามและประเมินผลความเสียหายของป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก และมีส่วนร่วมในด้านติดตามประเมินผลการปลูกและจัดการสวนป่า ค่าเฉลี่ย 2.20 และค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมน้อยที่สุด มีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผลการทำโรงเรือนเพาะชำและการเพาะชำกล้าไม้ ค่าเฉลี่ย 2.01
รายละเอียด ปรากฏตามตารางที่ 7

ตารางที่ 7 ระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(N=346)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
1. ด้านการศึกษาปัญหา								
1.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	7 (2.02)	26 (7.51)	57 (16.47)	59 (17.05)	197 (56.94)	1.87	1.04	น้อย
1.2 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการป้องกันการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลน	1 (0.29)	30 (8.67)	48 (13.89)	110 (31.79)	157 (45.38)	1.87	0.97	น้อย
1.3 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการคุ้มครองสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	4 (1.16)	25 (7.23)	73 (21.10)	87 (25.14)	157 (45.38)	1.94	1.02	น้อย
1.4 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการเกิดการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่จากคลื่นทะเล	2 (0.58)	25 (7.23)	80 (23.12)	82 (23.70)	157 (45.38)	1.94	1.03	น้อย
1.5 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการลักลอบบุกรุกแผ้วถางป่าชายเลนในพื้นที่	6 (1.73)	25 (7.23)	78 (22.54)	88 (25.43)	149 (43.06)	2.01	1.06	ปานกลาง
รวม (ร้อยละ)	20 (1.16)	131 (7.57)	336 (19.42)	426 (24.62)	817 (47.23)	1.93	1.03	น้อย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(N=346)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
2. ด้านการวางแผน								
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนแหลมตะลุมนทุก	2 (0.58)	46 (13.29)	52 (15.03)	26 (7.51)	220 (63.58)	1.80	1.15	น้อย
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลน	6 (1.73)	52 (15.03)	49 (14.16)	19 (5.49)	220 (63.58)	1.86	1.23	น้อย
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนคุ้มครอง ป้องกันรักษา สัตว์ป่า	6 (1.73)	40 (11.56)	59 (17.05)	21 (6.07)	220 (63.58)	1.82	1.81	น้อย
2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการเกิดการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่จากคลื่นทะเล	2 (0.58)	34 (9.83)	79 (22.83)	11 (3.18)	220 (63.58)	1.81	1.12	น้อย
2.5 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนเฝ้าระวังการลักลอบบุกรุกแผ้วถางป่าชายเลนในพื้นที่	7 (2.02)	33 (9.54)	61 (17.63)	25 (7.23)	220 (63.58)	1.79	1.15	น้อย
2.6 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรมการติดตามและดูแลป่าชายเลน	7 (2.02)	5 (1.45)	85 (24.57)	29 (8.38)	220 (63.58)	1.70	1.01	น้อย
รวม (ร้อยละ)	30 (1.45)	210 (10.12)	385 (18.55)	131 (6.31)	1320 (63.58)	1.79	1.25	น้อย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(N=346)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
3. ด้านการปฏิบัติตามแผน								
3.1 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	18 (5.20)	17 (4.91)	38 (10.98)	29 (8.38)	244 (70.52)	1.66	1.16	น้อย
3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนการป้องกันลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลน	7 (1.02)	25 (7.23)	52 (15.03)	18 (5.20)	244 (70.52)	1.65	1.09	น้อย
3.3 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนการคุ้มครองสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	10 (2.89)	15 (4.34)	53 (15.32)	24 (4.34)	244 (70.52)	1.62	1.07	น้อย
3.4 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนป้องกันการกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	4 (1.16)	19 (5.49)	39 (11.27)	40 (11.56)	244 (70.52)	1.55	0.71	น้อย
3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนเฝ้าระวังการบุกรุกกลางป่าชายเลนในพื้นที่	9 (2.60)	58 (16.76)	11 (3.18)	24 (6.94)	244 (70.52)	1.74	1.25	น้อย
รวม (ร้อยละ)	48 (2.77)	134 (7.75)	193 (11.16)	135 (7.80)	1220 (70.52)	1.65	1.05	น้อย

ตารางที่ 7 (ต่อ)

(N=346)

ข้อความ	การมีส่วนร่วม					Mean	SD	ระดับการมีส่วนร่วม
	มากที่สุด	มาก	ปานกลาง	น้อย	ไม่มีส่วนร่วม			
	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)	จำนวน (ร้อยละ)			
4. ด้านการติดตามประเมินผล								
4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลความเสียหายของป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	10 (2.89)	79 (22.83)	60 (17.34)	18 (5.20)	179 (51.73)	2.20	1.35	ปานกลาง
4.2 ท่านได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปลูกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	4 (1.16)	115 (34.10)	36 (10.40)	9 (2.60)	179 (51.73)	2.30	1.14	ปานกลาง
4.3 ท่านมีได้มีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการเก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อทำการปลูกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	2 (0.58)	64 (18.50)	85 (24.57)	16 (4.62)	179 (51.73)	2.12	1.24	ปานกลาง
4.4 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำโรงเรือนเพาะชำและการเพาะชำกล้าไม้	4 (1.16)	46 (13.29)	79 (22.83)	38 (10.98)	179 (51.73)	2.01	1.17	ปานกลาง
4.5 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการใช้ทรัพยากรสวนป่า	4 (1.16)	64 (18.50)	71 (20.52)	28 (8.09)	179 (51.73)	2.09	1.25	ปานกลาง
4.6 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการปลูกและจัดการสวนป่า	6 (1.73)	89 (25.72)	53 (15.32)	19 (5.49)	179 (51.73)	2.20	1.34	ปานกลาง
รวม (ร้อยละ)	30 (1.45)	457 (22.01)	384 (18.50)	128 (6.17)	1074 (51.73)	2.15	1.24	ปานกลาง
รวมทั้งหมด (ร้อยละ)	128 (1.73)	932 (11.86)	1289 (16.91)	820 (11.23)	4431 (58.27)	1.88	1.14	น้อย

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมโดยภาพรวมใน 4 ด้าน ได้แก่ การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหา การมีส่วนร่วมในด้านการดำเนินกิจกรรม การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผน และการมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล พบว่า การมีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหามีส่วนร่วมในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.93 การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผนระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.79 การมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.65 และการมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.15 และระดับการมีส่วนร่วมในภาพรวมเฉลี่ยของทุกด้านพบว่าอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.88 ดังตารางที่ 8

ตารางที่ 8 สรุปภาพรวมระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

รายการ	ค่าเฉลี่ย	ระดับการมีส่วนร่วม
การมีส่วนร่วมในด้านการศึกษาปัญหา	1.93	น้อย
การมีส่วนร่วมในด้านการวางแผน	1.79	น้อย
การมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามแผน	1.65	น้อย
การมีส่วนร่วมติดตามประเมินผล	2.15	ปานกลาง
ค่าเฉลี่ยของทุกด้าน	1.88	น้อย

การทดสอบสมมติฐาน

การทดสอบสมมติฐานเพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช โดยมีตัวแปรอิสระ ได้แก่ อายุ ระดับการศึกษา จำนวนสมาชิกในครอบครัว ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน อาชีพหลัก อาชีพรอง รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครอง การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับทรัพยากรป่าชายเลน การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ส่วนตัวแปรตาม คือ การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การร่วมเป็นเจ้าของหรือราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน การร่วมกิจกรรม โครงการฟื้นฟูป่าชายเลน ใช้สถิติวิเคราะห์วิธี t-test และ F-test ผลการทดสอบสมมติฐานมีรายละเอียด ดังนี้

สมมติฐานที่ 1 อายุของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งช่วงอายุของหัวหน้าครัวเรือน ออกเป็น 6 กลุ่ม ตามตารางที่ 9 โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วม เท่ากับ 1.56, 1.59, 1.67, 1.48, 1.58 และ 1.71 คะแนน เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 6 กลุ่มโดยใช้สถิติ F-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่าค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.080 ($F = 1.988$) ซึ่งมีค่ามากกว่าค่า p ที่กำหนด จึงไม่เป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าอายุของหัวหน้าครัวเรือนต่างกัมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างไม่มีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 9

ตารางที่ 9 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอายุต่างกันในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

อายุ	จำนวน (n=346)	Mean	SD	F	df	p-value
< 20 ปี	9	1.56	0.527	1.988	5	0.080
21 – 30 ปี	41	1.59	0.499			
31 – 40 ปี	90	1.67	0.474			
41 – 50 ปี	132	1.48	0.502			
51 – 60 ปี	43	1.58	0.499			
> 60	31	1.71	0.461			

สมมติฐานที่ 2 ระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งช่วงระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่มตามตารางที่ 10 ได้แก่ "ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา, มัธยมศึกษา/ปวช/ปวท/ปวส/อนุปริญญา, และปริญญาตรี" โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 1.00, 1.91, และ 2.00 คะแนน เมื่อนำค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างของ 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ F-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้มีค่ากับ 0.000 ($F = 1048.261$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนดจึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าระดับการศึกษาของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 10

ตารางที่ 10 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษา
ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

ระดับการศึกษา	จำนวน (n = 346)	Mean	SD	F	df	p-value
ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา	133	1.00	0.000	1048.261	2	0.000
มัธยมศึกษา/ปวช./ปวท./ปวส./ อนุปริญญา	149	1.91	0.283			
ปริญญาตรีและสูงกว่า	64	2.00	0.000			

การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ (Scheffe method) การมีส่วนร่วมของ
หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่างกัน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้รับการศึกษา/
ประถมศึกษา มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับ
การศึกษามัธยมศึกษา/ปวช./ปวท./ปวส./อนุปริญญา และปริญญาตรีและสูงกว่า ตามลำดับ ส่วนผู้
หัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษามัธยมศึกษา/ปวช./ปวท./ปวส./อนุปริญญา มีส่วนร่วมน้อยกว่า
ผู้มีการศึกษาระดับปริญญาตรีและสูงกว่า อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 รายละเอียดปรากฏ
ตามตารางที่ 11 ทั้งนี้ เพราะหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาที่แตกต่างกัน มีผลทำให้การมีส่วน
ร่วมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแตกต่างกัน ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ ทั้งนี้ อาจเป็นเพราะ
ว่ากลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษามีระดับการศึกษาปริญญาตรีและสูงกว่ามีความตระหนักในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าระดับมัธยมศึกษา/ปวช/ปวท/ปวส/อนุปริญญาจึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
มากกว่า ส่วนผู้ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษามีการมีส่วนร่วมน้อยกว่าเพราะไม่ค่อยได้ตระหนักถึง
การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเท่าที่ควรจึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์น้อยกว่าผู้มีระดับการศึกษา/
ปวช/ปวส/อนุปริญญาและปริญญาตรีและสูงกว่า

ตารางที่ 11 การเปรียบเทียบรายกลุ่มการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระดับการศึกษาต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n =346)

ระดับการศึกษา	Mean	ระดับการศึกษา	
		ไม่ได้รับการศึกษา/ ประถมศึกษา	มัธยมศึกษา /ปวช./ปวท./ปวส./ อนุปริญญา ปริญญาตรีและสูงกว่า
ไม่ได้รับการศึกษา/ประถมศึกษา	1.00		-1.00*
มัธยมศึกษา/ปวช./ปวท./ปวส./ อนุปริญญา	1.91		-.09*
ปริญญาตรีและสูงกว่า	2.00		

สมมติฐานที่ 3 จำนวนสมาชิกในครัวเรือนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งจำนวนสมาชิกในครัวเรือนของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่ม ตามตารางที่ 12 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-4 คน และ 4 คน ขึ้นไปมี โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 1.24 และ 2.00 คะแนนตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบค่าความแตกต่างโดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 ($t = -24.828$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 12 โดยจำนวนสมาชิกในครัวเรือนมากกว่าจึงมีโอกาสเข้าร่วมในกิจกรรมอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนได้มากกว่า

ตารางที่ 12 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือนต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

จำนวนสมาชิก ในครัวเรือน	จำนวน (n = 346)	Mean	SD	t	df	p-value
1-4 คน	191	1.24	0.425	-24.828	344	0.000
4 คนขึ้นไป	155	2.00	0.000			

สมมติฐานที่ 4 ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม ตามตารางที่ 13 โดยระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่า 30 ปี 30-50 ปี และ 50 ปีขึ้นไป มีคะแนนส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00, 1.53 และ 2.00 คะแนน ตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 3 กลุ่ม โดยใช้สถิติ F- test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 ($F=83.125$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า p ที่กำหนด 0.05 จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 13

ตารางที่ 13 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน	จำนวน (n = 346)	Mean	SD	F	df	p-value
น้อยกว่า 30 ปี	38	1.00	0.000	83.125	2	0.000
30 – 50 ปี	228	1.53	0.500			
50 ปีขึ้นไป	80	2.00	0.000			

การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ (Scheffe method) การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกัน พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน น้อยกว่า 30 ปี (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ตั้งถิ่นฐาน 30 – 50 ปี (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.53 คะแนน) และ 50 ปีขึ้นไป (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) ตามลำดับส่วนหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 30 – 50 ปี (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.53 คะแนน) มีส่วนร่วมน้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 50 ปีขึ้นไป (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ 0.05 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 14 ทั้งนี้ เพราะอาจเนื่องมาจากหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 50 ปีขึ้นไป ที่อาศัยอยู่ในหมู่บ้านเป็นเวลานานย่อมเห็นความสำคัญมากกว่าประชาชนที่มี ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานเป็นเวลา 30-50 ปี ส่วนระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่า 30 ปี มีส่วนร่วมน้อยกว่า เพราะ ยังมองเห็นคุณค่าการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนน้อยอยู่เกิดจากการที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานน้อยอาศัยอยู่ได้ไม่นานจึงยังไม่ค่อยเห็นความสำคัญเท่าที่ควรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนจึงทำให้หัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 50 ปีขึ้นไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่า 30 ปี

ตารางที่ 14 การเปรียบเทียบรายคู่การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช (n =346)

	ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน Mean	ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน		
		น้อยกว่า 30 ปี	30 – 50 ปี	50 ปีขึ้นไป
น้อยกว่า 30 ปี	1.00		-.53*	-1.00*
30 – 50 ปี	1.53			-.47*
50 ปีขึ้นไป	2.00			

สมมติฐานที่ 5 ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งระยะทางของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 4 กลุ่ม ตามตารางที่ 15 ระยะทางบ้านพักและป่าชายเลนน้อยกว่า 1 กิโลเมตร 1-5 กิโลเมตร 6-10 กิโลเมตร และ 10 กิโลเมตรขึ้นไป มีคะแนนการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00, 1.53, 2.00 และ 2.00 คะแนนตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือน

ทั้ง 4 กลุ่มโดยใช้สถิติ F-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 (F=69.854) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน ต่างกัน มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 15

ตารางที่ 15 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน	จำนวน (n=346)	Mean	SD	F	df	p-value
น้อยกว่า 1 กิโลเมตร	47	1.00	0.000	69.854	3	0.000
1 – 5 กิโลเมตร	210	1.53	0.500			
6-10 กิโลเมตร	21	2.00	0.000			
10 กิโลเมตรขึ้นไป	68	2.00	0.000			

การเปรียบเทียบความแตกต่างรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ้ (Scheffe method) การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนน้อยกว่า 1 กิโลเมตร (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ระยะทาง 1-5 กิโลเมตร (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.53 คะแนน) 6-10 กิโลเมตร (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) และ 10 กิโลเมตรขึ้นไป (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) ตามลำดับแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 16 ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน 10 กิโลเมตร ขึ้นไป และ 6-10 กิโลเมตร มีส่วนร่วมมากกว่าระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน 1-5 กิโลเมตร และมากกว่าระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน น้อยกว่า 1 กิโลเมตร เพราะ หัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน 10 กิโลเมตร ขึ้นไปและ 6-10 กิโลเมตร ได้มีการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน 1-5 กิโลเมตร

ตารางที่ 16 การเปรียบเทียบรายคู่ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนและการมีส่วนร่วมของ
หัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n =346)

	ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน Mean	ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน			
		น้อยกว่า 1 กิโลเมตร	1 – 5 กิโลเมตร	6-10 กิโลเมตร	10 กิโลเมตรขึ้นไป
น้อยกว่า 1 กิโลเมตร	1.00		-.53*	-1.00*	-1.00*
1 – 5 กิโลเมตร	1.53			-.47*	-.47*
6-10 กิโลเมตร	2.00				
10 กิโลเมตรขึ้นไป	2.00				

สมมติฐานที่ 6 อาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 3 กลุ่ม ตามตารางที่ 17 อาชีพประมง เกษตรกรรม และอื่นๆ มีส่วนร่วมเฉลี่ย 1.84, 1.00 และ 2.00 คะแนนตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าว มาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ F- test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 ($F = 578.390$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่าค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าอาชีพหลักของหัวหน้าครัวเรือน ต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 17

ตารางที่ 17 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพหลักต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

อาชีพหลัก	จำนวน (n=346)	Mean	SD	F	df	p-value
ประมง	143	1.84	0.000	578.390	2	0.000
เกษตรกรรม	123	1.00	0.369			
อื่นๆ	80	2.00	0.495			

การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe method) อาชีพหลักกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกัน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพหลักประมง (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.84 คะแนน) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่อาชีพเกษตรกรรม (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน) และอาชีพอื่นๆ (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) ตามลำดับ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 18 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพหลักอื่นๆ อาจมองเห็นถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพประมง และเกษตรกรรม เพราะอาชีพอื่นๆ อาจได้รับข้อมูลข่าวสารในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าอาชีพประมง และอาชีพเกษตรกรรม จึงทำให้มีส่วนร่วมมากกว่า

ตารางที่ 18 การเปรียบเทียบรายคู่อาชีพหลักกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช

(n=346)

อาชีพหลัก	อาชีพหลัก			
	Mean	ประมง	เกษตรกรรม	อื่นๆ
ประมง	1.84		-.84*	-.16*
เกษตรกรรม	1.00			-1.00
อื่นๆ	2.00			

สมมติฐานที่ 7 อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งอาชีพรองของหัวหน้าเรือนออกเป็น 4 กลุ่ม ตามตารางที่ 19 ไม่มีอาชีพรอง อาชีพรองเกษตรกรรม รับจ้างและอื่นๆ มีคะแนนการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00, 2.00, 1.22 และ 1.00 คะแนนตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ F-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 ($F = 260.478$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าอาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน ต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 19

ตารางที่ 19 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรองต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

อาชีพรอง	จำนวน (n=346)	Mean	SD	F	df	p-value
ไม่มี	130	2.00	0.000	260.478	3	0.000
เกษตรกรรม	37	2.00	0.000			
รับจ้าง	149	1.22	0.417			
อื่นๆ	30	1.00	0.000			

การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ้ (Scheffe method) อาชีพรองกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกัน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรองรับจ้าง (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.22 คะแนน) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ไม่มีอาชีพรอง (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) และอาชีพรองเกษตรกรรม (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) แต่มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพอื่นๆ อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 20 ทั้งนี้ ไม่มีอาชีพรอง และอาชีพรองเกษตรกรรมมีส่วนร่วมมากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีอาชีพรองรับจ้างและอาชีพรองอื่นๆ อาจเนื่องมาจาก

ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ที่ได้เข้าไปฝึกอบรม แนะนำ ในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าชายเลน มากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มี อาชีพรับจ้าง และอาชีพอื่น ๆ

ตารางที่ 20 การเปรียบเทียบรายค่าอาชีพรองกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช

(n =346)

อาชีพรอง	Mean	อาชีพรอง			
		ไม่มี	เกษตรกรรม	รับจ้าง อื่นๆ	
ไม่มี	2.00			.-78*	-1.00*
เกษตรกรรม	2.00			.-78*	-1.00*
รับจ้าง	1.22				-.22*
อื่นๆ	1.00				

สมมติฐานที่ 8 รายได้ของครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งรายได้ของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 5 กลุ่ม ตามตารางที่
21 กล่าวคือ รายได้น้อยกว่า 50,000 บาท มีคะแนนส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน รายได้ 50,001-
100,000 บาท มีคะแนนส่วนร่วมเฉลี่ย 1.68 คะแนน ส่วนรายได้ 100,001-150,000 บาท 150,001-
200,000 บาท และ 200,000 บาทขึ้นไป มีคะแนนส่วนร่วมเฉลี่ยเท่ากัน คือ 2.00 คะแนน เมื่อนำ
ค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 5
กลุ่มโดยใช้สถิติ F- test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 (F = 141.238)
ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่ารายได้ของหัวหน้าครัวเรือน
ต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช
แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 21

ตารางที่ 21 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ต่างกันในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

รายได้	จำนวน (n=346)	Mean	SD	F	df	p-value
น้อยกว่า 50,000 บาท	99	1.00	0.000	141.238	4	0.000
50,001 – 100,000 บาท	145	1.68	0.450			
100,001 -150,000 บาท	63	2.00	0.000			
150,001 – 200,000 บาท	27	2.00	0.000			
200,000 บาทขึ้นไป	12	2.00	0.000			

การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ่ (Scheffe method) รายได้กับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกัน ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ น้อยกว่า 50,000 บาท (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน น้อยกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 50,001 – 100,000 บาท (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.68 คะแนน) 100,001 -150,000 บาท (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) 150,001 – 200,000 บาท (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) และ 200,000 บาท ขึ้นไป (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 2.00 คะแนน) ตามลำดับ แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ ระดับ 0.05 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 22 ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนที่มีรายได้ 200,000 บาทขึ้นไป 150,001-200,000 บาท และ 100,001-150,000 บาท มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แตกต่างกับหัวหน้าครัวเรือน ที่มีรายได้ 50,001-100,000 บาท และน้อยกว่า 50,000 บาท เนื่องจาก หัวหน้าครัวเรือน ที่มีรายได้สูง ได้เข้าไปให้การสนับสนุนในการจัดฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงทำให้มีส่วนร่วมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือน ที่มีรายได้น้อยกว่า

ตารางที่ 22 การเปรียบเทียบรายคู่รายได้กับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช

(n =346)

รายได้	Mean	รายได้			
		น้อยกว่า 50,000	50,001 – 100,000	100,001 - 150,000	150,001 – 200,000 บาท ขึ้นไป
น้อยกว่า 50,000 บาท	1.00		-68*	-1.00*	--1.00*
50,001 – 100,000 บาท	1.68			-3.2*	-32*
100,001 -150,000 บาท	2.00				
150,001 – 200,000 บาท	2.00				
200,000 บาทขึ้นไป	2.00				

สมมติฐานที่ 9 ขนาดพื้นที่ถือครองของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งขนาดพื้นที่ถือครองของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 4 กลุ่มตามตารางที่ 23 พบว่า ขนาดพื้นที่ถือครองน้อยกว่า 6 ไร่ มีส่วนร่วมเฉลี่ย 1.99 คะแนน ส่วนขนาดพื้นที่ถือครอง 6-10 ไร่ 11-15 ไร่ และ 15 ไร่ขึ้นไป มีคะแนนเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากัน คือ 1.00 คะแนน เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 5 กลุ่มโดยใช้สถิติ F- test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 (F = 3141.040) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าขนาดพื้นที่ถือครองของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 23

ตารางที่ 23 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ถือครอง
ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

ขนาดพื้นที่ถือครอง	จำนวน	Mean	SD	F	df	p-value
(n = 346)						
น้อยกว่า 6 ไร่	203	1.99	0.121	3141.040	3	0.000
6 – 10 ไร่	70	1.00	0.000			
11 – 15 ไร่	42	1.00	0.000			
15 ไร่ขึ้นไป	31	1.00	0.000			

การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ (Scheffe method) ขนาดพื้นที่ถือครองกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราชพบว่า ขนาดพื้นที่ถือครอง หัวหน้าครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่น้อยกว่า 6 ไร่ (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.99 คะแนน) มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มากกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ถือครอง 6 – 10 ไร่ (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน) 11 – 15 ไร่ (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน) และ 15 ไร่ขึ้นไป (ค่าส่วนร่วมเฉลี่ย 1.00 คะแนน) ตามลำดับ อย่างมีนัย สำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 24 ทั้งนี้อาจเป็นเพราะว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่มีการถือครองน้อยกว่า 6 ไร่ได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีขนาดพื้นที่ 6-10 ไร่ 11-15 ไร่ และ 15 ไร่ขึ้นไป เนื่องจากอาศัยอยู่ในพื้นที่ป่าชายเลน จึงทำให้ตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่า

ตารางที่ 24 การเปรียบเทียบรายคู่การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับขนาดพื้นที่ถือครองที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n=346)

ขนาดพื้นที่ถือครอง	Mean	ขนาดพื้นที่ถือครอง			
		น้อยกว่า 6 ไร่	6 – 10 ไร่	11 – 15 ไร่	15 ไร่ขึ้นไป
น้อยกว่า 6 ไร่	1.99		-.99*	-.99*	-.99*
6 – 10 ไร่	1.00				
11 – 15 ไร่	1.00				
15 ไร่ขึ้นไป	1.00				

สมมติฐานที่ 10 การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งการเป็นสมาชิกของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน กับไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 1.76 และ 1.10 คะแนน ตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มโดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 ($t = -16.043$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 25 ทั้งนี้เนื่องจากหัวหน้าครัวเรือนที่ให้ข้อมูล เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนได้เข้าไปมีส่วนร่วมในการจัดตั้งกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรและมีการฝึกอบรมตลอดจนได้รับข้อมูลข่าวสารมากกว่ากลุ่มที่ไม่เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงทำให้เกิดความแตกต่างของการมีส่วนร่วม

ตารางที่ 25 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับการเป็นสมาชิกกลุ่ม
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

สมาชิกกลุ่มอนุรักษ์	จำนวน	Mean	SD	t	df	p-value
(n = 346)						
เป็น	249	1.76	0.306	-16.043	344	0.000
ไม่เป็น	97	1.10	0.426			

สมมติฐานที่ 11 การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของ
หัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลม
ตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งการฝึกอบรมของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่ม คือ
เคยได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และ ไม่เคยได้รับการฝึกอบรม
เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 2.00 และ 1.26
คะแนน ตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วม
ของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่ม โดยใช้สถิติ t- test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มี
ค่ากับ 0.000 ($t = -20.593$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่า
การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันมีส่วน
ร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมี
นัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 26 หัวหน้าครัวเรือนที่ให้ข้อมูล เคยฝึกอบรม
เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมีส่วนร่วมมากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ให้ข้อมูล ไม่เคย
ฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงทำให้เกิดความแตกต่าง ทั้งนี้เพราะหัวหน้า
ครัวเรือนที่ให้ข้อมูล เคยฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จะเป็นสมาชิกกลุ่ม
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นส่วนใหญ่

ตารางที่ 26 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับการได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

ฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	จำนวน (n=346)	Mean	SD	t	df	p-value
เคย	149	2.00	0.000	-20.593	344	0.000
ไม่เคย	197	1.26	0.439			

สมมติฐานที่ 12 การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งการได้รับข้อมูลของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่ม ได้แก่ ได้รับข่าวสาร และไม่ได้รับข่าวสาร โดยมีคะแนนการมีส่วนร่วมเฉลี่ย 1.55 และ 1.77 คะแนน ตามลำดับเมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มโดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 ($t = 2.823$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 27 ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนที่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มีส่วนร่วมน้อยกว่า หัวหน้าครัวเรือนที่ไม่ได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เกิดจากการพึ่งพิงเพื่อประกอบอาชีพในพื้นที่ป่าชายเลน เช่น การทำประมงพื้นบ้าน และความตระหนักถึงคุณค่าของการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากกว่า

ตารางที่ 27 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับการได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

การได้รับข่าวสาร เกี่ยวกับการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลน	จำนวน (n = 346)	Mean	SD	t	df	p-value
ได้รับ	302	1.55	0.498	2.823	344	0.000
ไม่ได้รับ	44	1.77	0.424			

สมมติฐานที่ 13 ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนออกเป็น 2 กลุ่ม คือคุ้นเคย มี ค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 1.66 คะแนน และ ไม่คุ้นเคย มี ค่าเฉลี่ย 1.16 คะแนน เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 2 กลุ่มโดยใช้สถิติ t-test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 ($t = -7.417$) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 28 ทั้งนี้ หัวหน้าครัวเรือนที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ได้รับการฝึกอบรม และแนะนำ การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ตลอดจนได้รับรู้คุณค่าของป่าชายเลนจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ และข้อมูลข่าวสาร มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่ ไม่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ จึงทำให้เกิดการมีส่วนร่วมมากกว่า

ตารางที่ 28 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับความคุ้นเคยกับ
เจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

ความคุ้นเคยกับ เจ้าหน้าที่ป่าไม้	จำนวน (n = 346)	Mean	SD	t	df	p-value
คุ้นเคย	290	1.66	0.475	-7.417	344	0.000
ไม่คุ้นเคย	56	1.16	0.371			

สมมติฐานที่ 14 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันมีผลทำให้การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกัน

ในการทดสอบสมมติฐานได้แบ่งความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือน ออกเป็น 3 กลุ่ม ตามตารางที่ 29 โดยมีค่าเฉลี่ยการมีส่วนร่วมเท่ากับ 2.00 , 1.85 และ 1.00 คะแนน ตามลำดับ เมื่อนำค่าเฉลี่ยดังกล่าวมาทดสอบเปรียบเทียบหาค่าความแตกต่างการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนทั้ง 3 กลุ่มโดยใช้สถิติ F- test ผลการวิเคราะห์ปรากฏว่า ค่า p ที่คำนวณได้ มีค่ากับ 0.000 (F = 533.955) ซึ่งมีค่าน้อยกว่า ค่า p ที่กำหนด จึงเป็นไปตามสมมติฐานที่ตั้งไว้ แสดงว่าความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนต่างกันมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราชแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 29

ตารางที่ 29 การทดสอบเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	จำนวน (n = 346)	Mean	SD	F	df	p-value
ความรู้น้อย (ต่ำกว่า 7 คะแนน)	10	2.00	0.000	533.955	2	0.000
ความรู้ปานกลาง (7-10 คะแนน)	213	1.85	0.311			
ความรู้มาก (11-14 คะแนน)	123	1.00	0.000			

การเปรียบเทียบรายคู่โดยวิธีเชฟเฟ้ (Scheffe method) ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนกับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้น้อยเกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน มากกว่าหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้ปานกลางและหัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้มาก อาจเนื่องมาจาก หัวหน้าครัวเรือนที่มีความรู้น้อยได้รับความรู้จากการฝึกอบรม และการแนะนำจากเจ้าหน้าที่ป่าไม้ มากกว่า จึงมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่า รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 30

ตารางที่ 30 การเปรียบเทียบรายคู่การมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนกับความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนที่ต่างกันในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

(n = 346)

ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	Mean	ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน		
		ความรู้น้อย	ความรู้ปานกลาง	ความรู้มาก
ความรู้น้อย (< 7 คะแนน)	2.00			1.00*
ความรู้ปานกลาง (7-10 คะแนน)	1.85			.89*
ความรู้มาก (11-14 คะแนน)	1.00			

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่า ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก มากที่สุด ได้แก่ การมีโครงการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก คิดเป็นร้อยละ 78.32 รองลงมาได้แก่ การส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนกับประชาชนในพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่จริง และการจัดสรรงบประมาณด้านการปลูกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก และการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ให้กับท้องถิ่นเข้าดำเนินโครงการคิดเป็นร้อยละ 69.36 เท่ากัน, ปัญหาประชากรในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือกันในการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกเท่าที่ควร คิดเป็นร้อยละ 67.63, หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรประชาสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุมพุกให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบอย่างทั่วถึง คิดเป็นร้อยละ 66.76, การเร่งปลูกป่าชายเลนและพัฒนาพื้นที่ให้มีความสวยงามและเจริญ ยิ่งขึ้นเพื่อการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพื่อที่จะได้มีรายได้มาสู่พื้นที่และ ท้องถิ่นคิดเป็นร้อยละ 65.90, ควรมีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบดูแลพื้นที่ป่าชายเลน แหลมตะลุมพุกอย่างจริงจัง และเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านในการทำหน้าที่ตลอดจนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต้องเพียงพอกับการปฏิบัติงานดูแลรักษาป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกคิดเป็นร้อยละ 64.16, การมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรภายในชุมชน เพื่อดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกคิดเป็นร้อยละ 63.36 และปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก น้อยที่สุด ได้แก่ ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาด้านความเจริญ โดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบ ที่เกิดขึ้นกับกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ คิดเป็นร้อยละ 62.14 รายละเอียดปรากฏตามตารางที่ 31

ตารางที่ 31 ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
จังหวัดนครศรีธรรมราช

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าชายเลน แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
1. ควรมีโครงการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ ประชาชน ในพื้นที่ เกี่ยวกับเรื่องของการมีส่วนร่วมของ ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	271	78.32	75	21.68
2. ควรส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน กับ ประชาชนในพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่ จริง	240	69.36	106	30.64
3. ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรภายในชุมชน เพื่อดำเนินงาน ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่า ชายเลนแหลมตะลุมพุก	220	63.36	126	36.42
4. หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรประชาสัมพันธ์ด้านการ มีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุมพุกให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบอย่างทั่วถึง	231	66.76	115	33.24
5. ควรจัดสรรงบประมาณด้านการปลูกป่าชายเลนแหลม ตะลุมพุกและการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ให้กับท้องถิ่นเข้าดำเนิน โครงการ	240	69.36	106	30.64
6. เกิดปัญหาประชากรในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือกันในการมี ส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก เท่าที่ควร	234	67.63	112	32.37
7. ควรเร่งปลูกป่าชายเลนและพัฒนาพื้นที่ให้มีความสวยงามและ เจริญ ยิ่งขึ้นเพื่อการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกให้ เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพื่อที่จะ ได้มีรายได้มาสู่พื้นที่ และท้องถิ่น	228	65.90	118	34.10
8. ควรมีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบดูแลพื้นที่ป่าชายเลน แหลมตะลุมพุกอย่างจริงจังและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้าน ในการทำหน้าที่ตลอดจนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต้องเพียงพอกับการ ปฏิบัติงานดูแลรักษาป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก	222	64.16	124	35.84

ตารางที่ 31 (ต่อ)

ปัญหาอุปสรรคและข้อเสนอแนะในการอนุรักษ์ป่าชายเลน แหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช	ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์			
	มี		ไม่มี	
	จำนวน	ร้อยละ	จำนวน	ร้อยละ
9. ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่มุ่งพัฒนาด้านความเจริญโดยไม่ได้คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ	215	62.14	131	37.86

ตารางที่ 32 สรุปผลการทดสอบสมมติฐานเพื่อหาความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของหัวหน้าครัวเรือนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกจังหวัดนครศรีธรรมราช

ตัวแปรอิสระ	t-test	F-test	p-value
1. อายุ		1.988	0.080
2. ระดับการศึกษา		1048.261	0.000
3. จำนวนสมาชิกในครัวเรือน	-24.828		0.000
4. ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน		83.125	0.000
5. ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน		69.854	0.000
6. อาชีพหลัก		578.390	0.000
7. อาชีพรอง		260.478	0.000
8. รายได้		141.238	0.000
9. ขนาดพื้นที่ถือครอง		3141.040	0.000
10. การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	-16.043		0.000
11. การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	-20.593		0.000
12. การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน	2.823		0.000
13. ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ของหัวหน้าครัวเรือน	-7.417		0.000
14. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน		533.955	0.000

บทที่ 5

สรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะ

การวิจัยเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ครั้งนี้เพื่อศึกษาลักษณะเศรษฐกิจและสังคมของประชาชน ระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ซึ่งสรุป อภิปรายและข้อเสนอแนะได้ดังนี้

สรุป

จากผลการวิจัยพบว่า

1. ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่เป็นเพศชาย คิดเป็นร้อยละ 71.10 มีอายุอยู่ในช่วง 31-50 ปี คิดเป็น ร้อยละ 26.01 นับถือศาสนาพุทธ คิดเป็นร้อยละ 85.26 ได้รับความศึกษาในระดับประถมศึกษา คิดเป็นร้อยละ 33.82

2. ข้อมูลสภาพเศรษฐกิจและสังคมของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า

2.1 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน ของครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีจำนวนสมาชิกในครัวเรือน 1-4 คน คิดเป็นร้อยละ 55.20 น้อยที่สุดมีจำนวนสมาชิก จำนวน 1 คน คิดเป็นร้อยละ 3.76

2.2 ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานพบว่า หัวหน้าครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ เกิดในหมู่บ้าน มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน 30-50 ปี คิดเป็นร้อยละ 65. น้อยที่สุด มีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานน้อยกว่า 30 ปี คิดเป็นร้อยละ 10.98

2.3 ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนผลการศึกษาพบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน 1-5 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 60.70 รองลงมา 10 กิโลเมตรขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 19.65 น้อยกว่า 1 กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 13.58 และระหว่าง 6-10

กิโลเมตร คิดเป็นร้อยละ 6.07 ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนมีค่าเฉลี่ย 4.38 กิโลเมตร ไกลที่สุด 15 กิโลเมตร และใกล้ที่สุด 0.75 กิโลเมตร

2.4 อาชีพหลักของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพหลักทำประมง คิดเป็นร้อยละ 41.33 ครัวเรือนน้อยที่สุด คือ อาชีพอื่นๆ เช่น ค้าขาย รับราชการ รับจ้าง คิดเป็นร้อยละ 23.12

2.5 อาชีพรองของครัวเรือน พบว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีอาชีพรับจ้างทั่วไป คิดเป็นร้อยละ 43.06 และมีอาชีพรองของครัวเรือนน้อยที่สุด คือ อาชีพอื่นๆ เช่น ทำธุรกิจส่วนตัว คิดเป็นร้อยละ 8.67

2.6 รายได้ของครัวเรือน ตัวอย่างส่วนใหญ่มีรายได้ 50,000 -100,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 41.91 รองลงมา มีรายได้ 50,000 บาท คิดเป็นร้อยละ 28.61 และมีรายได้จำนวนน้อยที่สุด ที่มีรายได้ มากกว่า 200,000 บาทขึ้นไป คิดเป็นร้อยละ 3.47 โดยมีรายได้ครัวเรือนเฉลี่ย 87,500 บาท มากที่สุด 250,000 บาท และน้อยที่สุด 45,000 บาท

2.7 ขนาดพื้นที่ถือครองของ ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีขนาดน้อยกว่า 6 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 58.67 รองลงมา มีที่ดิน 6-10 ไร่ คิดเป็นร้อยละ 20.23 และมีขนาดมากกว่า 15 ไร่เป็นจำนวนน้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 8.96 ครัวเรือนตัวอย่างมีขนาดพื้นที่ถือครองเฉลี่ย 5.57 ไร่ มากที่สุด 20 ไร่ และน้อยที่สุด 1 ไร่

2.8 การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน ปรากฏว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 71.91 โดยพบว่าเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ป่าชายเลน กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 36.10 รองลงมา เป็นสมาชิกกลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 20.52 และเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์นก น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 13.58

2.9 การฝึกอบรมหลักสูตรต่างๆ เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ผลการปรากฏว่า ครัวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่ไม่เคยฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 56.94 รองลงมา เคยฝึกอบรม คิดเป็นร้อยละ 43.06 โดยพบว่าเคยฝึกอบรมหลักสูตรการอนุรักษ์ป่าชายเลนมากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 28.03 และเคยฝึกอบรมหลักสูตรการป้องกันและดับไฟป่า น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 0.58

2.10 การรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ปรากฏว่า คริวเรือน ตัวอย่างส่วนใหญ่ได้รับรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน คิดเป็นร้อยละ 87.28 โดย ได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนผ่านผู้นำชุมชน มากที่สุด คิดเป็นร้อยละ 65.90 และได้รับรับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนผ่านองค์กรเอกชน น้อยที่สุด คิดเป็นร้อยละ 1.73

2.11 ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ ปรากฏว่า หัวหน้าคริวเรือนตัวอย่างส่วนใหญ่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ คิดเป็นร้อยละ 83.20 โดย ได้ไปเยี่ยมที่สำนักงาน และพบ ปะตามงานเลี้ยง

2.12 ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ป่าชายเลนของหัวหน้าคริวเรือนที่อาศัยอยู่ที่พื้นที่แหลมตะลุมพุก ปรากฏว่าหัวหน้าคริวเรือนที่ทำการศึกษามีความรู้อยู่ในระดับปานกลาง

3. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ในภาพรวมอยู่ในระดับน้อย โดยมีค่าเฉลี่ยทุกด้านเท่ากับ 1.88 คะแนน เมื่อแยกเป็นรายด้านซึ่งมี 4 ด้าน ปรากฏว่า ด้านการศึกษาปัญหามีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.93 คะแนน ด้านการวางแผน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อย มีค่าเฉลี่ย 1.79 คะแนน ด้านการปฏิบัติตามแผน มีส่วนร่วมอยู่ในระดับน้อยมีค่าเฉลี่ย 1.65 คะแนน ด้านการติดตามประเมินผล มีส่วนร่วมอยู่ในระดับปานกลาง มีค่าเฉลี่ย 2.15 คะแนน

4. ปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช พบว่าปัญหาที่สำคัญที่สุด คือ การมีโครงการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่เกี่ยวกับเรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ยังมีโครงการจัดฝึกอบรมน้อยเกินไป ปัญหารองลงมาได้แก่ ขาดการส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนกับประชาชนในพื้นที่ โดยการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่จริง และการจัดสรรงบประมาณด้านการปลูกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก และปัญหาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกให้กับท้องถิ่นเข้าดำเนิน โครงการยังมีน้อย ปัญหาประชากรในพื้นที่ไม่ให้ความร่วมมือในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกเท่าที่ควร

5. ผลการทดสอบสมมติฐาน ปรากฏว่า ระดับการศึกษาของหัวหน้าคริวเรือน จำนวนสมาชิกในคริวเรือน ระยะเวลาการตั้งถิ่นฐาน ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลน อาชีพหลัก

ของหัวหน้าครัวเรือน อาชีพรองของหัวหน้าครัวเรือน รายได้ของครัวเรือน ขนาดพื้นที่ถือครองของหัวหน้าครัวเรือน การเป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การได้รับการฝึกอบรมเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน การได้รับรู้ข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้และความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือน มี ผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช อย่างมีนัยสำคัญที่ระดับ 0.05 ยกเว้น อายุ ไม่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยสามารถนำมาอภิปรายผลได้ ดังนี้ จากผลการวิจัยพบว่า ประชาชนส่วนใหญ่ให้ความร่วมมือในการมีส่วนร่วมอนุรักษ์ป่าชายเลนอยู่ในระดับน้อย ทั้งนี้อาจเป็นเพราะประชาชนขาดความรู้เกี่ยวกับป่าชายเลน ทำให้มองไม่เห็นความสำคัญ และประโยชน์ที่จะได้รับจากป่าชายเลน ซึ่งสอดคล้องกับผลงานวิจัยของ สรศักดิ์ จันทร์สว่าง (2546) ได้ศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านวังกะ ตาบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี พบว่าปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ ได้แก่ เชื้อชาติ ระยะเวลาในการตั้งถิ่นฐาน ความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้และศรัทธาและความเชื่อมั่นในบทบาทพระสงฆ์ สุกัญญา มารศรี (2543) ได้ศึกษาการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนพบว่า ชาวบ้านมีการมีส่วนร่วม โดยอ้อมที่มีได้ตั้งใจ และไม่เป็นทางการเป็นส่วนมาก เนื่องจากวิถีการดำรงชีวิตของชาวบ้าน และพบว่า ปัญหาอนุรักษ์ป่าชายเลนของประชาชนในท้องถิ่น คือการขาดความช่วยเหลือ และขาดข้อมูลที่ถูกต้องในการอนุรักษ์ป่าชายเลนจากเจ้าหน้าที่ของรัฐ จึงเสนอให้มีการจัดอบรม และประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนเข้าใจและตระหนักถึงความสำคัญของการอนุรักษ์ให้มากยิ่งขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากผลการศึกษา พบว่าหัวหน้าครีวเรือนมีความคาดหวังที่จะได้รับประโยชน์จากป่าชายเลนในระดับสูง โดยการได้รับข้อมูลจากผู้นำชุมชน ดังนั้นหน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หัวหน้าครีวเรือนในพื้นที่ได้ตระหนักถึงคุณค่าประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการอนุรักษ์ป่าชายเลน โดยอาศัยความร่วมมือจากผู้นำชุมชนเป็นแกนนำในการประชาสัมพันธ์ อีกทั้งหัวหน้าครีวเรือนส่วนใหญ่ไม่เคยได้รับการฝึกอบรมหรือดูงานต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลน ดังนั้นจึงควรมีการจัดการฝึกอบรมหรือดูงานตามสถานที่ต่างๆ ที่เกี่ยวข้องกับป่าชายเลนให้กับหัวหน้าครีวเรือนเพื่อเพิ่มความรู้และทักษะให้สามารถนำไปดำเนินกิจกรรมในการจัดการป่าชายเลนในท้องถิ่นได้ ภาครัฐที่เกี่ยวข้องควรประชาสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน แหลมตะลุงพุก ให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบอย่างทั่วถึง ควรมีการปลูกป่าชายเลนและพัฒนาพื้นที่ให้มีความสวยงามและเจริญยิ่งขึ้น เพื่อการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุงพุกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพื่อที่จะได้มีรายได้มาสู่ชุมชน และท้องถิ่น ควรมีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบดูแลพื้นที่ป่าชายเลน แหลมตะลุงพุกอย่างจริงจังและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านในการทำหน้าที่ตลอดจนเจ้าหน้าที่ป่าไม้ต้องมีเพียงพอกับการปฏิบัติงาน ดูแลรักษาป่าชายเลนแหลมตะลุงพุก ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรภายในชุมชน เพื่อดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุงพุก

จากผลการศึกษาระดับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครีวเรือนกลุ่มตัวอย่าง พบว่า อยู่ในระดับน้อย จึงควรมีการประชาสัมพันธ์ให้หัวหน้าครีวเรือนเห็นถึงประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน และมีการจัดฝึกอบรมความรู้ให้แก่หัวหน้าครีวเรือน เพื่อกระตุ้นให้หัวหน้าครีวเรือนเข้ามามีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนสูงขึ้น

จากผลการทดสอบสมมุติฐานพบว่า หัวหน้าครีวเรือนที่มีรายได้มาก ขนาดพื้นที่ถือครองมาก จะมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนมากกว่าหัวหน้าครีวเรือนที่มีรายได้น้อยขนาดพื้นที่ถือครองน้อย ดังนั้นจึงควรมีการดูแลเรื่องที่ดินให้แก่หัวหน้าครีวเรือนที่มีพื้นที่ทำการเกษตรน้อย ได้มีที่ดินสำหรับทำการเกษตรอย่างเพียงพอ โดยไม่กระทบต่อหัวหน้าครีวเรือนโดยรวมและระบบนิเวศน์ในพื้นที่ รวมทั้งส่งเสริมให้หัวหน้าครีวเรือนเลี้ยงสัตว์เพื่อเป็นรายได้เสริมให้กับครอบครัว

การศึกษาครั้งต่อไป ควรจะศึกษาเกี่ยวกับกลยุทธ์ในการจัดการองค์ความรู้เกี่ยวกับเรื่องการใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำการเกษตรกรรมที่ก่อให้เกิดประโยชน์แก่หัวหน้าครัวเรือนในท้องถิ่น และควรจะศึกษาเกี่ยวกับการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนในพื้นที่การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนของหัวหน้าครัวเรือนในท้องถิ่น และควรจะศึกษาเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรคในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

เอกสารและสิ่งอ้างอิง

กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง. 2547. **ทรัพยากรป่าชายเลน**. กรุงเทพฯ: ฝ่ายเผยแพร่ ประชาสัมพันธ์. กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.

กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อม. 2540. **ป่าชายเลนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรชายฝั่งทะเล**. พิมพ์ครั้งที่ 5 กรุงเทพฯ: กรมส่งเสริมคุณภาพสิ่งแวดล้อมกระทรวงวิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และสิ่งแวดล้อม.

กมล สุคประเสริฐ. 2540. **การวิจัยปฏิบัติการแบบการมีส่วนร่วมของผู้ปฏิบัติงาน**. พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพฯ: สำนักงานประสานงานโครงการพัฒนาทรัพยากรมนุษย์. กระทรวงศึกษาธิการ.

เกษม จันทร์แก้ว. 2540. **สิ่งแวดล้อมศึกษา**. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.

โกสิทธิ์ นิลรัตน์. 2547. **ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในโครงการกำแพงไม้ไผ่เพื่อ ป้องกันการกัดกร่อนของดินชายฝั่งทะเลในพื้นที่ป่าชายเลนบ้านสีผึ้ง ตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ**. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการ บริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

วันชัย วัฒนศัพท์. 2543. **คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชนในการตัดสินใจของชุมชน**. แปลจาก International Association of Public Participation Practitioners, นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

เจิมศักดิ์ ปิ่นทอง. 2535. **วิวัฒนาการของการบุกเบิกที่ดินทำกินในเขตป่า**. กรุงเทพฯ: สถาบัน ชุมชนท้องถิ่นพัฒนาศึกษา.

ชูเกียรติ ภัยลี. 2536. **การศึกษาเปรียบเทียบการมีส่วนร่วมของประชาชนในการป้องกันและปราบปรามอาชญากรรมระหว่างเขตพื้นที่ที่มีการปฏิบัติงานกับเขตพื้นที่ที่ไม่มีการปฏิบัติงานของตำรวจชุมชน**. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ไชยชนะ สุทธิวรชัย. 2536. ปัจจัยการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน: ศึกษาเฉพาะกรณีอำเภอพานทอง จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ถวิลวดี บุรีกุล. 2548. การมีส่วนร่วม แนวคิด ทฤษฎีและกระบวนการ. นนทบุรี: สถาบันพระปกเกล้า.

ทวีทอง หงส์วิวัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของประชาชนพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

เทพมุนินทร์ จินพละ. 2547. การจัดการทรัพยากรป่าชายเลนบริเวณ คลองปากพยิง. รายงานวิชาการจัดการแบบผสมผสาน. สำนักวิชาวิศวกรรมศาสตร์และทรัพยากร. นครศรีธรรมราช: มหาวิทยาลัยวลัยลักษณ์.

เทียมใจ คมกฤส. 2536. โครงสร้างของไม้ป่าชายเลน. กรุงเทพฯ: บริษัท ฉลองรัตน์ จำกัด.

นรินทร์ชัย พัฒนพงศา. 2547. การมีส่วนร่วม: หลักการพื้นฐาน เทคนิคและกรณีตัวอย่าง: เชียงใหม่: สิริลักษณ์การพิมพ์.

นิรันดร์ จงวุฒิเวทย์. 2527. “กลวิธี แนวทาง วิธีการส่งเสริมการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาชุมชน”. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศักดิ์โสภารการพิมพ์.

นิวัติ เรืองพานิช. 2533. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม คู่มือสำหรับการสอนและฝึกอบรม. กรุงเทพฯ: อักษรสยามการพิมพ์.

บวรศักดิ์ อุวรรณโณ และถวิลวดี บุรีกุล. 2549. ประชาธิปไตยแบบมีส่วนร่วม. พิมพ์ครั้งที่ 2. นนทบุรี:สถาบันพระปกเกล้า.

บรรจง กณะกาสัย. 2540. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนาป่าชายเลน: ศึกษาเฉพาะ กรณี จังหวัดชลบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปกรณ์ ปรียากร. 2530. ทฤษฎีแนวคิดและกลยุทธ์เกี่ยวกับการพัฒนา. กรุงเทพฯ: คณะรัฐประศาสนศาสตร์, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

ประภาพร ศรีสถิตย์ธรรม. 2543. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการชุมชนในการจัดการสิ่งแวดล้อม: ศึกษาเฉพาะกรณีของชุมชน ในเขตเทศบาลนคร จังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชารัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

ปริศนา โกละสุด. 2534. การมีส่วนร่วมในกิจกรรมของชุมชน: ศึกษาเปรียบเทียบผู้เคยย้ายถิ่นและผู้ที่ไม่เคยย้ายถิ่น. กรุงเทพฯ: วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการพัฒนาสังคม, สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์.

พัชรี ลีโรรส. 2546. คู่มือการมีส่วนร่วมของประชาชน. เอพีเอ ปริทัศน์ เล่มที่ 5. กรุงเทพฯ: มูลนิธิปฏิญาณมหาบัณฑิตนักบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

ไพรัตน์ เตชะรินทร์. 2527. นโยบายและกลวิธีการมีส่วนร่วมของชุมชนในยุทธศาสตร์ การพัฒนาในปัจจุบัน. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์ศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาวิทยาลัยมหิดล.

ไพโรจน์ สุขสัมฤทธิ์. 2534. “การมีส่วนร่วมของประชาชน”. เอกสารประกอบการฝึกอบรมหลักสูตรการพัฒนาและส่งเสริมความร่วมมือด้านป่าไม้. กรุงเทพฯ: กรมป่าไม้.

มงคล จันทร์ส่อง. 2544. การมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าไม้ของสมาชิกสภาองค์การบริหารส่วนตำบล อำเภอชนแดน จังหวัดเพชรบูรณ์. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

- มานะ บุญยานันต์. 2542. การมีส่วนร่วมของผู้นำชุมชนในการอนุรักษ์ป่าชุมชนซับจำปา อำเภอท่าหลวง จังหวัดลพบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วรลักษณ์ ไชยทัฬห. 2544. การจัดการกระบวนการเรียนรู้แบบมีส่วนร่วม. เชียงใหม่: สถาบันส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน.
- วิชัย เทียนน้อย. 2533. การอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ. (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- วีระบุษย์ โพธิ์ถาวร. 2550. การมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชนบ้านห้วยโศ ตำบลแม่ยม อำเภอแม่สะเรียง จังหวัดแม่ฮ่องสอน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาการจัดการทรัพยากร, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- ศรีปริยญา รูปกระจ่าง. 2539. การมีส่วนร่วมของการพัฒนาในการส่งเสริม และรักษาคุณภาพสิ่งแวดล้อมในชนบท. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สถาพร อิทธิพงษ์. 2538. การมีส่วนร่วมของคณะกรรมการสภาตำบลในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : กรณีศึกษาอำเภอท่าใหม่ และกิ่งอำเภอนามายอบ จังหวัดจันทบุรี. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษา, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- สมศักดิ์ พิริโยธธา. 2542. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมในการจัดการป่าชายเลนชุมชนบางเตย อำเภอเมือง จังหวัดพังงา. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการจัดการป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สมพงษ์ กรทอง. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรท้องถิ่นในการจัดการสวนป่ายูบใหญ่-ซับเหว อำเภอมวกเหล็ก จังหวัดสระบุรี. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สรศักดิ์ จันทร์สว่าง. 2546. ปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับการมีส่วนร่วมของราษฎรในการอนุรักษ์ป่าชุมชนบ้านวังกะ ตำบลหนองลู อำเภอสังขละบุรี จังหวัดกาญจนบุรี. วิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สากล สถิติวิทยานันท์. 2531. ภูมิศาสตร์ชนบท. กรุงเทพฯ: สำนักพิมพ์โอเดียนสโตร์.

สามัคคี บุญยะวัฒน์. 2541. ป่าต้นน้ำลำธารและการกำหนดชั้นคุณภาพลุ่มน้ำ. ควบคู่กับการพัฒนาทรัพยากรป่าไม้. กรุงเทพฯ: ศูนย์วิจัยป่าไม้ คณะวนศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุกัญญา มารศรี. 2543. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลน : ศึกษาเฉพาะกรณี หมู่ที่ 10 บ้านสามัคคี ตำบลบางขุนไทร อำเภอบ้านแหลม จังหวัดเพชรบุรี. วิทยานิพนธ์ ศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาพัฒนาสังคม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุบงกช จามิกร. 2526. สถิติวิเคราะห์สำหรับงานวิจัยด้านสังคมศาสตร์. กรุงเทพฯ: ภาควิชาสถิติ คณะวิทยาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุเมธ ทราญแก้ว. 2536 . ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ: ศึกษาเฉพาะโครงการมีส่วนร่วมของประชาชนในการจัดการทรัพยากรธรรมชาติ จังหวัดอุดรธานี. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

สุริย์ ตันท์ศรีสุโรจน์. 2531. การมีส่วนร่วมในการพัฒนาคุณภาพสิ่งแวดล้อมของผู้นำเยาวชนคลองจั่นเขตบางกะปิ กรุงเทพมหานคร. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร์มหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สุรพล สุคารา. 2532. “การจัดสถานะแวดล้อมเพื่อการพัฒนา”. กรุงเทพฯ: จดหมายข่าวสภาวะแวดล้อม.

สุวรรณี คงทอง. 2536. การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนชุมชนในอำเภอสิเกา จังหวัดตรัง. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาวิทยาศาสตร์สิ่งแวดล้อม, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

สถานีพัฒนาป่าชายเลนที่ 15. 2550. ข้อมูลป่าสงวนแห่งชาติป่าเลนปากพองฝั่งตะวันออกและป่าเลนเกาะไชย.

สำนักงานนโยบายและแผนทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. 2547. รายงานผลการสำรวจเบื้องต้นเพื่อปรับปรุงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: กรมทรัพยากรทางทะเลและชายฝั่ง.

สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. 2549. แนวทางการมีส่วนร่วมของประชาชนและการประเมินผลกระทบสิ่งแวดล้อมทางสังคมในกระบวนการวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กรุงเทพฯ: สำนักวิเคราะห์ผลกระทบสิ่งแวดล้อม. กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม.

สำนักงานสถิติแห่งชาติ. 2550. ข้อมูลสถิติประชากรและข้อมูลที่เกี่ยวข้องของจังหวัดนครศรีธรรมราช. (Online): [http:// www.nso.go.th](http://www.nso.go.th), 19 พฤศจิกายน 2550.

อकिन รพีพัฒน์. 2527. การมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาชนบทในสภาพสังคมและวัฒนธรรมไทยในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการพัฒนา. กรุงเทพฯ: ศูนย์การศึกษานโยบายสาธารณสุข, มหาลัษณ์มหิดล.

องค์การบริหารส่วนตำบลแหลมตะลุมพุก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2550. ข้อมูลประชากรในหมู่บ้านตำบลแหลมตะลุมพุก. (อัดสำเนา)

องค์การบริหารส่วนตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก อำเภอปากพนัง จังหวัดนครศรีธรรมราช. 2550. ข้อมูลประชากรในหมู่บ้านตำบลปากพนังฝั่งตะวันออก. (อัดสำเนา)

อิทธิเดช รัตนวงศ์. 2545. ปัจจัยที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของราษฎรในการจัดการป่าชุมชน ท้องที่
บ้านใหม่จัดสรร ตำบลร้องเข็ม อำเภอร้องกวาง จังหวัดแพร่. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตร
มหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

อมรา พงศาพิชญ์. 2547. โครงการสร้างและพัฒนาตัวชี้วัดคุณภาพชีวิตและพัฒนาสังคม
โดยชุมชนมีส่วนร่วม. กรุงเทพฯ: ศรีเมืองการพิมพ์.

อำนาจ แสนเสนาะ. 2545. ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจและสังคมที่มีผลต่อการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการอนุรักษ์สวนป่าโครงการปลูกป่าถาวรเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระ
พระเจ้าอยู่หัว เนื่องในวโรกาสทรงครองราชย์ปีที่ 50 กรณีศึกษา: แปลงปลูกป่า FPT
25 ตำบลป่าแลวหลวง อำเภอสันติสุข จังหวัดน่าน. วิทยานิพนธ์วิทยาศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาการบริหารทรัพยากรป่าไม้, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.

Cohen, J. and N.T.Uphoff. 1980. **Rural Development Participation** . Ithaca. Cornell
University.

Maslow, H. 1954. **Motivation and Personality**. New York: Harper and Brothers.

World Health Organization. 1981. **Community Involvement in Health for Primary Health
Care**. Geneva: WHO.

Yamane, T . 1973. **Statistics : An Introductory Analysis 3 rd ed**.Tokyo: Harper International
Edition.

แบบสอบถามเลขที่

แบบสอบถามประกอบการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัด นครศรีธรรมราช

คำชี้แจง

แบบสอบถามนี้เป็นส่วนหนึ่งของวิทยานิพนธ์ เรื่องการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช ของนิสิตปริญญาโท สาขาวิชาการจัดการทรัพยากร มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์ เพื่อนำผลการศึกษาไปใช้ประโยชน์ในด้านการมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน ในการวางแผนจัดการทรัพยากรป่าชายเลนให้ยั่งยืนสืบไป โดยข้อมูลที่ท่านตอบทั้งหมดจะถือเป็นความลับ ซึ่งเนื้อหาของแบบสอบถามนี้ประกอบด้วยข้อคำถาม 3 ส่วน ดังนี้

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไป เกี่ยวกับสถานภาพส่วนบุคคล ลักษณะทางเศรษฐกิจ สังคม และข้อมูล อื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องของหัวหน้าครัวเรือน หรือผู้แทนหัวหน้าครัวเรือน

ส่วนที่ 2 ข้อมูลเกี่ยวกับการวัดการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรค และข้อเสนอแนะ เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

แบบสอบถามประกอบการวิจัย

เรื่อง การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะคุมพุก จังหวัด
นครศรีธรรมราช

ส่วนที่ 1 ข้อมูลทั่วไปของประชาชนผู้ตอบแบบสอบถาม

ชื่อผู้ตอบแบบสอบถาม.....นามสกุล.....

บ้านเลขที่.....หมู่ที่.....ชื่อหมู่บ้าน.....

ตำบล.....อำเภอ.....จังหวัด.....

วัน เดือน ปี ที่ตอบแบบสอบถาม.....

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ลงใน () หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้สมบูรณ์

1. เพศของหัวหน้าครัวเรือนที่ตอบแบบสอบถาม

- () 1) เพศชาย () 2) เพศหญิง

2. อายุ.....ปี (อายุจริงนับจำนวนเต็มเป็นปี)

3. การนับถือศาสนา

- () 1) ศาสนาพุทธ () 2) ศาสนามุสลิม
() 3) คริสต์ศาสนา () 4) อื่นๆ ระบุ.....

4. ระดับการศึกษาของท่าน

- () 1) ไม่ได้เรียนหนังสือ
() 2) เรียนหนังสือจบการศึกษาสูงสุด ชั้น/ ระดับ.....

5. ครั้วเรือนของหัวหน้าครั้วเรือนมีจำนวนสมาชิกในครั้วเรือนเพศชาย จำนวน.....คน
 มีจำนวนสมาชิกในครั้วเรือนเพศหญิง จำนวน.....คน
 รวมจำนวนสมาชิกในครั้วเรือนทั้งสิ้น จำนวน.....คน
6. การที่ครั้วเรือนของหัวหน้าครั้วเรือนมีภูมิตำเนาเดิมอยู่ในหมู่บ้านแห่งนี้ หรือย้ายถิ่นฐานมาจากที่
 อื่นอยากทราบว่า ครั้วเรือนของหัวหน้าครั้วเรือนมีระยะเวลาการตั้งถิ่นฐานในหมู่บ้านนี้ รวมเป็น
 ระยะเวลา ประมาณ.....ปี
7. ระยะทางระหว่างบ้านพักและป่าชายเลนอยู่ห่างกัน ประมาณ.....กิโลเมตร
8. ครั้วเรือนของหัวหน้าครั้วเรือนประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพหลัก(เลือกตอบอาชีพที่ทำรายได้
 สูงสุดอาชีพเดียว)
- () 1) เกษตรกรรม
() 1.1) ทำนาข้าว	() 1.2) เลี้ยงสัตว์
() 1.3) ทำนาทุ้ง/เลี้ยงกุ้ง	() 1.4) ทำสวนผลไม้
() 1.5) เลี้ยงปลา	() 1.6) ปลุกพืชผักสวนครั้ว
() 1.7) เลี้ยงปู/เลี้ยงหอย	() 1.8) อื่น ๆ (ระบุ).....
- () 2) ทำการประมง () 3) ค้าขาย
- () 4) รับราชการ () 5) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- () 6) ธุรกิจส่วนตัว () 7) รับจ้างทั่วไป (ระบุชนิดของงานที่รับจ้าง).....
- () 8) อื่น ๆ (ระบุ).....

9. คร่าวเรือนของหัวหน้าครัวเรือนประกอบอาชีพใดเป็นอาชีพรอง (อาชีพที่ทำรายได้รองจากอาชีพหลัก)

- () 1) ไม่มีอาชีพรอง
- () 2) มีอาชีพรอง ได้แก่ (เลือกตอบอาชีพที่ทำรายได้รองจากอาชีพหลักเพียงอาชีพเดียว)
- () 1) เกษตรกรรม
() 1.1) ทำนาข้าว	() 1.2) เลี้ยงสัตว์
() 1.3) ทำนาถั่ว/เลี้ยงกุ้ง	() 1.4) ทำสวนผลไม้
() 1.5) เลี้ยงปลา	() 1.6) ปลุกพืชผักสวนครัว
() 1.7) เลี้ยงปู/เลี้ยงหอย	() 1.8) อื่น ๆ (ระบุ).....
- () 2) ทำการประมง () 3) ค้าขาย
- () 4) รับราชการ () 5) พนักงานรัฐวิสาหกิจ
- () 6) ธุรกิจส่วนตัว () 7) รับจ้างทั่วไป (ระบุชนิดของงานที่รับจ้าง).....
- () 8) อื่น ๆ (ระบุ).....

10. รายได้ของครอบครัวของท่านในรอบปีที่ผ่านมา โดยที่ยังไม่ได้มีการหักค่าใช้จ่ายแต่อย่างใด มีรายได้รวมกันโดยประมาณ คิดเป็นเงิน.....บาท จำแนกเป็น

- 10.1 รายได้รวมจากอาชีพหลักต่อปี เป็นเงิน.....บาท
- 10.2 รายได้รวมจากอาชีพรองต่อปี เป็นเงิน.....บาท
- 10.3 รายได้พิเศษเพิ่มเติมอื่นๆต่อปี เป็นเงิน.....บาท

11. ครอบครัวของหัวหน้าครัวเรือนมีขนาดพื้นที่ถือครองในลักษณะใด และมีจำนวนกี่ไร่ (ให้นับรวมที่ดินที่ตั้ง บ้านเรือนที่อยู่อาศัย ที่ทำกินและที่ดินอื่น ๆ ที่มีอยู่ทั้งหมด)

- () 1) ที่ดินของตนเอง จำนวน.....แปลง รวมเนื้อที่.....ไร่
- () 2) ที่เช่าผู้อื่น จำนวน.....แปลง รวมเนื้อที่.....ไร่
- () 3) รวมเป็นที่ดิน จำนวน.....แปลง รวมเนื้อที่.....ไร่

12. ปัจจุบันหัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลในครัวเรือนของหัวหน้าครัวเรือน ได้เป็นสมาชิกกลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน บ้างหรือไม่

- () 1) ไม่เป็น
- () 2) เป็น โดยเป็นสมาชิก (ตอบทุกข้อที่หัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลในครอบครัวเป็นสมาชิกกลุ่ม)
- () 2.1) กลุ่มผู้เลี้ยงสัตว์น้ำ () 2.2) กลุ่มอนุรักษ์นก
- () 2.3) กลุ่มอนุรักษ์สัตว์น้ำชายฝั่ง () 2.4) กลุ่มราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน
- () 2.5) กลุ่มผู้ประกอบการประมง () 2.6) กลุ่มอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน
- () 2.7) อื่น ๆ (ระบุ).....

13. หัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลในครัวเรือนของท่านเคยได้เข้ารับการฝึกอบรมหลักสูตรต่าง ๆ ที่หน่วยงานด้านป่าชายเลนได้จัดการฝึกอบรมขึ้นบ้างหรือไม่

- () 1) ไม่เคย
- () 2) เคย โดยอบรมหลักสูตร (ระบุให้ครบทุกหลักสูตรที่เคยได้รับการฝึกอบรม)
- () 2.1) การอนุรักษ์ป่าชายเลน () 2.2) การเพาะชำกล้าไม้
- () 2.3) ป่าชายเลนชุมชน () 2.4) เยาวชนอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน
- () 2.5) การปลูกป่าชายเลน () 2.6) การอนุรักษ์ปะการังในทะเล
- () 2.7) การป้องกันและดับไฟป่า () 2.8) หลักสูตรอื่นๆที่เกี่ยวข้อง(ระบุ).....

14. ท่านได้รับข้อมูลข่าวสารด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เช่น การสงวน การปลูกฟื้นฟู การดูแลรักษาและอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนบ้างหรือไม่

- () 1) ไม่ได้รับ
- () 2) ได้รับ โดยได้รับจาก (ตอบทุกข้อที่ท่านหรือสมาชิกในครอบครัวได้รับ)
- () 2.1) โทรทัศน์ () 2.2) วิทยุ
- () 2.3) หนังสือพิมพ์ () 2.4) เจ้าหน้าที่ป่าไม้
- () 2.5) แผ่นพับ/โปสเตอร์ () 2.6) เจ้าหน้าที่หน่วยงานอื่นของรัฐ
- () 2.7) วิทยุไอ/ภาพยนตร์ () 2.8) ญาติพี่น้อง/เพื่อนบ้าน
- () 2.9) ผู้นำชุมชน () 2.10) องค์กรเอกชน
- () 2.11) หอกระจายข่าวในหมู่บ้าน () 2.12) อื่น ๆ (ระบุ).....

15. หัวหน้าครัวเรือนหรือบุคคลในครัวเรือนของท่านมีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าชายเลนหรือไม่
(การมีความคุ้นเคยในกิจกรรมหรืออื่นๆ)

- () 1) ไม่มีความคุ้นเคย
- () 2) มีความคุ้นเคยได้แก่ (ระบุให้ครบทุกกิจกรรมที่มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าชายเลน)
 - () 2.1) มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการไปเยี่ยมชมเจ้าหน้าที่ที่สำนักงาน
จำนวน.....ครั้ง
 - () 2.2) มีความคุ้นเคยกับเจ้าหน้าที่ป่าไม้ในการพบปะสังสรรค์ตามงานเลี้ยงต่างๆ
เป็นประจำ
จำนวน.....ครั้ง
 - () 2.3) มีความคุ้นเคยอื่นๆ ระบุ.....
จำนวน.....ครั้ง

16. ความรู้เกี่ยวกับการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

คำชี้แจง โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงในช่อง “ ถูก ” หรือ “ ผิด ” ทำยคำถามในแต่ละข้อตามความคิดเห็นของท่านเพียงข้อละคำตอบเดียว และตอบให้ครบทุกข้อ

ข้อความ	ถูก	ผิด
1. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน หมายถึงการรู้จักใช้ทรัพยากรป่าชายเลนด้วย วิธีการสงวนบำรุง ดูแล รักษา และใช้ประโยชน์อย่างชาญฉลาด ให้เกิดประโยชน์สูงสุดใช้ได้นานที่สุด		
2. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลน เป็นหน้าที่ของหน่วยงานภาครัฐเท่านั้นประชาชนในท้องถิ่นไม่มีส่วนร่วมในการดำเนินการแต่อย่างใด		
3. การเพาะเลี้ยงสัตว์น้ำชายฝั่ง เช่นก ารเลี้ยงกุ้งกุลาดำ จะส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลนรวมถึงส่งผลกระทบต่อระบบนิเวศป่าชายเลนรวมถึงส่งผลให้พื้นที่ป่าชายเลนในป่านั้นๆลดน้อยลง		
4. การอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนเป็นการรักษาทรัพยากรป่าชายเลนให้คงอยู่นานที่สุดโดยไม่ให้มีการใช้ประโยชน์จากทรัพยากรป่าชายเลนโดยตรงเด็ดขาด		
5. การทำการประมงที่ผิดวิธี ไม่มีผลต่อการลดลงของสัตว์น้ำในพื้นที่และไม่ส่งผลต่อการลดลงของพื้นที่ป่าชายเลนในพื้นที่นั้นๆแต่อย่างใด		
6. การที่พื้นที่ป่าชายเลนมีความอุดมสมบูรณ์ จะสามารถช่วยในการป้องกันหรือลดความรุนแรงของกระแสน้ำและลมพายุลงได้		
7. การใช้พื้นที่ป่าชายเลนเพื่อทำการเกษตรด้านต่างๆจะก่อให้เกิดประโยชน์แก่ประชาชนและประเทศชาติมากกว่าปล่อยให้คงสภาพเป็นป่าชายเลนอยู่ดั้งเดิม		
8. พื้นที่ป่าชายเลนที่มีความอุดมสมบูรณ์มีส่วนทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถหาอาหารทั้งที่เป็นพืชและสัตว์ จากพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าวได้มากขึ้น		
9. ความอุดมสมบูรณ์ของป่าชายเลน จะมีส่วนในการช่วยทำให้ฝนตกถูกต้องตามฤดูกาล เช่นเดียวกับป่าบก		
10. พื้นที่ป่าชายเลนที่ถูกบุกรุกทำลายจนหมดสภาพป่าลงไป จะไม่สามารถกลับฟื้นคืนสภาพเดิมหรือทดแทนขึ้นใหม่ได้เองตามธรรมชาติ		

ข้อความ	ถูก	ผิด
11. การตัดไม้ในพื้นที่ป่าชายเลนมาเผาถ่านสามารถทำได้ เนื่องจากจะทำให้ประชาชนมีรายได้เพิ่มขึ้นและช่วยทำให้ต้นไม้ที่ตัดแตกกิ่งก้านได้มากขึ้น		
12. การปลูกป่าเพื่อฟื้นฟูสภาพป่าชายเลน จะช่วยทำให้พื้นที่ป่าชายเลนกลับคืนสู่สภาพความสมบูรณ์ตามธรรมชาติได้เร็วขึ้น		
13. การอนุรักษ์พื้นที่ป่าชายเลนให้เกิดความสมบูรณ์ จะส่งผลทำให้ประชาชนในพื้นที่สามารถมีอาชีพเสริมและมีรายได้เพิ่มจากพื้นที่ป่าชายเลนดังกล่าวได้		
14. พื้นที่ป่าชายเลนที่ได้เสริมสภาพไปแล้ว ประชาชนทั่วไปสามารถเข้าไปครอบครองทำประโยชน์ได้ตามใจชอบ		

ส่วนที่ 2 ลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

17. ลักษณะและระดับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

คำชี้แจง กรุณากรอกข้อมูลลงในช่องว่าง ตามความเป็นจริงของท่านหรือบุคคลในครัวเรือนของท่านในแต่ละข้อที่ได้กำหนดไว้

() 1) ไม่เคยมีส่วนร่วม

() 2) เคยมีส่วนร่วม ดังนี้

การมีส่วนร่วมเป็นเจ้าของที่ราษฎรอาสาสมัครพิทักษ์ป่าชายเลน (รสทช.)

กิจกรรม	จำนวนครั้งที่ดำเนินการกิจกรรมในรอบปี	จำนวนครั้งที่ท่านเข้าร่วมกิจกรรม
1. ด้านการศึกษาปัญหา		
1.1 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาการใช้ประโยชน์จากป่าชายเลนแหลมตะดุมพุก		
1.2 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการป้องกันการลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลน		

กิจกรรม	จำนวนครั้งที่ ดำเนินการ กิจกรรมในรอบปี	จำนวนครั้งที่ท่าน เข้าร่วมกิจกรรม
1.3 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการ คุ้มครองสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนแหลม ตะลุมพุก		
1.4 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการเกิด การกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่จากคลื่นทะเล		
1.5 ท่านได้มีส่วนร่วมในการศึกษาปัญหาการ ลักลอบนุกรุกแผ้วถางป่าชายเลนในพื้นที่		
2. ด้านการวางแผน		
2.1 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนการใช้ประโยชน์ จากป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก		
2.2 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการ ลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลน		
2.3 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนคุ้มครองสัตว์ป่า		
2.4 ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนป้องกันการเกิด การกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่จากคลื่นทะเล		
2.5.ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนเฝ้าระวังการ ลักลอบนุกรุกแผ้วถางป่าชายเลนในพื้นที่		
2.6.ท่านมีส่วนร่วมในการวางแผนดำเนินกิจกรรม การติดตามและดูแลป่าชายเลน		
3. ด้านการปฏิบัติตามแผน		
3.1 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนการใช้ ประโยชน์จากป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก		
3.2 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนการ ป้องกันลักลอบตัดไม้ในเขตป่าชายเลน		
3.3 ท่านมีส่วนร่วมในด้านการปฏิบัติตามแผนการ คุ้มครองสัตว์ป่าที่อาศัยอยู่ในป่าชายเลนแหลม ตะลุมพุก		

กิจกรรม	จำนวนครั้งที่ ดำเนินการ กิจกรรมในรอบปี	จำนวนครั้งที่ท่าน เข้าร่วมกิจกรรม
3.4 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนป้องกัน การกัดเซาะชายฝั่งในพื้นที่ป่าชายเลนแหลม ตะลุมพุก		
3.5 ท่านมีส่วนร่วมในการปฏิบัติตามแผนเฝ้าระวัง การบุกรุกถางป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก		
4. การมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล		
4.1 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลความ เสียหายของป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก		
4.2 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการ เตรียมปลูกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก		
4.3 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการ เก็บเมล็ดพันธุ์เพื่อทำการปลูกป่าชายเลนแหลม ตะลุมพุก		
4.4 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการทำ โรงเรือนเพาะชำและการเพาะชำกล้าไม้		
4.5 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามและประเมินผล การใช้ทรัพยากรสวนป่า		
4.6 ท่านมีส่วนร่วมในการติดตามประเมินผลการ ปลูกและจัดการสวนป่า		

ส่วนที่ 3 ปัญหา อุปสรรคและข้อเสนอแนะ ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์
ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช

18. ท่านมีข้อเสนอแนะ ความต้องการ และสภาพปัญหา อุปสรรค ที่เกี่ยวกับการมีส่วนร่วม
ของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก จังหวัดนครศรีธรรมราช
อย่างไรบ้าง

คำชี้แจง 3.1 โปรดกาเครื่องหมาย ✓ ลงใน () ตามความจริงเกี่ยวกับปัญหาและอุปสรรค ในพื้นที่
ป่าชายเลน โดยตอบได้มากกว่า 1 ข้อ

() 3.1.1) ควรมีโครงการจัดฝึกอบรม ให้ความรู้ ความเข้าใจแก่ประชาชนในพื้นที่ เกี่ยวกับเรื่องของ
การมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

ข้อเสนอแนะ.....

.....

() 3.1.2) ควรมีส่งเสริมการเรียนรู้ด้านการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนกับประชาชนในพื้นที่ โดย
การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในพื้นที่จริง

ข้อเสนอแนะ.....

.....

() 3.1.3) ควรมีการจัดตั้งกลุ่มหรือองค์กรภายในชุมชน เพื่อดำเนินงานด้านการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก

ข้อเสนอแนะ.....

.....

() 3.1.4) หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ควรประชาสัมพันธ์ด้านการมีส่วนร่วมของประชาชนในการ
อนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกให้ประชาชนในพื้นที่ได้รับทราบอย่างทั่วถึง

ข้อเสนอแนะ.....

.....

() 3.1.5) ควรจัดสรรงบประมาณด้านการปลูกป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก และการมีส่วนร่วมของ
ประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก ให้กับท้องถิ่นเข้าดำเนิน
โครงการ

ข้อเสนอแนะ.....

.....

- () 3.1.6) เกิดปัญหาประชาชนในพื้นที่ ไม่ให้ความร่วมมือกันในการมีส่วนร่วมของประชาชนในการอนุรักษ์ทรัพยากรป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกเท่าที่ควร
ข้อเสนอแนะ.....
-
- () 3.1.7) ควรเร่งปลูกป่าชายเลนและพัฒนาพื้นที่ให้มีความสวยงามและเจริญยิ่งขึ้นเพื่อการพัฒนาพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกให้เป็นแหล่งท่องเที่ยวที่มีชื่อเสียงเพื่อที่จะ ได้มีรายได้มาสู่พื้นที่และท้องถิ่น
ข้อเสนอแนะ.....
-
- () 3.1.8) ควรมีหน่วยงานที่เข้ามารับผิดชอบ ดูแลพื้นที่ป่าชายเลนแหลมตะลุมพุกอย่างจริงจังและเป็นที่ยอมรับของชาวบ้านในการทำหน้าที่ตลอดจนเจ้าหน้าที่ของรัฐมีความเพียงพอกับการปฏิบัติงานการดูแลรักษาป่าชายเลนแหลมตะลุมพุก
ข้อเสนอแนะ.....
-
- () 3.1.9) ประชาชนในพื้นที่ส่วนใหญ่ มุ่งพัฒนาด้านความเจริญ โดยไม่คำนึงถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นกับสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ
ข้อเสนอแนะ.....
-
- () 3.1.10) อื่นๆ (ระบุ)
ข้อเสนอแนะ.....
-

ประวัติการศึกษาและการทำงาน

ชื่อ-นามสกุล	ว่าที่ร้อยตรี อนิวัตต์ พวงทอง
วัน เดือน ปี ที่เกิด	24 ธันวาคม 2523
สถานที่เกิด	จังหวัดนครศรีธรรมราช
ประวัติการศึกษา	วิทยาศาสตรบัณฑิต วิชาเอกสัตวศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีราชมงคล วิทยาเขตนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช
ตำแหน่งหน้าที่การงานปัจจุบัน	พนักงานราชการ นักวิชาการสัตวบาล กรมปศุสัตว์
สถานที่ทำงานปัจจุบัน	สถาบันสุขภาพสัตว์แห่งชาติ เกษตรกลางบางเขน เขตบางเขน กรุงเทพมหานคร 10900